

บทที่ 4

ชุมชนเมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ

1. ประวัติความเป็นมา

ชุมชนเมืองอุบลราชธานี ทั้งเป็นเมืองอย่างถาวร เมืองปีพ.ศ. 2322 ก่อนตั้ง กรุงเทพมหานคร เพียง 3 ปี ขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานครในสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (ดูประวัติความเป็นมาของจังหวัด หน้า 35)

เทศบาลเมืองอุบลราชธานี ได้จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเป็นเทศบาลเมือง เมื่อพ.ศ. 2478 (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 52 ตอน 79 วันที่ 25 มีนาคม 2478) โดยมีพื้นที่ตั้งแต่เมืองแรกจัดตั้งและมีการเปลี่ยนแปลงเขตจนถึงปัจจุบันดังต่อไปนี้

- ครั้งแรก	ปี 2478	พื้นที่ 1.65	ตารางกิโลเมตร
- ครั้งที่ 2	ปี 2480	พื้นที่ 1.95	" (เพิ่มขึ้น 0.30 กม ²)
- ครั้งที่ 3	ปี 2498	" 5.30	" (เพิ่มขึ้นอีก 3.35 กม ²)
- ครั้งที่ 4	ปี 2524	" 29.382	"

ในปี 2525 มีจำนวนประชากร 99,567 คน ความหนาแน่น 3,388.71 คน/กม²

เทศบาลตำบลวารินชำราบ ได้จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะตำบลชาตุอำเภวารินชำราบ เป็นเทศบาลตำบลชาตุเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2480 ต่อมาในปี 2486 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นเทศบาลตำบลวารินชำราบ โดยมีพื้นที่ตั้งแต่เมืองแรกจัดตั้งและมีการเปลี่ยนแปลงเขตจนถึงปัจจุบันดังต่อไปนี้

- ครั้งแรก	ปี 2480	พื้นที่ 1	ตารางกิโลเมตร
- ครั้งที่ 2	ปี 2509	" 5.7	"

ในปี 2525 มีจำนวนประชากร 30,201 คน ความหนาแน่น 5,298.42 คน/กม²

2. การตั้งถิ่นฐาน

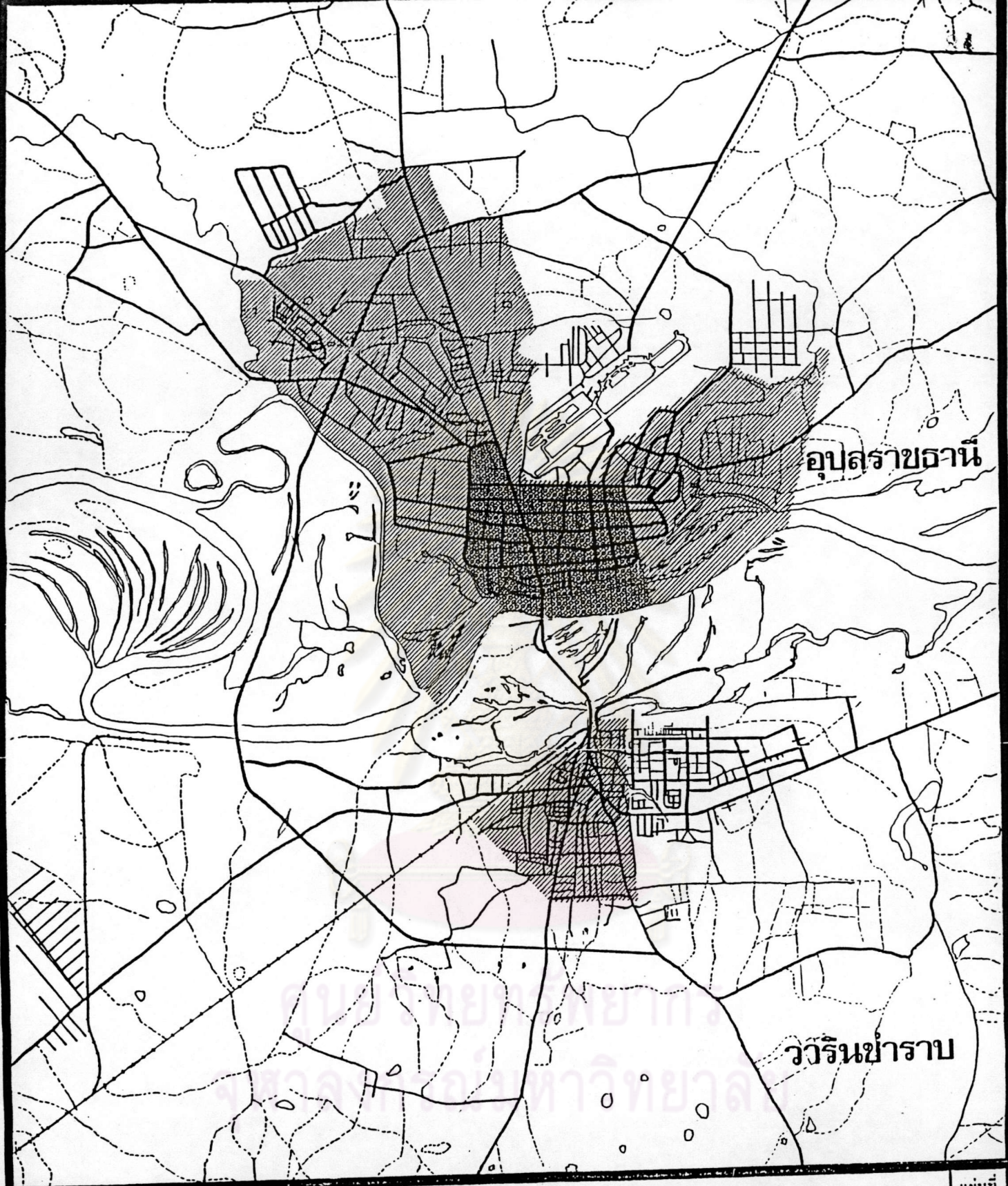
ชุมชนแห่งนี้เริ่มมีการตั้งถิ่นฐานเนื่องจากการหนีภัยศึกสงครามของผู้ครองเมือง

หนองบัวลุ่มภู หรือ เมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน (ปัจจุบันคืออำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี) ในขณะนั้นเมืองนี้เป็นเมืองหน้าด่านฝ่ายใต้ของนครเวียงจันทน์การอพยพครั้งนี้มาพร้อมกับสมรรคพรรคพวกและไพร่พล ตั้งค่ายอยู่บริเวณดอนมดแดงซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองปัจจุบัน ต่อมาได้สำรวจพบว่าบริเวณดังกล่าวเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึงไม่เหมาะที่จะสร้างเมือง จึงได้อพยพขึ้นมาตามแม่น้ำมูลถึงห้วยแจะระแม บ้านท่าบ่อโคกหูกตักสร้างค่ายชั่วคราวในบริเวณนี้ ต่อมาได้สำรวจพบภูมิประเทศที่เหมาะสมกว่า จึงเลือกที่เนินดินสูงเรียกขานว่าคองผู้้ง ห่างจากบริเวณห้วยแจะระแมประมาณ 4 กิโลเมตร ได้ทำการลงหลักปักเขื่อนสร้างเมืองอย่างถาวร ในปีพ.ศ. 2322 เป็นที่ตั้งของเมืองจนถึงปัจจุบัน โดยที่เมื่อแรกตั้งนั้นมีจุดเริ่มต้นเป็นเมืองอยู่ทางฝั่งทิศเหนือของแม่น้ำมูลแห่งเดียว (แผนที่หมายเลข 6) ชุมชนทางานทิศใต้ (วารินชำราบ) เกิดขึ้นภายหลัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี - วารินชำราบ
 A STUDY FOR A LAND USE-PLAN IN THE URBAN AREA OF UBON RATCHATHANI - WARIN CHAMRAP

แผนที่
6

พื้นที่เขตเทศบาลในอดีต

พื้นที่เขตเทศบาลในปัจจุบัน

แบบแสดง

พื้นที่เขตเทศบาล อดีต-ปัจจุบัน

อาจารย์ทั้งรักษา รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติ จิระกุล

นิสิต พิศมร เบ็ญสุวรรณ B 236187

0 0.5 2 กิโลเมตร

ภาควิชาผังเมือง
 ปณิศาวิทยาเขต

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ขอบเขตที่ทำการศึกษา

ขอบเขตที่ทำการศึกษา (Study Area) ครั้งนี้ยึดถือเขตผังเมือง
ของสำนักผังเมือง โดยครอบคลุมบริเวณดังต่อไปนี้ (แผนที่หมายเลข 7)

- ทางคานอำเภอมืองอุบลราชธานี ครอบคลุมพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองทั้งหมด และพื้นที่บางส่วนของอีก 4 ตำบล

- ตำบลแจระแม หมู่ 2 และบางส่วนของหมู่ 1,3,4
- ตำบลขามใหญ่ บางส่วนของหมู่ 3,4,11
- ตำบลไทรน้อย หมู่ 1,2,11 และบางส่วนของหมู่ 3,6,12
- ตำบลปทุม หมู่ 1,2 และบางส่วนของหมู่ 3,4

รวมพื้นที่ประมาณ 80.475 ตารางกิโลเมตร หรือ 50,296.87 ไร่

จำนวนประชากร 119,767 คน ความหนาแน่น 1,438 คน/ตารางกิโลเมตร หรือ 2.3 คน/ไร่

- ทางคานอำเภวารินชำราบ ครอบคลุมพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบวารินชำราบ ทั้งหมดและพื้นที่นอกเขตเทศบาลโดยรอบ

รวมพื้นที่ประมาณ 42.86 ตารางกิโลเมตร หรือ 26,787.5 ไร่

จำนวนประชากร 44,299 คน ความหนาแน่น 1,033 คน/ตารางกิโลเมตร หรือ 1.65 คน/ไร่

รวมขอบเขตที่ทำการศึกษาทั้งหมด (ชุมชนอุบลราชธานี-วารินชำราบ) ประมาณ 123.335 ตารางกิโลเมตร หรือ 77,084.38 ไร่

จำนวนประชากรในเขตที่ทำการศึกษาทั้งหมด 164,066 คน

ความหนาแน่นเฉลี่ย 1,330.25 คน/ตารางกิโลเมตร หรือ 2.13 คน/ไร่

4. สภาพปัจจุบันของชุมชน

4.1 ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี มีสภาพเป็นที่ราบสูง ระดับความสูงโดย

อ. เมืองอุบลฯ

อ.วารินชำราบ

พื้นที่ขอบเขตที่ทำการศึกษ

ทางด้านอำเภอเมืองอุบลราชธานี ครอบคลุมพื้นที่ในเขตเทศบาลเมือง
ทั้งหมดและพื้นที่บางส่วนของอีก 4 ตำบล

-ตำบลแจระแม หมู่ 2 และบางส่วนของหมู่ 1,3,4

-ตำบลขามใหญ่ บางส่วนของหมู่ 3, 4, 11

-ตำบลไทรน้อย หมู่ 1, 2, 11 และบางส่วนของหมู่ 3, 6, 12

-ตำบลปทุม หมู่ 1, 2 และบางส่วนของหมู่ 3, 4

รวมพื้นที่ประมาณ 80.475 กม² หรือ 50,296.87 ไร่

ทางด้านอำเภอวารินชำราบ ครอบคลุมพื้นที่ในเขตเทศบาลและพื้นที่
นอกเขตเทศบาลโดยรอบ

รวมพื้นที่ประมาณ 2.86 กม² หรือ 26,787.5 ไร่

รวมขอบเขตที่ทำการศึกษาทั้งหมดประมาณ 123.335 กม²

หรือ 77,084.38 ไร่

ที่มา กองวิจัย สำนักผังเมือง

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินในเขต
ชุมชนเมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ

A STUDY FOR A LAND-USE PLAN
IN THE URBAN AREA OF UBOON RATCHATHANI - WARIN CHAMRAP

แผ่นที่

7

แบบแสดง
พื้นที่ขอบเขตที่ทำการศึกษา

อาจารย์ปริญญา รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติ จิระกุล
นิสิต พิศมร เชื้อสุวรรณ

เฉลี่ยประมาณ 227 ฟุต¹ (ประมาณ 69 เมตร) จากระดับน้ำทะเลปานกลาง

ลักษณะดิน จะเป็นดินปนทรายเป็นส่วนใหญ่และเป็นทรายทามชายฝั่งแม่น้ำ
ไม่สามารถอุ้มน้ำได้ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ลักษณะแม่น้ำลำคลอง มีแม่น้ำมูลไหลผ่านทางทิศใต้ของชุมชนเมืองอุบลราชธานี
และทางทิศเหนือของชุมชนวารินชำราบ (แม่น้ำมูลไหลผ่านชุมชนทั้งสอง) ในบริเวณชุมชนเมือง
ทางทิศตะวันตกและทิศตะวันออก มีลำน้ำมูลน้อยและห้วยวังนองขนานสองข้างของเขตชุมชน
ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีสภาพเหมือนถูกล้อมรอบด้วยแม่น้ำเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่ ระดับพื้นที่ในเขต
ชุมชนเมืองฯ โดยทั่วไปต่ำกว่าระดับพื้นที่ในเขตชุมชนวารินชำราบ

ลักษณะความลาดเอียงและการระบายน้ำ ทางด้านเหนือของตัวเมือง ซึ่งเป็น
บริเวณสถานีราชการและท่าอากาศยาน เป็นบริเวณที่มีระดับความสูงที่สุดในเขตตัวเมือง
การระบายน้ำเริ่มต้นจากบริเวณดังกล่าว ระบายลงสู่บริเวณที่มีระดับต่ำกว่า โดยแยกออกไป

3 ทาง

1. ทางทิศใต้ ระบายผ่านชุมชนกลางเมือง ผ่านบริเวณที่มีอาคารหนาแน่น ลงสู่
แม่น้ำมูล การระบายน้ำทางแนวนี้มีความคล่องตัวเพราะไหลผ่านท่อระบายน้ำของเทศบาล

2. ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ระบายลงสู่ห้วยวังนองและจากห้วยวังนองจะ
ระบายลงสู่แม่น้ำมูลทางบริเวณที่มีการขยายตัวของเมืองมาบ้างแต่ยังไม่หนาแน่น ยังขาดระบบถนน
และท่อระบายน้ำที่จะควบคุมการระบายน้ำ

3. ทางทิศตะวันตกระบายลงสู่ลำมูลน้อยซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำมูล
ในบริเวณนี้เป็นที่ลุ่มและมีหนองน้ำขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วไป ชุมชนเริ่มมีแนวโน้มนขยายตัวมา
ทางบริเวณนี้เนื่องจากการขยายตัวของสถานีราชการ

ลักษณะความลาดเอียงของพื้นที่ในเขตตัวเมืองวารินชำราบ บริเวณที่เป็นตัวเมือง
ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่เป็นที่ดอน ประกอบด้วยลาดเนินหลายแห่ง พื้นที่ลาดเอียงไปทางทิศเหนือและ
ทิศตะวันตกเฉียงเหนือจรดแม่น้ำมูล ลักษณะพื้นที่เช่นนี้ทำให้ไม่เกิดภาวะน้ำท่วมในตัวเมือง
พื้นที่ระหว่างตัวเมืองกับแม่น้ำมูลประกอบด้วยหนองน้ำหลายแห่ง ประชากรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณ
นี้จะถูกนำท่วมทุกปีในระหว่างเดือนกันยายน-เดือนพฤศจิกายนแต่ไม่ทำความเสียหายมากนัก

¹ กองวิศวกรรม สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, รายงานระบบชลประทานภาค

เพราะเป็นบ้านเรือนแบบชนบทและมีจำนวนไม่มากนักทางค่านิติศไต่ของตัวเมือง ที่ที่จะลาคเอียง
ออกจากบริเวณตัวเมือง ลาคองสูที่ที่เกษตรกรรมทางค่านิติศไต่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2 การใช้ที่ดิน

4.2.1 สัดส่วนการใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินของชุมชนเมืองอุบลราชธานีเป็นรูปแบบของเมืองที่เป็นศูนย์กลางขนาดใหญ่อันมีวิวัฒนาการมาจากการเป็นศูนย์กลางของการค้าและagrกรรมภาคทางน้ำ ซึ่งมีลักษณะทั่วไปดังนี้

- ย่านใจกลางเมือง หรือย่านการค้า ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการค้าและธุรกิจ มีความหนาแน่นมากทางทิศสุดของเมือง คือบริเวณตามแนวถนนเขื่อนธานี ถนนอุปราชา ถนนพรหมเทพ ถนนหลวง ถนนเทพโยธี และ ถนนพนม ซึ่งปัจจุบันเป็นย่านการค้าขนาดใหญ่ มีอาคารพาณิชย์เป็นอาคารคอนกรีต มีระบบสาธารณูปโภค นอกจากนี้ยังมีอาคารพาณิชย์ปลูกสร้างขึ้นใหม่ ในบริเวณ 2 ซ่างถนนชยางกูร รวมทั้งเขตเทศบาลแล้วการใช้ที่ดินเพื่อการค้าประมาณ 2.8 % ของพื้นที่เทศบาล
- ย่านพักอาศัยหนาแน่น มีหลักฐานในการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิม ประกอบด้วยที่พักอาศัยหนาแน่นไปตามถนนที่ขนานกับแม่น้ำมูล ตามแนวทิศตะวันออก-ตกมากกว่าไปทางเหนือ เพราะอิทธิพลของการคมนาคมทางน้ำตั้งแต่โบราณกาล ปัจจุบันบริเวณที่พักอาศัย มีแนวโน้มที่จะขยายตัวไปทางทิศเหนือ พื้นที่ย่านพักอาศัยทั้งหมดประมาณ 22.9 % ของพื้นที่เทศบาล ความหนาแน่นประชากร ประมาณ 7-17 คน/ไร่
- ย่านสถาบันราชการและสถาบันการศึกษา เมืองอุบลราชธานีเป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเขตตัวเมืองจึงเป็นที่ตั้งของสถาบันหรือศูนย์ราชการระดับภาค ทั้งทางศาล การศึกษา การสาธารณสุข ฯลฯ บริเวณสถาบันราชการและสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ในบริเวณ 2 ซ่างถนนชยางกูรและถนนแจ้งสนิท พื้นที่สถาบันราชการ (85ไร่) ประมาณ 5.5 % ของพื้นที่เทศบาล ความหนาแน่นประชากรประมาณ 4 คน/ไร่ พื้นที่ของสถาบันการศึกษา ประมาณ 931 ไร่ หรือ 6 % ของพื้นที่เทศบาล
- บริเวณอุตสาหกรรม ในเขตชุมชนมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก โดยตั้งระบอบอยู่กับร้านค้า เกาะกลุ่มไปตามแนวถนน อุบล-อำนาจเจริญ และทางคันไค้ของตัวเมือง บริเวณถนนพรหมเทพและถนนหลวง มีแนวโน้มที่จะขยายตัวไปทางทิศเหนือ โรงงานอุตสาหกรรมที่ขยายตัวออกไปเป็นโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กกระจายตัวเป็นระยะทางกันตาม 2 ซ่างถนนชยางกูร พื้นที่บริเวณอุตสาหกรรมประมาณ 158 ไร่ หรือ 1 % ของพื้นที่เทศบาล

- บริเวณนันทนาการ บริเวณเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ของเมืองมีประมาณ 282 ไร่ หรือ 1.21 % ของพื้นที่เทศบาล ถ้านับรวมพื้นที่ของบริเวณวิศวกรรมเข้าด้วยกันเป็น บริเวณเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ จะรวมได้ถึง 3.45 % นอกจากนี้เทศบาลเมืองมีโครงการที่จะ ปรับปรุงพื้นที่ทางค้ำพิศไถ่และทิศตะวันออกของเมือง ซึ่งเป็นบริเวณเนินทรายริมฝั่งแม่น้ำมูล ให้เป็นบริเวณสวนสาธารณะเพิ่มขึ้นบริเวณนันทนาการของเมืองความหนาแน่นประชากรน้อยมาก ประมาณ 1-4 คน/ไร่

4.2.2 ความหนาแน่นของอาคารในเขตเมืองและชุมชน

ความหนาแน่นของอาคารในเขตเมืองและชุมชนอุบลราชธานีแตกต่างกัน ออกไปตามพื้นที่ จำแนกออกได้เป็น 3 บริเวณ

- บริเวณที่มีความหนาแน่นอาคารสูงมาก คือบริเวณศูนย์กลางเมือง ซึ่งอยู่บริเวณทางทิศใต้ของชุมชนติดกับแม่น้ำมูล เป็นย่านธุรกิจการค้าเก่าแก่ที่สุดของเมือง ความหนาแน่นของอาคารเริ่มจากทุ่งศรีเมือง ทวีความหนาแน่นมากขึ้นเรื่อยมาจนถึงแม่น้ำมูล และจากบริเวณทางทิศตะวันออกของถนนชยางกูรไปจนถึงถนนหลวง บริเวณนี้มีระบบ สาธารณูปโภคค่อนข้างสมบูรณ์ ถนนผิวคอนกรีตพร้อมทางเท้าและท่อระบายน้ำเป็นย่านที่มีการ จราจรหนาแน่นมากที่สุดของเมือง เป็นจุดที่เชื่อมต่อกับเมืองวารินชำราบความหนาแน่นประชากร ในบริเวณนี้ ประมาณ 20,000 คน/ตารางกิโลเมตร

- บริเวณที่มีความหนาแน่นอาคารปานกลาง บริเวณนี้มีขนาดใหญ่ เริ่มต้นจากบริเวณทุ่งศรีเมือง ขึ้นไปทางทิศเหนือจนถึงท่าอากาศยานอุบลราชธานีและจากบริเวณ ทิศตะวันตกของถนนชยางกูรไปจนถึงถนนแจ้งสนิท บริเวณนี้ประกอบด้วยอาคารพาณิชย์และที่ พักอาศัยหนาแน่นรองลงมาจากบริเวณศูนย์กลางเมือง ความหนาแน่นประชากรประมาณ 13,750 คน/ตารางกิโลเมตร ระบบสาธารณูปโภคค่อนข้างสมบูรณ์แต่การระบายน้ำยังไม่ สมบูรณ์ ซากท่อระบายน้ำสายหลัก เนื่องจากมีการยกกระชับถนนชยางกูรให้สูงขึ้นทำให้ระบาย น้ำลงสู่ลำมูลน้อย (ด้านทิศตะวันตกของเมือง) ไม่ไค้ ในฤดูฝนหรือเวลาที่ฝนตกหนักจะมีปัญหา เรื่องน้ำท่วมเนื่องจากน้ำระบายออกไปไม่ทัน

- บริเวณที่มีความหนาแน่นอาคารต่ำ บริเวณที่มีขนาดใหญ่โดยรอบ
 ตัวเมือง ใต้แก้มที่ทางคานทิ ศตะวันออกของเมืองบริเวณโดยรอบห้วยวังนองบริเวณคานทิศ
 ตะวันออกของท่าอากาศยานอุบลฯ และทางคานทิศตะวันตกของเมืองบริเวณน้ำมูน้อย
 บริเวณดังกล่าวมีความหนาแน่นต่ำที่สุดในชุมชน เป็นพื้นที่ที่เริ่มมีการขยายตัวใหม่มีการสร้าง
 อาคารที่พักอาศัยและโรงเรียน เป็นพื้นที่ผสมผสานระหว่างเมืองและชนบท เนื่องจากในเขต
 ค้างกลางมีพื้นที่เกษตรกรรม ปลูกพืชสวนและเลี้ยงสัตว์ความหนาแน่นประชากรในบริเวณนี้
 ประมาณ 2,500-4,375 คน/ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนนี้ยังขาดแคลนถนนและท่อระบายน้ำ
 อาคารต่างๆ กระจายตัวกันอยู่ในระยะห่าง โดยเฉพาะบริเวณทางคานทิศเหนือของท่าอากาศยาน
 อุบลฯ มีอาคารขยายตัวทางคานทิสนั้นน้อยมากทั้งๆ ที่ระดับความสูงของพื้นที่ดังกล่าวมีความสูง
 มากกว่าส่วนอื่นๆ ของเมืองไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วม แต่เนื่องจากโครงข่ายการบริการสาธารณะ
 ของเมืองยังไม่ถึงจึงทำให้บริเวณนี้มีการขยายตัวน้อย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี - วารินชำราบ
 A STUDY FOR A LAND USE-PLAN IN THE URBAN AREA OF UBON RATCHATHANI - WARIN CHAMRAP

แผ่นที่
8

บริเวณที่อยู่อาศัย	บริเวณศาลากลาง
บริเวณพาณิชย์กรรม	บริเวณนันทนาการ
บริเวณสถาบันราชการ	บริเวณอุตสาหกรรม
บริเวณสถาบันการศึกษา	บริเวณคลังสินค้า

ที่มา กองสำรวจ สำนักผังเมือง

แบบแสดง
การใช้ที่ดิน ปี 2525
 ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี - วารินชำราบ

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติ จิระกุล
 นิสิต พิศมร เชื้อสุวรรณ B 236187

0.5 0 2 กิโลเมตร

ภาควิชาผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.3 ลักษณะอาคารในเขตเมืองและชุมชน ปี 2525

ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี มีอาคาร 21,617 หลัง เป็นอาคารพักอาศัย 19,703 หลัง หรือ 91.19 % อาคารพาณิชย์ 1,771 แห่ง หรือ 8.20 % โรงงานอุตสาหกรรม 133 แห่ง หรือ 0.61 % ของอาคารทั้งหมด

ลักษณะอาคาร

- ประเภทอาคาร	อาคารเดี่ยว	81.62 %
	อาคารตึกแถว	9.69 %
	ห้องแถวไม้	8.50 %
	อาคารอื่นๆ	0.19 %
- วัสดุของอาคาร	อาคารไม้	63.63 %
	ครึ่งตึกครึ่งไม้	29.23 %
	คอนกรีตเสริมเหล็ก	7.18 %
	วัสดุอื่นๆ	0.6 %
- จำนวนชั้นของอาคาร	ชั้นเดี่ยว	53.00 %
	สองชั้น	43.00 %
	สามชั้น	1.40 %
	มากกว่าสามชั้น	5.60 %
- อายุของอาคาร	ต่ำกว่า 10 ปี	30.00 %
	10-20 ปี	2.00 %
	มากกว่า 10 ปี	37.30 %
- สภาพการถือครองอาคาร	เป็นเจ้าของอาคารและที่ดิน	65.34 %
	เป็นเจ้าของอาคารและที่ดิน	6.53 %
	เช่าอาคารและที่ดิน	21.78 %
- สภาพการถือครองที่ดิน	อาคารที่สร้างในที่ดินเอกชน	88.93 %

อาคารที่สร้างในที่กินทรัพย์สินา	3.00 %
อาคารที่สร้างในที่กินราชพัสดุ	3.00 %
อาคารที่สร้างในที่กินของกรมการศาสนา	1.82 %

ในเขตชุมชนวารินชำราบ ที่เป็นเขตที่ทำการศึกษาครั้งนี้ มีอาคารทั้งหมด 5,676 หลัง เป็นอาคารที่พักอาศัย 5,213 หลัง หรือ 91.84 % อาคารพาณิชย์ 441 ไร่ หรือ 7.77 % โรงงานอุตสาหกรรม 22 แห่ง หรือ 0.39 % ของอาคารรวมทั้งชุมชน

ลักษณะอาคาร

- ประเภทอาคาร	อาคารเดี่ยว	82.29 %
	อาคารตึกแถว	9.36 %
	ห้องแถวไม้	8.35 %
- วัสดุของอาคาร	อาคารไม้	69.38 %
	อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้	28.24 %
	อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก	2.38 %
- วัสดุผนังหลังคา	สังกะสี	95.89 %
	กระเบื้อง	3.03 %
	จากหรือวัสดุไม่ทนไฟ	0.07 %
	วัสดุอื่นๆ	1.01 %
- จำนวนชั้นของอาคาร	ชั้นเดียว	64.09 %
	สองชั้น	35.32 %
	สามชั้น	0.55 %
	มากกว่าสามชั้น	0.04 %
- อายุของอาคาร	ต่ำกว่า 15 ปี	12.12 %
	5-10 ปี	29.95 %
	10-20 ปี	34.62 %
	มากกว่า 20 ปี	23.31 %

- สภาพการถือครองอาคาร

เป็นเจ้าของอาคารและที่ดิน	74.84 %
เป็นเจ้าของอาคารและเช่าที่ดิน	7.44 %
เช่าอาคารและที่ดิน	15.24 %
อื่นๆ	2.48 %

- สภาพการถือครองที่ดิน

อาคารที่สร้างในที่ดินเอกชน	80.89 %
อาคารที่สร้างในที่ดินราชพัสดุ	8.31 %
อาคารที่สร้างในที่ดินของกรมการศาสนา	8.42 %
อื่นๆ	7.38 %

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2. 4 สภาพแวดล้อมในเขตเมืองและชุมชน

ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี

- ทางเข้าออก (Accessibility) อาคารส่วนใหญ่มีถนนเข้าถึง 96.1 % ในจำนวนนี้คิดถนนใหญ่ถึง 46.88 % อาคารที่รถเข้าไม่ถึงมีเพียง 7.39 % ชุมชนนี้มีโครงข่ายถนนทั่วถึง

- ปัญหาน้ำท่วม (Flooding Problem) อาคารส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมหรือซัง มีเพียง 1 ใน 5 ของพื้นที่ชุมชนเท่านั้นที่มีปัญหาน้ำท่วมเนื่องจากฝนตก อาคารที่มีปัญหาน้ำท่วมเนื่องจากน้ำฝนซังนาน ประมาณ 1 สัปดาห์ มีประมาณ 3.33 % และซังนานประมาณ 1 เดือนมีประมาณ 2.87 % อาคารที่อยู่ในบริเวณที่ลุ่มมีน้ำซังตลอดปี มีประมาณ 0.41 %

- มลภาวะ (Pollution) ปริมาณมลภาวะในเขตชุมชนมีค่อนข้างน้อยมากกว่าครึ่งหนึ่งของชุมชนไม่มีปัญหาเรื่องนี้ ส่วนที่เหลือมีปัญหามลภาวะดังนี้ มลภาวะเรื่องเสียง 20.50 % มลภาวะเรื่องฝุ่น 13.34 % มลภาวะเรื่องกลิ่น 7.51 % และเรื่องน้ำเสีย 2.97 %

- การใช้สวมนที่ถูกต้องลักษณะ อาคารพาณิชย์และโรงงานใช้สวมนอย่างถูกต้องลักษณะทั้งหมด บ้านพักอาศัยที่ใช้สวมนที่ถูกต้องลักษณะ 98.85 % นอกนั้นเป็นบ้านพักอาศัยที่ไม่มีสวมน

ในเขตชุมชนวารินชำราบ

- ทางเข้าออก (Accessibility) พบว่าเป็นชุมชนที่มีโครงข่ายถนนภายในเมืองสะดวกมาก ถึงแม้ว่าที่ตั้งอาคารส่วนใหญ่จะอยู่ในชอยก็จะ เป็นชอยที่รถสามารถเข้าได้ถึงสะดวกประมาณ 47.78 % อาคารที่คิดถนนใหญ่ 41.86 % อาคารที่รถเข้าไม่ถึง (เกินเท้า) มีเพียง 10.36 % ชุมชนนี้มีโครงข่ายถนนทั่วถึง

- ปัญหาน้ำท่วม (Flooding Problem) การตั้งถิ่นฐานของประชากรในชุมชนนี้ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บนเนินหรือที่สูง มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ประสบปัญหาน้ำท่วม อาคารที่ไม่ประสบปัญหาน้ำท่วมประมาณ 64.94 % น้ำท่วมในช่วงเวลาที่ฝนตกหนัก เนื่องจากการระบายน้ำไม่ดีประมาณ 13.78 % สำหรับบริเวณที่พักอาศัยที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ลุ่มใกล้ถนนองน้ำ แอบริมฝั่งแม่น้ำมูล ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของชุมชนนั้น ในช่วงเวลาน้ำหลากในบริเวณดังกล่าว จะประสบปัญหาน้ำท่วมอยู่ประมาณ 1-3 เดือน มีประมาณ 10.15 % จึงต้องทำการอพยพประชากร

ที่ทัศนียภาพในบริเวณนี้ชั่วคราว บริเวณที่มีน้ำท่วมซึ่งอยู่ตลอดปี ประมาณ 7.63 % และบริเวณที่มี
น้ำท่วมไม่เกิน 7 วันประมาณ 3.50 %

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แหล่งเสื่อมโทรม

ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี มีแหล่งเสื่อมโทรมอยู่หลายแห่ง แหล่งเสื่อมโทรมเหล่านี้อยู่ในเขตเทศบาลเก่าทั้งหมด กระจายตัวอย่างประปรายตามถนนสายต่างๆ แหล่งเสื่อมโทรมจึกว่าเป็นกลุ่มใหญ่ของชุมชนนี้ มีดังต่อไปนี้

1. บริเวณแหล่งเสื่อมโทรมถนนพลโลว์ฤทธิ์ บริเวณข้างโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี ซอยหมู่บ้านวัดสังข์ มีประมาณ 40 ครัวเรือน
  2. บริเวณแหล่งเสื่อมโทรม ถนนพนม-เบญจมา ในซอยประชาสงเคราะห์นี้เป็นกลุ่มประมาณ 12 ครัวเรือน นอกจากนั้นเป็นกลุ่มขนาดเล็กรวมกันได้อีกประมาณ 10 ครัวเรือน
  3. บริเวณแหล่งเสื่อมโทรม ถนนบูรพาในและถนนทอพนมในซอยตรงข้ามวัดบูรพาใน และข้างวัดทอพนมมีประมาณ 20 ครัวเรือน
  4. บริเวณแหล่งเสื่อมโทรมถนนสรรพสิทธิ์ ในซอยข้างวัดแจ้งมีเป็นกลุ่มประมาณ 10 ครัวเรือน
  5. บริเวณแหล่งเสื่อมโทรมถนนเขื่อนธานีและถนนพรหมราช (หลังโรงไฟฟ้า, หลังโรงเรียนเทศบาลบูรพา และหลังโรงฆ่าสัตว์) รวมแล้วประมาณ 12 ครัวเรือน
- ลักษณะของแหล่งเสื่อมโทรมดังกล่าวเป็นลักษณะที่ไม่รุนแรงดังเช่นในกรุงเทพฯ มีลักษณะเป็นแหล่งเสื่อมโทรมแบบชนบท ประชากรที่อาศัยในแหล่งดังกล่าว มีฐานะยากจน การศึกษาน้อย ย้ายมาจากจังหวัดใกล้เคียงอาชีพไม่แน่นอน เช่น ขายผัก ขี่สามล้อ เก็บกระชายดูตลาดสติกแล้วนำไปขาย ฯลฯ สรุปแล้วประชากรที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมส่วนใหญ่เป็นกรรมกร มีรายได้ขั้นต่ำที่สุด ประชากรที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมมีประมาณ 600 คน หรือ ประมาณ 0.5 % ของประชากรในชุมชนนี้ พื้นที่แหล่งเสื่อมโทรมทั้งหมดประมาณ 3 ไร่ หรือ ประมาณ 0.006 % ของชุมชน

4.3 ลักษณะประชากร

4.3.1 จำนวนและความหนาแน่นประชากร

ในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานีที่ขยายใหม่มีพื้นที่ 29.382 กม.^2 มีประชากรที่ได้จากการคิกทะเบียนราษฎรเมื่อ กุมภาพันธ์ 2526 จำนวน 100,782 คน มีความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยประมาณ $3,430 \text{ คน/กม.}^2$ หรือ 5 คน/ไร่

ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ของเทศบาลเมืองทั้งหมด และพื้นที่บางส่วนของ ตำบลแจระแม, ตำบลขามใหญ่, ตำบลไทรน้อยและตำบลปทุมรวมพื้นที่ในเขตนี้ทั้งสิ้น $80,475 \text{ กม.}^2$ จำนวนประชากร 119,767 คนมีความหนาแน่นโดยเฉลี่ยประมาณ $1,438 \text{ คน/กม.}^2$ หรือ 2 คน/ไร่ (ตารางที่ 22)

ในเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบ มีพื้นที่ 5.7 กม.^2 (รายงานของเทศบาล) จากการวัดในแผนที่จะได้อีก 5.16 กม.^2 หรือ 3224.02 ไร่ จำนวนประชากรในปี 2525 30,201 คนมีความหนาแน่นโดยเฉลี่ยประมาณ $5,853 \text{ คน/กม.}^2$ หรือ 9 คน/ไร่

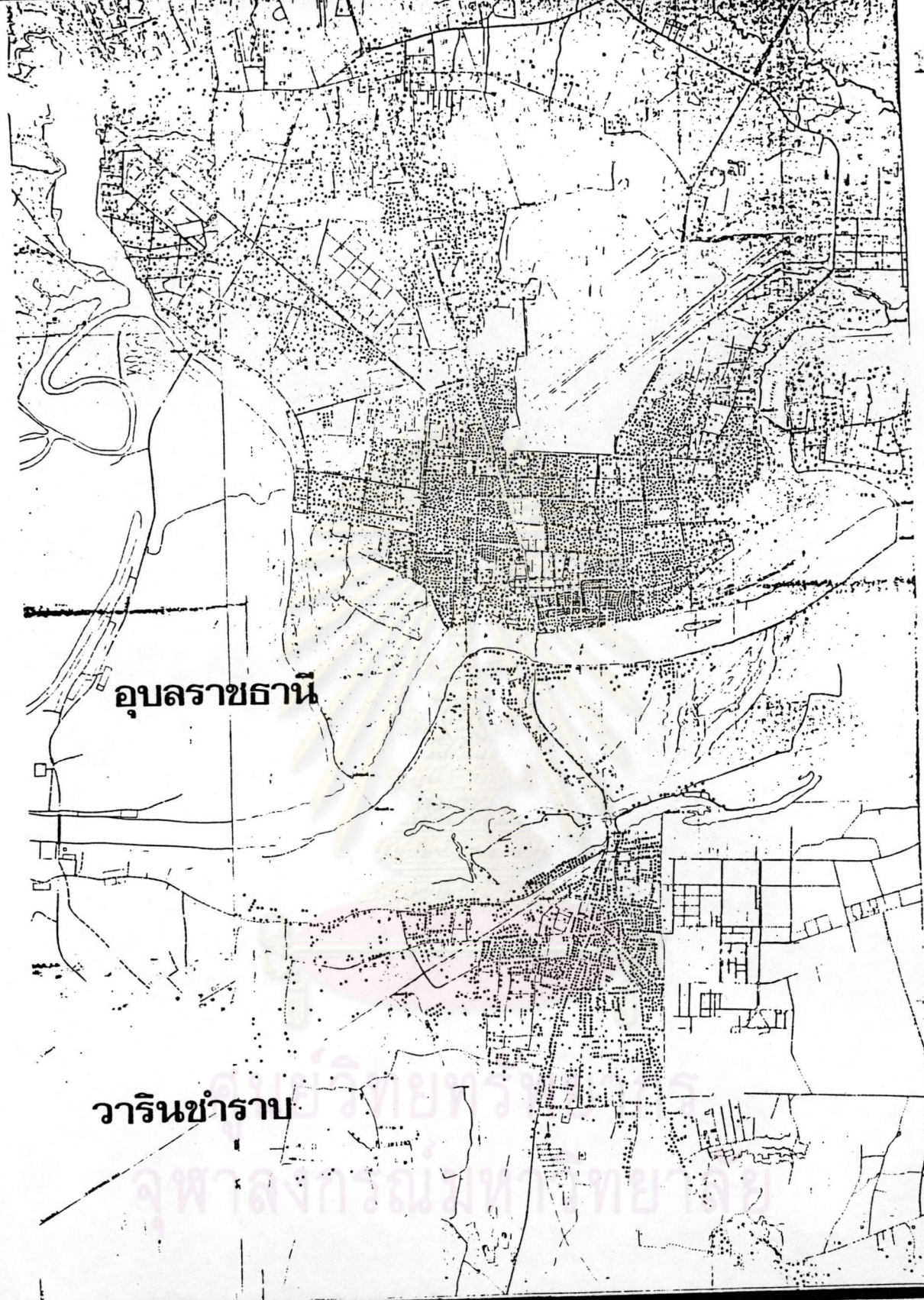
ในเขตชุมชนวารินชำราบ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ของเทศบาลทั้งหมดและพื้นที่นอกเขตเทศบาลโดยรอบ รวมพื้นที่ในเขตนี้ 42.86 กม.^2 (ไม่รวมเขตทหาร) จำนวนประชากร 44,299 คน มีความหนาแน่นโดยเฉลี่ยประมาณ $1,033 \text{ คน/กม.}^2$ หรือ 1.65 คน/ไร่ (ตารางที่ 26)

ในเขตชุมชนอุบลราชธานี-วารินชำราบ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ของเทศบาลทั้ง 2 และพื้นที่โดยรอบตัวโคกแล้ว รวมพื้นที่ทั้ง 2 ชุมชน $123,335 \text{ กม.}^2$ จำนวนประชากรทั้ง 2 ชุมชน 164,066 คน มีความหนาแน่นโดยเฉลี่ยประมาณ $1,330.25 \text{ คน/กม.}^2$ หรือ 2.13 คน/ไร่

จากแผนที่หมายเลข 9 แสดงการแจกกระจายประชากร (Distribution of Population) ปี 2525 และแผนที่หมายเลข 10 ที่แสดงการแบ่งกลุ่มความหนาแน่นของประชากร (ข้อมูลได้จากงานสำมะโนเมืองรวมอุบลราชธานี กองวิจัยสำมะโนเมืองแล้วนำมากำหนดเขตความหนาแน่นบนแผนที่) จากแผนที่ทั้งสองแสดงให้เห็นการกระจายตัวและความหนาแน่นประชากรในบริเวณต่างๆ ของชุมชนทั้ง 2 ส่วน

- ในเขตชุมชนอุบลราชธานีประชากรมีการกระจุกตัวอยู่บริเวณศูนย์กลางการค้าของเมืองทางทิศตะวันออกใกล้กับแม่น้ำมูลบริเวณระหว่างถนนเขื่อนธานี ถนนพรหมราช และถนนพรหมเทพ บริเวณนี้มีความหนาแน่น $30-60 \text{ คน/ไร่}$ บริเวณที่มีการกระจุกตัวรองลงมาคือบริเวณสองข้างถนนชยางกูรทางทิศตะวันตกและบางส่วนทางทิศตะวันออก ทางทิศ

อุบลราชธานี

วารินชำราบ

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี - วารินชำราบ
 A STUDY FOR A LAND USE-PLAN IN THE URBAN AREA OF UBON RATCHATHANI - WARIN CHAMRAP

แผ่นที่ 9

1 จุด แทนประชากร 20 คน

ที่มา กองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

แบบแสดง

แผนที่ การแจกกระจายประชากร
 ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี - วารินชำราบ

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติ จิวะกุล

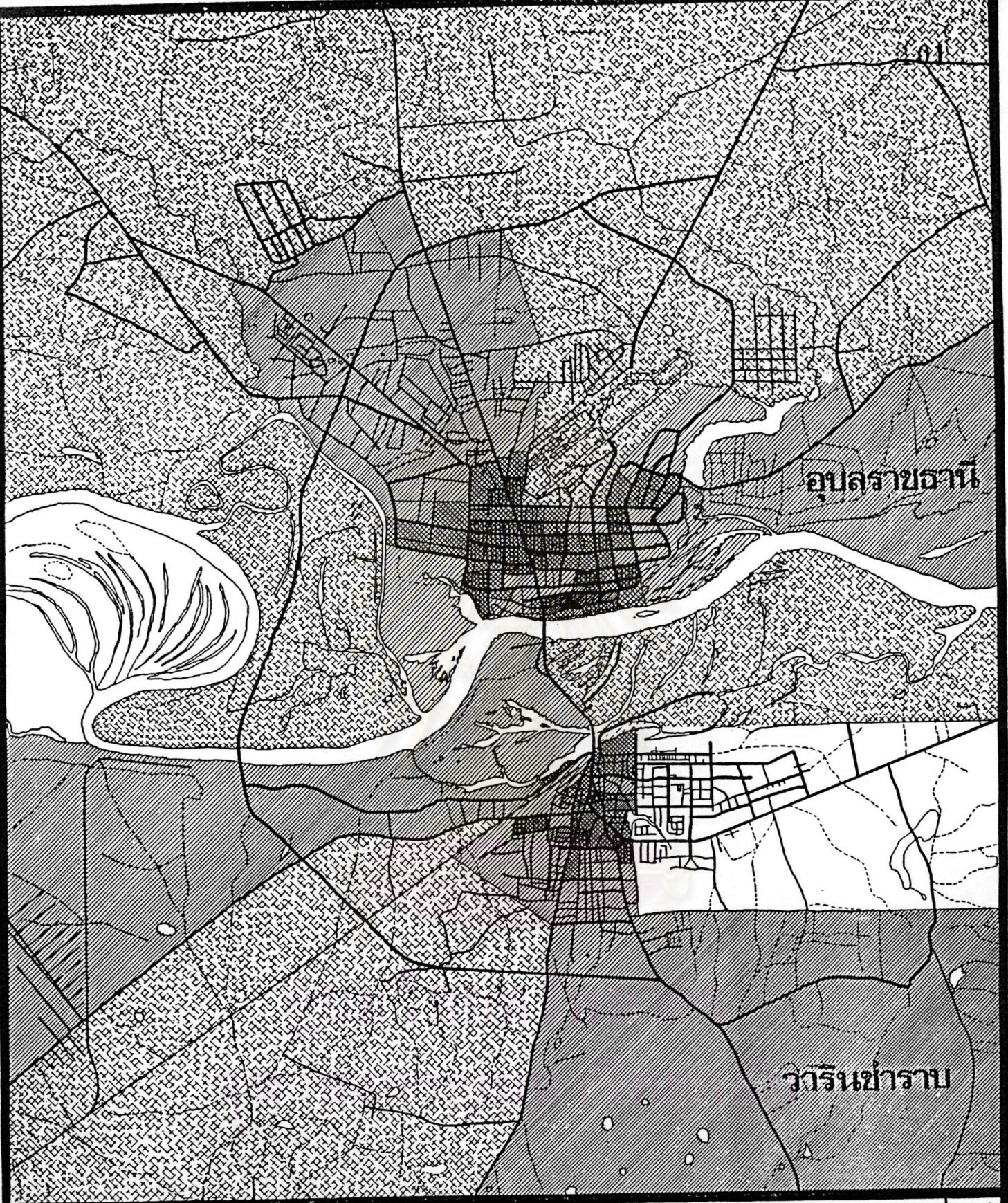
นักคิด พิศมร เขื่อนสุวรรณ B 236187

ภาควิชาผังเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี - วารินชำราบ
 A STUDY FOR A LAND USE-PLAN IN THE URBAN AREA OF UBON RATCHATHANI - WARIN CHAMRAP

แผ่นที่
10

	ต่ำกว่า 1 คน/ไร่		31-40 คน/ไร่
	1-10 "		41-50 "
	11-20 "		51-60 "
	21-30 "		บริเวณที่ไม่ได้ทำการสำรวจ

ที่มา กองสำรวจ สำนักผังเมือง

แบบแสดง

ความหนาแน่นประชากร ปี 2526

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติ จิวะกุล

นิสิต พิศมร เกื้อสุวรรณ B 236187

1 0.5 0 1 2 กิโลเมตร

ภาควิชานี้มีเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาล, ในเขตอำเภอและจังหวัดอุบลราชธานี
ปี 2507-2525

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร				
	เทศบาลเมือง	อำเภอเมือง	เทศบาลตำบลวารินชำราบ	อำเภวารินชำราบ	จังหวัด
2507	30,059	110,693	8,968	80,634	1,249,792
2508	31,190	114,509	9,265	83,319	1,283,209
2509	32,643	118,961	21,427	86,318	1,322,105
2510	34,598	124,401	22,490	89,803	1,365,795
2511	35,757	129,182	23,442	93,425	1,413,568
2512	37,226	134,317	24,367	97,091	1,457,947
2513	38,733	138,985	24,864	100,252	1,501,784
2514	41,291	141,759	25,258	103,468	1,555,294
2515	52,171	158,688	25,850	152,980	1,234,230
2516	56,138	166,038	26,402	156,641	1,280,130
2517	53,493	167,553	26,916	161,673	1,330,899
2518	52,513	171,756	27,336	162,411	1,393,011
2519	52,480	176,241	27,855	179,881	1,428,148
2520	50,050	183,122	27,720	182,526	1,461,413
2521	50,304	195,438	28,182	185,027	1,498,922
2522	48,219	198,164	29,065	188,503	1,530,941
2523	48,537	202,549	29,586	190,490	1,560,272
2524	48,714	207,055	29,643	192,116	1,589,995
2525	99,567	217,051	30,201	195,124	1,628,100

ที่มา กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตะวันตกได้แก่บริเวณระหว่างถนนสุริยาภิรมย์ ถนนสรรพสิทธิ์ ถนนพิชิตรังสรรค์ และถนนพโลชัย, กลุ่มทางค้าปลีกตะวันออกของเมืองบริเวณระหว่างถนนอุปลีสาน ถนนพิชิตรังสรรค์และถนนพโลชัย กลุ่มทางค้าปลีกตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง (ท่าวังหิน) และกลุ่มทางค้าปลีกตะวันตกเฉียงใต้ของท่าอากาศยานอุบลฯ บริเวณดังกล่าวมีความหนาแน่น ประมาณ 20-30 คน/ไร่ ประชากรเริ่มมีความหนาแน่นน้อยลง เมืองห่างจากศูนย์กลางเมือง ส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่ม ไปตาม 2 ข้างถนนชายกรุง (ถนนไปอำเภออำนาจเจริญและนครพนม) และถนนแจ้งสนิท (ถนนไปจังหวัดยโสธร) บริเวณที่พบว่ามีความหนาแน่นเบาบางที่สุดของชุมชนเขตนี้นี้คือบริเวณทางค้าปลีกเหนือและทิศตะวันออกเฉียงเหนือของท่าอากาศยานอุบลฯ จากการสำรวจบริเวณดังกล่าว ความหนาแน่นไม่สามารถคำนวณได้เพราะต่ำไม่ถึง 1 คน/ไร่ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวขาดแคลนสาธารณูปโภค ความหนาแน่นโดยเฉลี่ยแล้วในเขตเทศบาลที่ขยายใหม่มีความหนาแน่นมากกว่านอกเขตเทศบาล

ในเขตชุมชนวารินชำราบ ประชากรกระจุกตัวอยู่บริเวณ ทางค้าปลีกตะวันออกที่เป็นที่ตั้งของศูนย์การค้า ตลาดสดของเมือง คือบริเวณระหว่างถนนพหลุมนพรัตน์และถนนอุทิศ และบริเวณระหว่างถนนเทศบาล 14 และถนนเทศบาล 16 เป็นบริเวณที่ก่ออาศัยหนาแน่น บริเวณทั้งหมดดังกล่าวมีความหนาแน่นมากที่สุด ประมาณ 30-40 คน/ไร่ มีความหนาแน่นน้อยกว่าเขตศูนย์กลางของชุมชนเมืองอุบล บริเวณที่มีความหนาแน่นรองลงมาได้แก่บริเวณ 4 แห่งของเมือง หนาแน่นประมาณ 20-30 คน/ไร่ ดังแสดงในแผนที่หมายเลข 10 ที่มีส่วนอื่นๆ ของชุมชนนี้เริ่มมีความหนาแน่นน้อยลงเมืองห่างจากศูนย์กลางเมือง มีแนวโน้มจะขยายตัวไปทางทิศใต้ และทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับแม่น้ำมูล

4.3.2 ลักษณะครัวเรือน ปี 2525

ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี มีครอบครัวทั้งสิ้น 21,595 ครอบครัว (ข้อมูลจากกองสำรวจ สำนักผังเมือง) เป็นครอบครัวเดี่ยว 14,364 ครอบครัวหรือประมาณ 66.52 % เป็นครอบครัวขยาย 7,231 ครอบครัวหรือประมาณ 33.48 % ของครอบครัวทั้งหมด จำนวนประชากรในเขตชุมชนนี้ 119,767 (ข้อมูลจากกองสำรวจสำนักผังเมือง) เป็นประชากรในครอบครัวเดี่ยว 71,565 คน และในครอบครัวขยาย 48,202 คน จะได้ว่าขนาดครอบครัวเฉลี่ยของชุมชน 5.5 คน/ครอบครัวขนาดครอบครัวเดี่ยว 5 คน/ครอบครัว และขนาดครอบครัวขยาย 6.7 คน/ครอบครัว

ในเขตชุมชนวารินชำราบ มีครอบครัวทั้งสิ้น 5,676 ครอบครัว (ข้อมูลจาก

กองสำรวจ สำนักผังเมือง) เป็นครอบครัวเดี่ยว 2,931 ครอบครัวหรือประมาณ 52 %
 ครอบครัวขยาย 2,745 ครอบครัว หรือประมาณ 48 % ครอบครัวเดี่ยวจะมีประมาณ 7 คน/
 ครอบครัว ครอบครัวขยายจะมี 8 คน/ครอบครัว ในเขตชุมชนนี้ครอบครัวเดี่ยวมีสัดส่วนสูง แสดง
 ให้เห็นถึงความต้องการในพื้นที่เพื่อการพักอาศัยที่ขยายเพิ่มขึ้นคั้งนั้นการใช้ที่ดินเพื่อการพัก
 อาศัยจึงมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งสามารถทำการคาดประมาณบริเวณที่พักอาศัยได้จากขนาดครอบครัว
 เฉลี่ยของชุมชน

ในเขตชุมชนอุบลราชธานี-วารินชำราบ มีประชากรรวมทั้ง 2 ชุมชน
 164,066 คน จำนวนครอบครัวทั้งหมด 27,271 ครอบครัว เป็นครอบครัวเดี่ยว 17,295
 ครอบครัว ครอบครัวขยาย 9,976 ครอบครัว จะได้นขนาดของครอบครัวเฉลี่ยของชุมชนทั้ง 2
 ประมาณ 6 คน/ครอบครัว ขนาดครอบครัวเดี่ยว 5.4 คน/ครอบครัว และขนาดครอบครัว
 ขยาย 7.1 คน/ครอบครัว

ถ้านำขนาดของครอบครัวเฉลี่ยของชุมชนอุบล-วารินา มาเปรียบเทียบกับ
 กับขนาดครอบครัวของจังหวัดและภาค จะพบว่ามีขนาดเล็กกว่าแต่มีขนาดใกล้เคียงกับของประเทศ
 (ขนาดครอบครัวของจังหวัดอุบลฯ 7คน/ครอบครัวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6.4 คน/ครอบครัว
 ประเทศ 5.9 คน/ครอบครัว ข้อมูลจากกองทะเบียน กรมการปกครองปี 2525) แสดงให้เห็น
 ว่าขนาดของครอบครัวของชุมชนในปัจจุบันเริ่มเล็กลง ในชุมชนอุบล-วารินาที่มีครอบครัวเดี่ยว
 มากกว่าครอบครัวขยายครอบครัวเดี่ยวประมาณ 63 % และครอบครัวขยาย 33 %

4.3.3 ลักษณะการอพยพย้ายถิ่น

ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ ประชากรที่เกิดในชุมชน
 ทั้งสองนี้มีประมาณ 83 % เกิดก่อน 17 % ภายในเวลา 5 ปี ระหว่างปี 2521-2526 พบว่า
 ประชากรที่ย้ายเข้ามาภายในเขตชุมชนทั้งสอง ส่วนใหญ่จะเป็นการย้ายภายในจังหวัดคือ
 ประมาณ 66 % ย้ายจากจังหวัดอื่นและต่างประเทศประมาณ 34 % ของจำนวนประชากร
 ที่ย้ายเข้ามา ทั้งหมด ส่วนใหญ่จะย้ายมาจากกรุงเทพฯ ยโสธรและศรีสะเกษ

สำหรับประชากรที่ย้ายออกส่วนใหญ่จะย้ายไปจังหวัดอื่นประมาณ 80 %
 ย้ายไปต่างประเทศ 13 % ย้ายภายในจังหวัด 7 % ของประชากรที่จ่ายออกทั้งหมดสำหรับการย้าย
 ไปจังหวัดอื่นนั้นส่วนใหญ่จะย้ายไปกรุงเทพฯ

สำหรับประชากรที่ย้ายเข้าส่วนใหญ่จะย้ายเข้ามาในช่วงอายุ 15-19ปี
 ย้ายเข้ามาเพื่อการศึกษา มากกว่าเหตุผลอื่น ประมาณ 32 % ของประชากรที่ย้ายเข้ามา

ในช่วงอายุนี้ แต่เมืองคึกจากประชากรที่ย้ายเข้ามาทั้งหมด ประชากรที่ย้ายตามครอบครัวเข้ามาจะมากกว่าเหตุผลอื่นประมาณ 43 % และจะมีจำนวนมากในช่วงอายุ 15-19 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ในวัยศึกษา

สำหรับประชากรที่ย้ายออก จะย้ายออกมากในช่วงอายุ 20-24 ปี ย้ายออกเพื่อทำงานประมาณ 42 % และย้ายออกเพื่อการศึกษา 41 % ของประชากรในกลุ่มอายุนี้ และเมื่อ คึกจากประชากรที่ย้ายออกทั้งหมดเหตุผลของการย้ายส่วนใหญ่จะเหมือนกัน คือย้ายไปเพื่อทำงานประมาณ 42 % และย้ายไปเพื่อการศึกษาประมาณ 34 %

4.3.4 กลุ่มชาติพันธุ์

ในเขตชุมชนอุบลราชธานี-วารินชำราบ มีประชากรเชื้อชาติไทยประมาณ 98 % เชื้อชาติจีน 1 % เชื้อชาติญวน 1 % ส่วนเชื้อชาติอื่นเคมีเพียงส่วนน้อย

4.3.5 โครงสร้างประชากร

จากตารางที่ 49 แสดงจำนวนประชากรแยกตรากลุ่มอายุและเพศในเขตชุมชนอุบลราชธานี พบว่าประชากรเพศหญิงมีมากกว่าเพศชายเป็นอัตราส่วน ชาย.หญิง = 48.52:51.48 ประชากรในกลุ่มอายุ 15-19 ปี มีจำนวนสูงสุดประมาณ 13.95 % รองลงมาเป็นประชากรในกลุ่มอายุ 10-14 ปี และกลุ่มอายุ 20-24 ปี ประชากรวัยแรงงานในกลุ่มอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ในเขตนี้มีประมาณ 83.32 % ของประชากรในเขตนี้ทั้งหมด เป็นประชากรวัยเด็กในกลุ่มอายุ 0-9 ปี ประมาณ 16.68 % ทั้งนี้ประชากรในวัยแรงงานประมาณ 46.18 % จะเป็นประชากรในกลุ่มอายุ 10-24 ปี ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในระหว่างการศึกษากำลังแรงงานส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุ 25-59 ปี มีประมาณ 47.30 % ของประชากรวัยแรงงานทั้งหมด และวัยสูงอายุช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีประมาณ 6.52 %

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 50 แสดงโครงสร้างประชากรแยกกลุ่มอายุและเพศ
 ของเขตชุมชนวารินชำราบ จะพบว่าอัตราส่วนระหว่างเพศชาย:หญิงเท่ากับ 49.50:50.50
 เมื่อนำมาสร้างโครงสร้างประชากรรูปปิรามิดแล้ว พบว่าลักษณะโครงสร้างมีการลดอัตรา
 การเกิดประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชากรเรื่องการ
 คุมกำเนิดและวางแผนครอบครัว ฉะนั้นกลุ่มอายุที่มีจำนวนมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 15-19 ปี
 ซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ในวัยเรียนเป็นส่วนใหญ่ เมื่อทำการศึกษากลุ่มประชากรวัยแรงงานแล้วพบว่า
 มีประมาณ 81.86 % ซึ่งประกอบด้วยวัยหนุ่มสาว (10-24ปี) ประมาณ 40.08 % วัยกลางคน
 (25-59 ปี) ประมาณ 35.99 % วัยสูงอายุ (60ปีขึ้นไป) ประมาณ 5.79 % วัยเด็ก
 (0-9 ปี) ประมาณ 18.14 %

จากตารางที่ 51 เมื่อนำตัวเลขประชากรในเขตชุมชนอุบลราชธานี
 และชุมชนวารินชำราบมารวมกันและสร้างโครงสร้างประชากร รูปปิรามิดของชุมชนรวมกัน
 ทั้ง 2 แห่ง ลักษณะของรูปปิรามิดของโครงสร้างประชากรจะเป็น รูปที่มีลักษณะของการลด
 อัตราการเกิดลงในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เพราะประชากรในวัยเด็ก (0-9 ปี) มีจำนวนน้อยกว่า
 ประชากรในช่วงอายุ 10-19 ปี อย่างเห็นได้ชัดชัดเจน เมื่อนำตัวเลขมาวิเคราะห์จะพบว่า
 ประชากรหมวดอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ซึ่งควรอยู่ในวัยแรงงาน ประมาณ 82.93 % แยกเป็น
 วัยหนุ่มสาว (10-24 ปี) ประมาณ 38.91 % วัยกลางคน (25-59 ปี) ประมาณ 38.49 %
 วัยสูงอายุ (60ปีขึ้นไป) ประมาณ 5.53 % เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เป็นศูนย์กลางของการศึกษา
 และเศรษฐกิจของชุมชนโดยรวม ประชากรส่วนใหญ่ส่วนหนึ่งที่อยู่ในวัยแรงงานจะเป็นนักเรียน
 นักศึกษาจำนวนมาก (10-24ปี) จึงเป็นการเพิ่มภาระในการเลี้ยงดูและการให้การศึกษา
 อบรมของประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3.6 การเกิด-ตายของประชากร

ในเขตเทศบาลเมืองอุบลฯ จากตารางที่ 52 แสดงจำนวนประชากรเกิด ตาย ย้ายเข้า และย้ายออกในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี ย้อนหลังถึงปี 2516 พบว่า อัตราการเกิดตั้งแต่ปี 2517-2524 ลดลงต่ำกว่าในปีพ.ศ. 2516 มากเนื่องจากการถอนกำลังของทหารอเมริกันออกไปตั้งแต่ปี 2516 โดยเฉลี่ยอัตราการเกิดระหว่างปี 2517-2524 ประมาณกันละ 49.08 อัตราการตาย ระหว่างปี 2517-2524 โดยเฉลี่ยประมาณกันละ 3.83 สำหรับการย้ายเข้า และย้ายออกระหว่างปี 2517-2524 โดยเฉลี่ยประมาณกันละ 64.79 และ 105.76 ตามลำดับ ส่วนในปี 2525 ได้มีการขยายเขตเทศบาล การเกิด การตาย และการอพยพ เมืองเทียบกับจำนวนประชากรแล้วก็จะเป็นส่วนที่ลดค่าลงด้วย

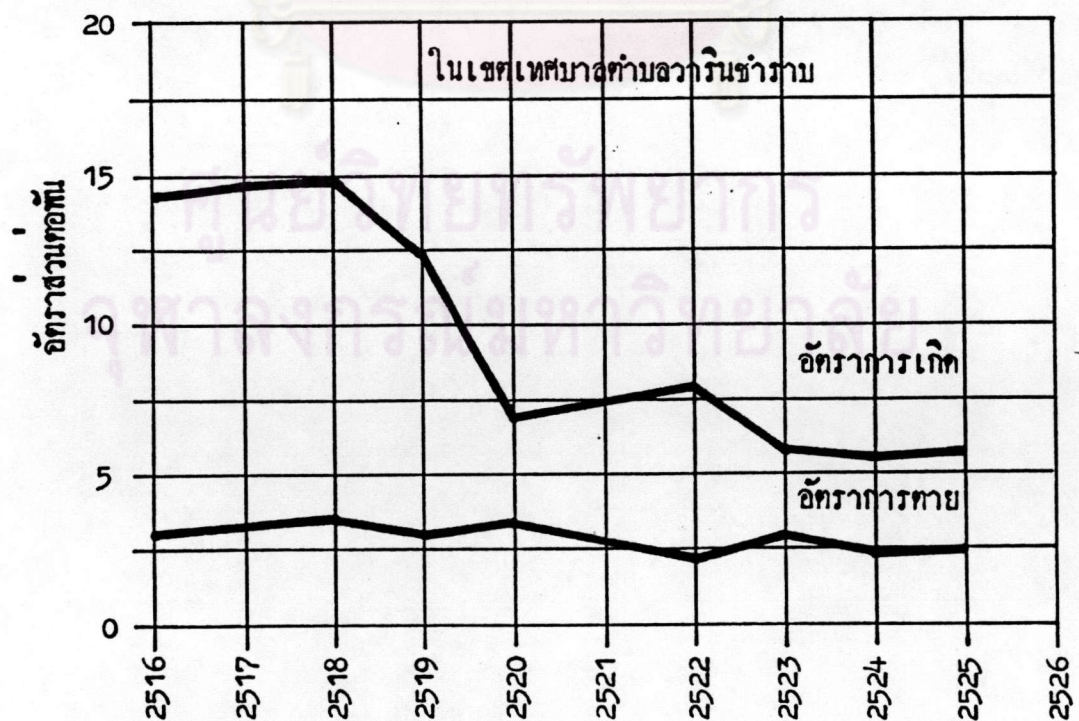
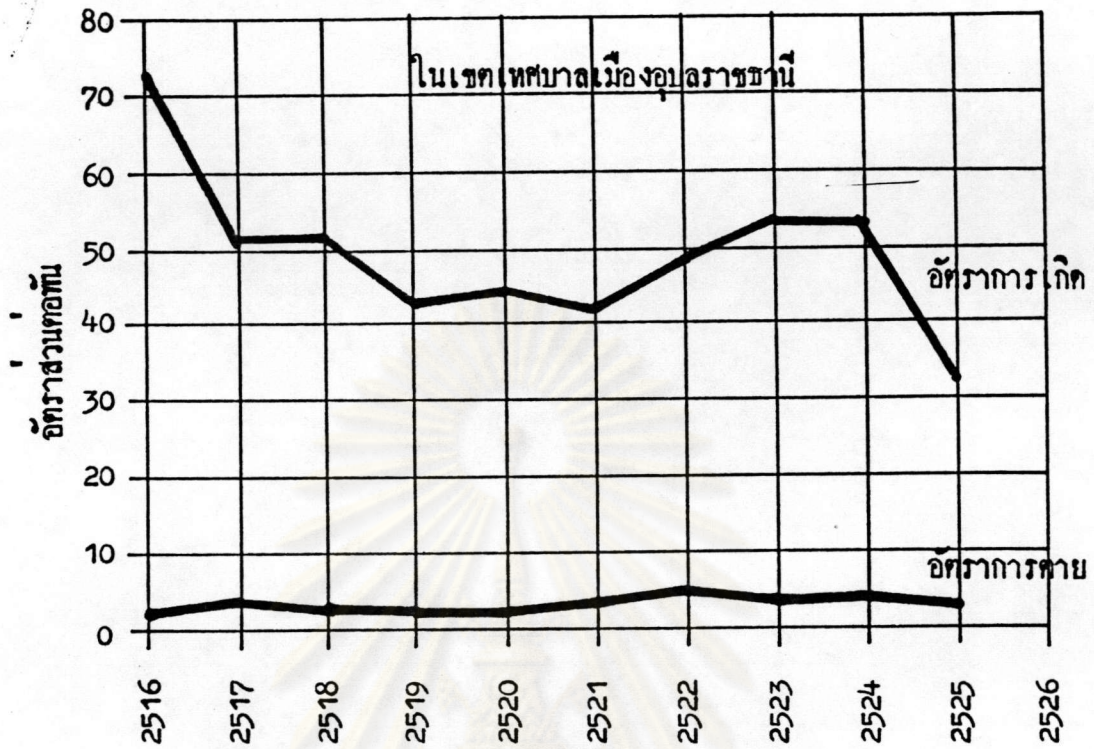
ในเขตอำเภอเมืองอุบลฯ (ไม่รวมเขตเทศบาล) จากตารางที่ 54 แสดงจำนวน ประชากรเกิด ตาย ย้ายเข้าและย้ายออกในเขตอำเภอเมือง (ไม่รวมเขตเทศบาล) การเกิดตั้งแต่ปี 2519-2524 มีอัตราส่วนที่ลดลงมาตลอด จากอัตรากันละ 33.69 ในปี 2519 ลดลงมาเป็น การเกิดอัตรากันละ 16.29 ในปี 2524 การตายระหว่างปี 2518-2524 อยู่ในอัตราที่ใกล้เคียง โดยเฉลี่ยการตายอยู่ในอัตรากันละ 4.33 สำหรับการย้ายเข้าและย้ายออก ในปี 2520 พบว่าการย้ายเข้าเพิ่มจำนวนสูงขึ้นมากจากปี 2519 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเลือกตั้งเป็นผลให้มีประชากรย้ายเข้าสูงมาก อัตราการย้ายเข้าระหว่างปี 2520-2525 โดยเฉลี่ยประมาณกันละ 64.97 ส่วนการย้ายออกเพิ่มจำนวนสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2520 จากอัตราส่วนกันละ 27.08 เป็นย้ายออกอัตราส่วนกันละ 55.97 ในปี 2525

ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี พบว่ามีประชากรย้ายเข้ามาอยู่ส่วนใหญ่ เป็นการย้ายครอบครัวและย้ายเข้ามาทำงาน ส่วนการย้ายออกของประชากรในเขตนี้ ส่วนใหญ่เป็นการย้ายออกเพื่อไปศึกษาและทำงาน

ในเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบ จากตารางที่ 53 แสดงจำนวน ประชากรเกิด ตาย ย้ายเข้า และย้ายออกในเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบ ย้อนหลังถึงปี 2516 พบว่าอัตราการเกิดต่อพันมีแนวโน้มลดลงโดยตลอดตั้งแต่ปี 2518 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมโดยเฉพาะการถอนกำลังของทหารอเมริกันออกไป ประกอบกับนโยบายในการลดอัตราการเกิด โดยการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิดสำหรับอัตราการตายมีแนวโน้มที่จะลดลง แต่ไม่แตกต่างกันมากนัก คืออยู่ในช่วงค่าเฉลี่ย

แผนภูมิที่ 5 แสดงอัตราการเกิดและการตายของจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลวารินชำราบ

ที่มา กองการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง, สำนักงานเทศบาลเมืองอุบลราชธานี และสำนักงานเทศบาลตำบลวารินชำราบ.

อัตราส่วนพันละ 2.88-3.48 ซึ่งเป็นค่าที่สูงที่สุด สำหรับการย้ายเข้าและย้ายออกของประชากร ในเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบ อยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงกันมากมีค่าแตกต่างสูงสุด อัตราส่วนพันละ 29.03 ในปี 2522 สำหรับในปี 2520 ,2524,2525 มีการย้ายออกมากกว่าย้ายเข้าทั้งนี้อาจเนื่อง จากพื้นที่ในเขตเทศบาลมีน้อย ทำให้ประชากรย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานรอบนอกเขตเทศบาลโดยเฉพาะ ในตำบล แสนสุข คำน้ำแซบ และตำบลชาติ

ในเขตอำเภอวารินชำราบ (ไม่รวมเขตเทศบาล)

จำนวนประชากร เกิด ตาย ย้ายเข้า ย้ายออกในเขตอำเภอวารินชำราบไม่รวมเขตเทศบาล พบว่าอัตราการเกิดลดลงอัตราส่วนพันละ 31.86 ในปี 2516 ถึงอัตราส่วนพันละ 20.72 ในปี 2525 ส่วนอัตราการตายอยู่ในระดับใกล้เคียงกันคืออัตราส่วนพันละ 4.4-5.56 ในปี 2518 สำหรับการย้ายเข้าและย้ายออก พบว่าอัตราส่วนของการย้ายออกมากกว่าย้ายเข้า เกือบทุกปี ยกเว้นปี 2517 เท่านั้น อัตราส่วนต่อพันของการย้ายเข้าและย้ายออกทางกึ่งแนวโน้มน ลดลงเหมือนกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.4 การขยายตัวประชากรในเขตเทศบาลและชุมชน

4.4.1 ประชากรในเขตเทศบาลเมือง

จากตารางที่ 9 แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมือง อุดรราชธานีย้อนหลังตั้งแต่ปี 2507-2525 จะพบวาระหว่างช่วงปี 2507-2514 ประชากรขยายตัวในระดัปลกคิ ในปี 2515 ประชากรเพิ่มจำนวนสูงกว่าเดิมมากเนื่องจากในช่วงเวลานั้นมีการสำรวจจำนวนประชากรใหม่ปรับปรุงเพิ่มเติมจากพ.ศ. 2513 เป็นปีที่มีการสำรวจสำมะโนประชากรทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2516-2522 จำนวนประชากรลดลงมาตลอด โดยเฉลี่ยลดลง 1.45% ต่อปี เนื่องจากในปี 2516-2517 ทหารอเมริกันที่มาตั้งฐานทัพในจังหวัด (ทางทิศเหนือของตัวเมืองติดกับเขตเทศบาล) ได้ถอนกำลังออกไป ทำให้ภาวะการค้าในเขตเทศบาลซบเซาลง ประชากรอพยพย้ายออกไปอยู่ทีอื่นๆ กันมาก นอกจากนี้อัตราการเกิดในเขตเทศบาลลดลง เป็นผลให้ประชากรในช่วงนี้ลดลง ในปี 2522-2524 ประชากรขยายตัวในระดัปลกคิ ปี 2525 ประชากรมีจำนวน 99,567 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2524 ซึ่งมีจำนวนประชากรเพียง 48,714 คน เนื่องจากการขยายเขตเทศบาลเมือง เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2524

การพิจารณาอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตนี้แบ่งออกได้ 3 ช่วง

โดยวิธี Geometric Extrapolation จากสูตร $r = \sqrt[n]{\frac{P_n}{P_0}} - 1$
ได้ 3 ช่วงดังนี้

1. อัตราการขยายตัวขั้นสูง 2.88% คำนวนจากจำนวนประชากร ปี 2507-2524
2. - " - ขั้นกลาง 2.70% - " - 2509-2524
3. - " - ขั้นต่ำ 0.51% - " - 2522-2524

4.4.2 ประชากรในเขตอำเภอเมือง

จากตารางที่ 9 แสดงจำนวนประชากรในเขตอำเภอเมือง อุดรราชธานีย้อนหลังตั้งแต่ปี 2507-2525 จะพบวาระหว่างปี 2507-2514 ประชากรมีการขยายตัวในระดัปลกคิ ในปี 2515 ประชากรเพิ่มจำนวนสูงกว่าเดิมมาก ทั้งนี้ด้วยเหตุผลเดียวกันคือ มีการสำรวจสำมะโนประชากรใหม่ ตั้งแต่ปี 2515 ประชากรมีการขยายตัวในระดัปลกคิ จนถึงปี 2521 ประชากรมีจำนวน 195,438 คน เพิ่มขึ้นจากประชากรในปี 2520 ซึ่งมีจำนวน

¹ สำนักงานเทศบาลเมืองอุดรราชธานี, แผนพัฒนาเทศบาลเมืองอุดรราชธานีฉบับที่ 1 พ.ศ. 2523-2524

183,122 คน เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรที่ย้ายเข้ามาในปี 2521 พบว่าประชากรย้ายเข้าสูงมาก จึงเป็นไปได้ว่าการที่ประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้นนั้นคือประชากรที่ย้ายเข้ามา ภายในช่วงปี 2522 มีการเลือกตั้งจึงมีผู้อพยพเข้ามาอยู่ในเขตอำเภอเมืองมาก

จากจำนวนประชากรที่เป็นมาในอดีต นำมาพิจารณาหาช่วงการขยายตัวที่เหมาะสมโดยวิธี Geometric Extrapolation ได้ 3 ช่วง ดังนี้

1. อัตราการขยายตัวขั้นสูง 3.18% คำนวณจากจำนวนประชากรปี 2515-2525
2. - " - ขั้นกลาง 2.90% - " - 2515-2520
3. - " - ขั้นต่ำ 2.62% - " - 2520-2525

4.4.3 ประชากรในเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบ

จากตารางที่ 9 แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบย้อนหลังตั้งแต่ปี 2507-2525 จะพบว่าลักษณะการขยายตัวของประชากรตั้งแต่ปี 2509-2525 เป็นการขยายตัวโดยสม่ำเสมอ ซึ่งการขยายตัวอยู่ในอัตราเฉลี่ย 2.17% เป็นลักษณะของชุมชนที่อยู่ใกล้กับตัวจังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์การค้าบริการอุตสาหกรรมและการบริหารการปกครอง ดังนั้นลักษณะการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบจึงเป็นการขยายตัวโดยธรรมชาติมากกว่า การขยายตัวโดยการย้ายถิ่น อิทธิพลของการย้ายถิ่นจะไม่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

การพิจารณาอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตนี้แบ่งออกได้ 3 ช่วงโดยวิธี Geometric Extrapolation สูตร $r = \sqrt[n]{\frac{P_n}{P_0}} - 1$ ซึ่งจะได้อัตราการขยายตัวของประชากรในอัตราที่ใกล้เคียงกัน

1. อัตราการขยายตัวขั้นสูง 1.98% คำนวณจากจำนวนประชากรปี 2510-2525 (15ปี)
2. อัตราการขยายตัวขั้นกลาง 1.73% คำนวณจากจำนวนประชากรปี 2520-2525 (5ปี)
3. อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ 1.57% คำนวณจากจำนวนประชากรปี 2515-2525 (10ปี)

4.4.4 ประชากรในเขตอำเภวารินชำราบ

จากตารางที่ 9 จำนวนประชากรในเขตอำเภวารินชำราบตั้งแต่ปี ค.ศ. 2507-2525 มีการขยายตัวในระดัปกติ คือมีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ย 2.55% ลักษณะการเพิ่มของประชากรโดยสม่ำเสมอเป็นเหตุผลของการเพิ่มประชากรโดยธรรมชาติมากกว่าการย้ายถิ่น

การพิจารณาอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตนี้แบ่งออกได้ 3 ช่วง

โคยวิธิ Geometric Extrapolation

1. อัตราการขยายตัวขั้นสูง 2.49% คำนวณจากจำนวนประชากรปี 2510-2525 (15 ปี)
2. อัตราการขยายตัวขั้นกลาง 2.43% คำนวณจากจำนวนประชากรปี 2515-2525 (10 ปี)
3. อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ 1.33% คำนวณจากจำนวนประชากรปี 2520-2525 (5 ปี).

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.5 การคาดประมาณจำนวนประชากรในปี 2535

4.5.1 การคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี ปี 2535

จากหัวข้อที่ 4.4.1 จะทราบอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลเมืองฯ ที่กำหนดไว้ 3 ช่วง คือ อัตราการขยายตัวขั้นสูง 2.88% ขั้นกลาง 2.70% และขั้นต่ำ 0.51% อัตราการขยายตัวดังกล่าวนำมาคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคตโดยใช้ประชากรในปี 2525 จำนวน 99,567 คน เป็นปีฐานใช้สูตร $P_x = P_n(1+r)^n$ โดยมีสมมุติฐานว่าการขยายตัวของประชากรในอนาคต จะเป็นเช่นเดียวกับการขยายตัวของประชากรที่เป็นมาในอดีต

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองฯ ปี 2535

อัตราการขยายตัว	ปี 2525 จำนวน(คน)	ปี 2530 จำนวน(คน)	ปี 2535 จำนวน(คน)
ขั้นสูง 2.88%	99,567	114,755	132,259
ขั้นกลาง 2.70%	99,567	113,754	129,963
ขั้นต่ำ 0.51%	99,567	102,132	104,763

การขยายตัวของประชากรในเขตนี้ ระยะ 3-4 ปีก่อนการขยายเขต (ธันวาคม 2524) ขยายตัวในอัตราที่ต่ำ ต่อมาเมื่อมีการขยายเขตเทศบาลเมืองออกไป มีประชากรส่วนที่ถูกโอนย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลใหม่เป็นจำนวนที่สูงกว่าประชากรในเขตเทศบาลเดิม กล่าวคือ จำนวนประชากรเมื่อเดือนเมษายน 2525 มีประชากรในเขตเทศบาลเดิม 48,636 คน และประชากรที่ถูกโอนเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลใหม่ จำนวน 50,425 คน ประชากรส่วนที่ถูกโอนเข้ามาใหม่มีอัตราการขยายตัวสูง ดังนั้นการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลเมืองในอนาคตจึงควรมีอัตราที่สูงกว่าเมืองก่อนมีการขยายเขต ประกอบกับพื้นที่เขตเทศบาลใหม่นี้ยังมีที่ว่างอยู่อีกมากเพียงพอที่จะรองรับการขยายตัวของประชากรได้อีก อัตราการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานีในอนาคตที่เหมาะสมที่สุดคืออัตราการขยายตัวขั้นกลาง 2.70% โดยที่อีก 10 ปีข้างหน้า (ปี 2535) จะมีจำนวนประชากร 129,963 คน

¹ สำนักงานเทศบาลเมืองอุบลราชธานี

4.5.2 การคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี

ปี 2535

จากหัวข้อที่ 4.4.2 จะทราบอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตอำเภอเมืองฯ ที่กำหนดไว้ 3 ช่วงคือ อัตราการขยายตัวขั้นสูง 3.18% อัตราการขยายตัวขั้นกลาง 2.90% อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ 2.62% อัตราการขยายตัวดังกล่าวนำมาคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคต โดยใช้ประชากรในปี 2525 จำนวน 217,051 คน เป็นปีฐาน ใช้สูตร $P_x = P_n(1/r)^n$ ในการคำนวณเช่นเดียวกัน โดยมีสมมุติฐานว่าการขยายตัวของประชากรในอนาคตจะเป็นเช่นเดียวกับการขยายตัวของประชากรที่เป็นมาในอดีต

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนประชากรในเขตอำเภอเมืองฯ ในปี 2535

อัตราการขยายตัว	ปี 2525 จำนวน(คน)	ปี 2530 จำนวน(คน)	ปี 2535 จำนวน(คน)
ขั้นสูง 3.18%	217,051	253,828	296,836
ขั้นกลาง 2.90%	217,051	250,403	288,879
ขั้นต่ำ 2.62%	217,051	247,014	281,114

การขยายตัวของประชากรในเขตนี้ที่เป็นมาในอดีตเป็นการขยายตัวอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นการขยายตัวของประชากรที่เหมาะสมที่สุดคืออัตราการขยายตัวขั้นต่ำ 2.62% โดยที่อีก 10 ปีข้างหน้า (ปี 2535) จะมีจำนวนประชากร 281,114 คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.5.3 การคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี

ปี 2535

เนื่องจากเขตชุมชนซึ่งเป็นเขตที่ทำการศึกษานี้ (เมืองอุบล) ยึดถือเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานีเป็นหลัก ครอบคลุมพื้นที่ส่วนที่ต่อเนื่องกับเขตเทศบาลเมืองบางส่วนไว้ดังนั้นในการคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตชุมชนเมืองอุบล จะใช้หลักการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลเมืองอุบล โดยใช้ประชากรของชุมชนเมืองอุบลในปี 2525 จำนวน 119,767 คน เป็นปีฐาน ใช้สูตร $P_x = P_n (1+r)^{n'}$ เช่นเดียวกันโดยมีสมมุติฐานว่าการขยายตัวของประชากรในอนาคตในเขตนี้จะเป็นเช่นเดียวกับการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลเมืองอุบล กล่าวคือ อัตราการขยายตัวที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประชากรในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี คืออัตราการขยายตัวขั้นกลาง 2.70% โดยที่อีก 10 ปีข้างหน้า (ปี 2535) จะมีจำนวนประชากร 156,330 คน

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนประชากรในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี ปี 2535

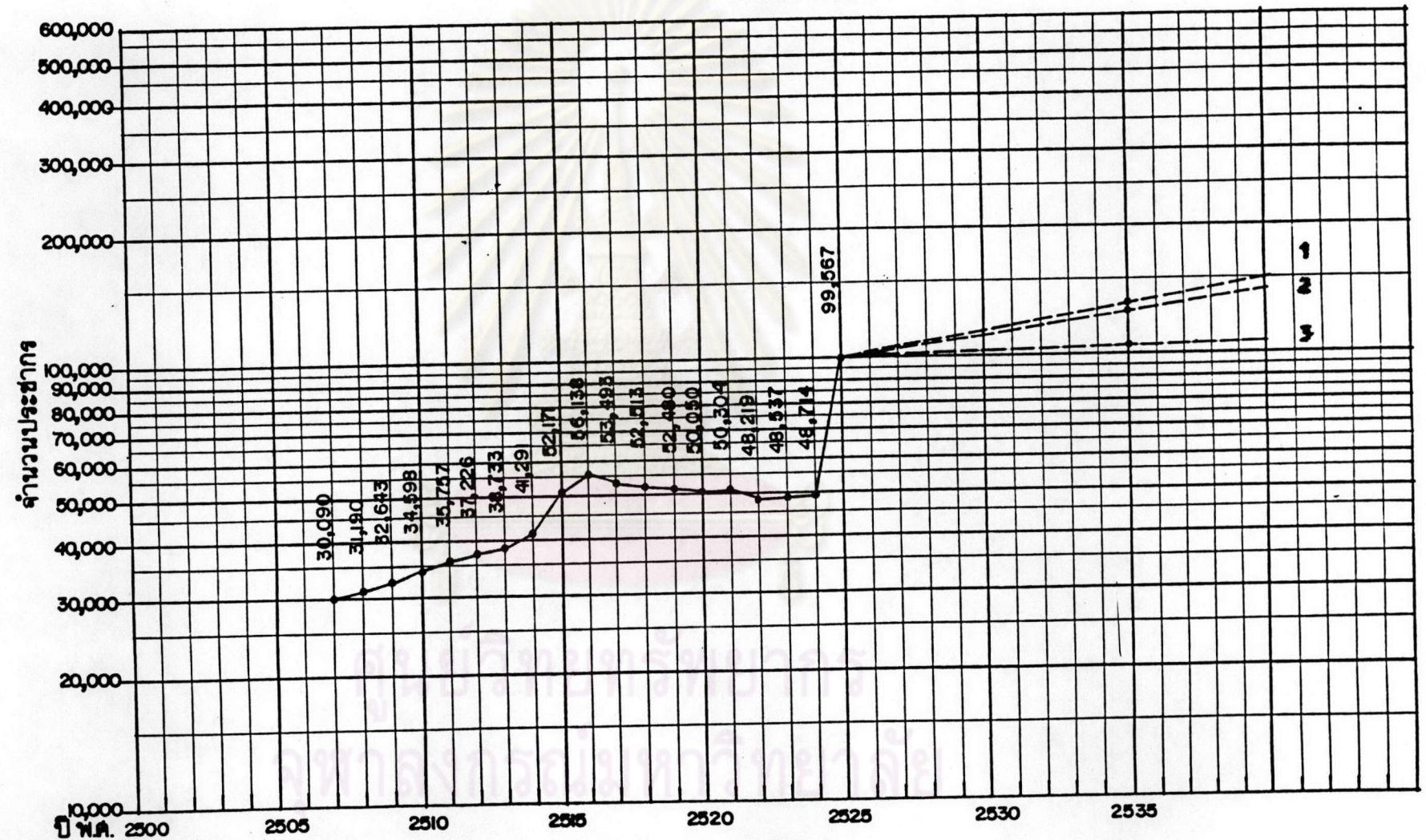
อัตราการขยายตัว	ปี 2525 จำนวน(คน)	ปี 2530 จำนวน(คน)	ปี 2535 จำนวน(คน)
ขั้นสูง 2.88%	119,767	134,172	159,091
ขั้นกลาง 2.70%	119,767	136,833	156,330
ขั้นต่ำ 0.51%	119,767	122,852	126,017

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 6

การคาดประมาณจำนวนประชากร ในปี 2535 ในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี

1	อัตราการขยายตัวขั้นสูง	2.88 %	อัตราการ	132,259	คน
2	อัตราการขยายตัวขั้นกลาง	2.70 %	อัตราการ	129,963	คน
3	อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ	0.51 %	อัตราการ	104,763	คน

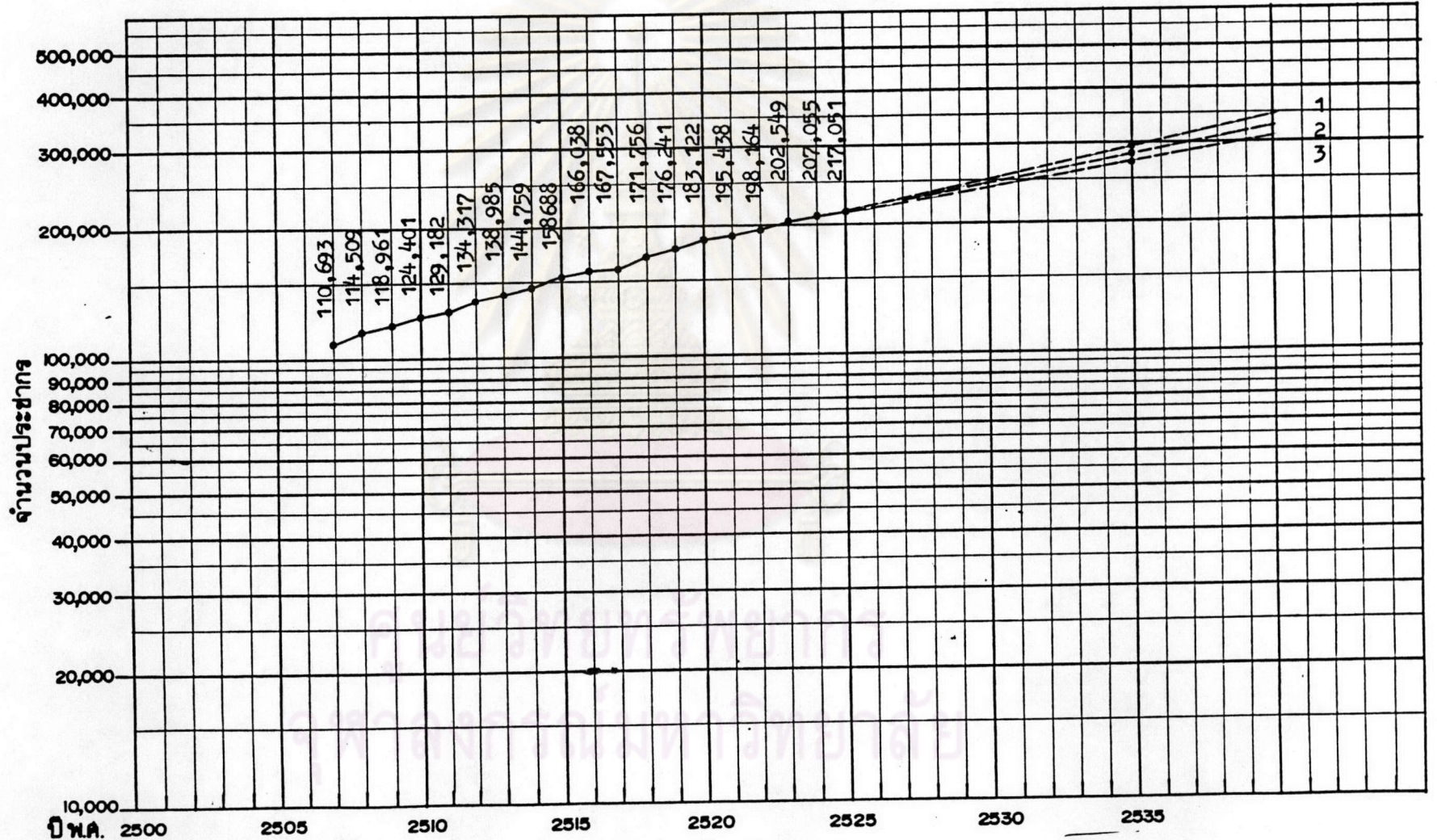

แผนภูมิที่

7

การคาดประมาณจำนวนประชากรในปี 2535

ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี

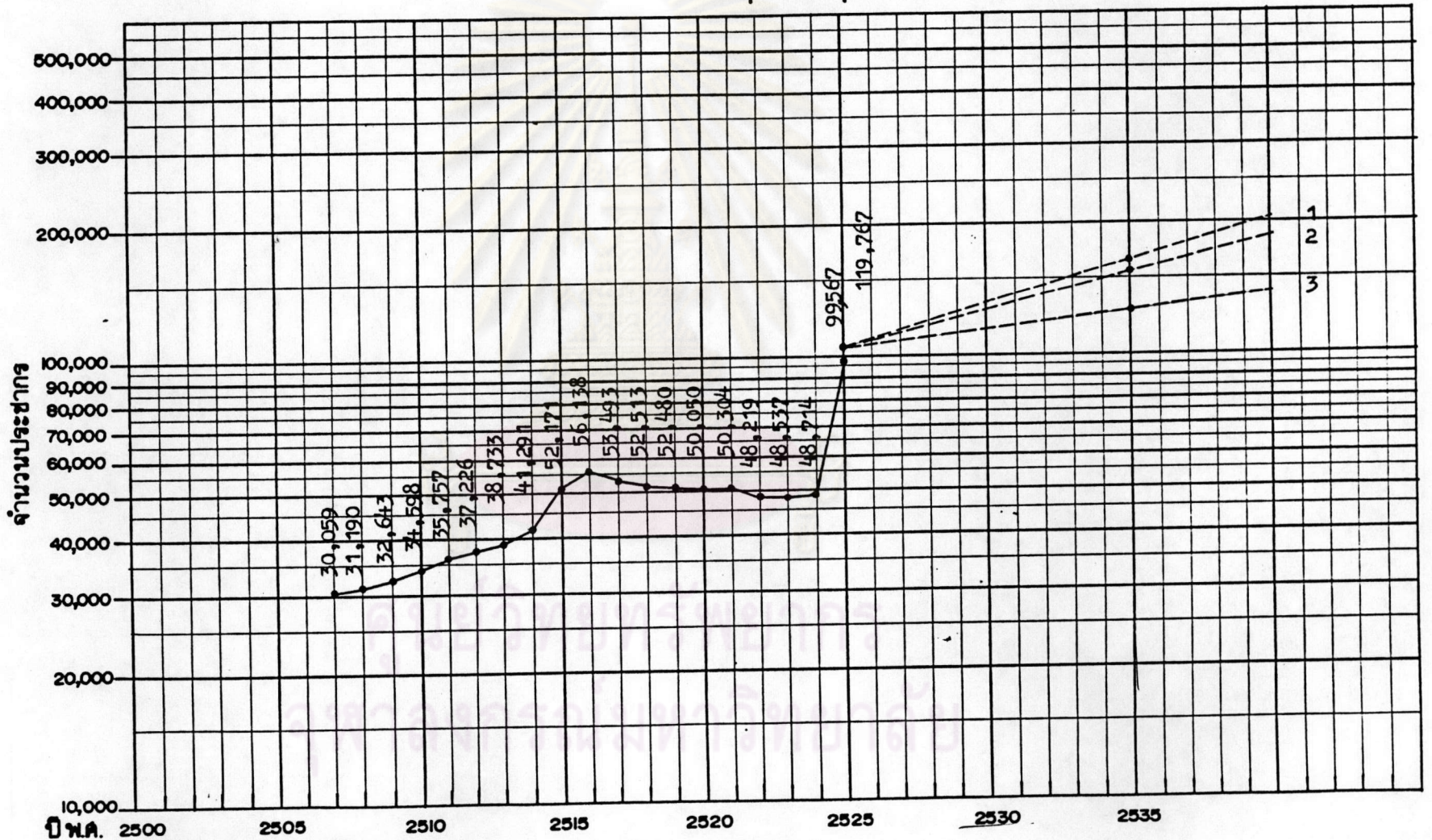
1	อัตราการขยายตัวขั้นสูง	3.18 %	ประชากร	296,836 คน
2	อัตราการขยายตัวขั้นกลาง	2.90 %	ประชากร	288,879 คน
3	อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ	2.62 %	ประชากร	281,114 คน

แผนภูมิที่ 8

การคาดประมาณจำนวนประชากรในปี 2535

ในเขตชุมชนเมืองจตุรราชธานี

1	อัตราการขยายตัวขั้นสูง	2.88 %	ประชากร	159,091 คน
2	อัตราการขยายตัวขั้นกลาง	2.70 %	ประชากร	156,330 คน
3	อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ	0.51 %	ประชากร	126,017 คน

4.5.4 การคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลลาวรินชำรามี

2535

จากหัวข้อที่ 4.4.3 จะทราบอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลตำบลลาวรินชำรามี ที่ได้กำหนดไว้ 3 ช่วงคือ 15 ปี 5 ปี และ 10 ปีให้อัตราการขยายตัวชั้นสูง 1.98% ชั้นกลาง 1.73% และชั้นต่ำ 1.57% อัตราการขยายตัวดังกล่าวนำมาคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคต โดยใช้ประชากรใน 2525 จำนวน 30,201 คน เป็นปีฐาน ใช้สูตร $P_x = P_n(1+r)^n$ เช่นเดียวกับโดยมีสมมุติฐานว่าการขยายตัวของประชากรในอนาคตจะเป็นเช่นเดียวกับการขยายตัวของประชากรที่เป็นมาในอดีต

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลลาวรินชำรามี ปี 2535

อัตราการขยายตัว	ปี 2525 จำนวน(คน)	ปี 2530 จำนวน(คน)	ปี 2535 จำนวน(คน)
ชั้นสูง 1.98%	30,201	33,312	36,743
ชั้นกลาง 1.73%	30,201	32,905	35,852
ชั้นต่ำ 1.57%	30,201	32,647	35,292

การขยายตัวของประชากรในเขตนี้ จะพบว่าประชากรขยายตัวสูงสุดในช่วง 15 ปี และในช่วง 10 ปี มีการขยายตัวต่ำสุด ในการคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตนี้ ต้องคำนึงถึงเขตเทศบาลที่มีขนาดคงที่ ประชากรมีการขยายตัวออกไปตั้งถิ่นฐานนอกเขตเทศบาลมากขึ้นทุกปี ดังนั้นอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลตำบลลาวรินชำรามีในอนาคต ที่เหมาะสมที่สุดคืออัตราการขยายตัวชั้นต่ำ 1.57% โดยที่อีก 10 ปีข้างหน้า (ปี 2535) จะมีจำนวนประชากร 35,292 คน

4.5.5 การคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตอำเภอวารินชำราบปี 2535

จากหัวข้อที่ 4.4.4 จะทราบอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตอำเภอวารินชำราบ ที่ได้กำหนดไว้ 3 ช่วงคือ 15 ปี 10 ปี 5 ปี ได้อัตราการขยายตัวชั้นสูง 2.49% ชั้นกลาง 2.43% และชั้นต่ำ 1.33% อัตราการขยายตัวดังกล่าวนำมาคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคต โดยใช้ประชากรปี 2525 จำนวน 195,124 คน เป็นปีฐาน ใช้สูตร

$$P_x = P_n(1+r)^n$$

เช่นเดียวกัน โดยมีสมมุติฐานว่าการขยายตัวของประชากรในอนาคต จะเป็นเช่นเดียวกับการขยายตัวของประชากรที่เป็นมาในอดีต

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนประชากรในเขตอำเภอวารินชำราบ ปี 2535

อัตราการขยาย	ปี 2525 จำนวน(คน)	ปี 2530 จำนวน(คน)	ปี 2535 จำนวน(คน)
ชั้นสูง 2.49%	195,124	220,657	249,532
ชั้นกลาง 2.43%	195,124	220,012	248,075
ชั้นต่ำ 1.33%	195,124	208,450	222,685

การขยายตัวของประชากรในเขตนี้ จะพบว่าอัตราขยายตัวของประชากรมีแนวโน้มลดต่ำลงมาโดยในช่วง 10 ปี และ 15 ปี ไม่แตกต่างกันมากนักแต่ในช่วง 5 ปีสุดท้ายมีความแตกต่างกันมากในทางลดลง คือมีอัตราการขยายตัวเพียง 1.33% ดังนั้นอัตราการขยายตัวในเขตอำเภอวารินชำราบในอนาคตที่เหมาะสมที่สุดคืออัตราการขยายตัวชั้นต่ำ 1.33% โดยที่อีก 10 ปี ข้างหน้า (ปี 2535) จะมีจำนวนประชากร 222,685 คน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.5.6 การคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตชุมชนวารินชำราบ ปี 2535

เนื่องจากเขตชุมชนซึ่งเป็นเขตที่ทำการศึกษา (ผังวาริน) ยึดถือเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบเป็นหลัก ครอบคลุมพื้นที่ส่วนต่อเนื่องกับเขตเทศบาลตำบลบางสวนไว้ ดังนั้นการขยายตัวของประชากรในเขตชุมชนวารินชำราบนี้ มีแนวโน้มสูงกว่าในเขตเทศบาล เนื่องจากมีพื้นที่บางส่วนนอกเขตเทศบาลสามารถพัฒนาให้เป็นบริเวณที่พักอาศัย, บริเวณพาณิชยกรรม และบริเวณอุตสาหกรรม โดยอาศัยการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการของเทศบาล ประกอบกับอยู่ใกล้กับชุมชนอุบลซึ่งเป็นศูนย์กลางของจังหวัดอุบลฯ เมื่อนำอัตราการขยายตัวในอนาคตของเขตเทศบาลเมืองฯ และอำเภอเมืองฯ (ตารางที่ และ) มาพิจารณาแล้ว อัตราการขยายตัวของประชากรในเขตชุมชนวารินชำราบที่เหมาะสมที่สุด คืออัตราการขยายตัวชั้นกลาง 1.73% ใช้สูตร $P_x = P_n(1+r)^n$ เช่นเดียวกับประชากรในปี 2525 จำนวน 44,299 คนเป็นพื้นฐานโดยมีสมมุติฐานว่า การขยายตัวของประชากรในอนาคตของเขตนี้ จะเป็นเช่นเดียวกับการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบและเขตอำเภอวารินชำราบ เขตชุมชนวารินชำราบนี้อีก 10 ปี ข้างหน้า (ปี 2535) จะมีจำนวนประชากร 52,588 คน

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนประชากรในเขตชุมชนวารินชำราบ ปี 2535

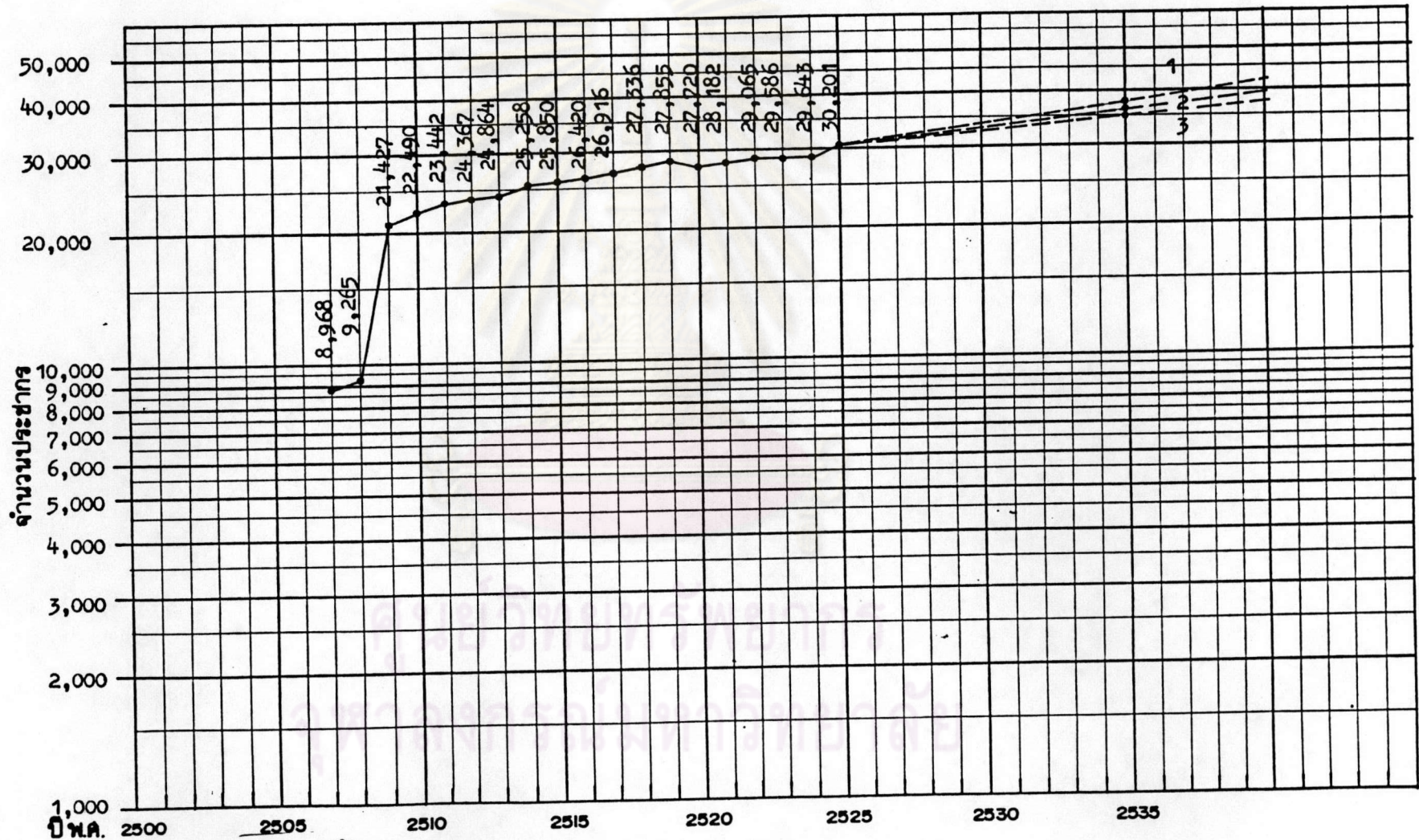
อัตราการขยายตัว	ปี 2525 จำนวน(คน)	ปี 2530 จำนวน(คน)	ปี 2535 จำนวน(คน)
ชั้นสูง 1.98%	44,299	48,862	53,894
ชั้นกลาง 1.73%	44,299	48,266	52,588
ชั้นต่ำ 1.57%	44,299	47,887	51,766

แผนภูมิที่ 9

การคาดประมาณจำนวนประชากรในปี 2535

ในเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบ

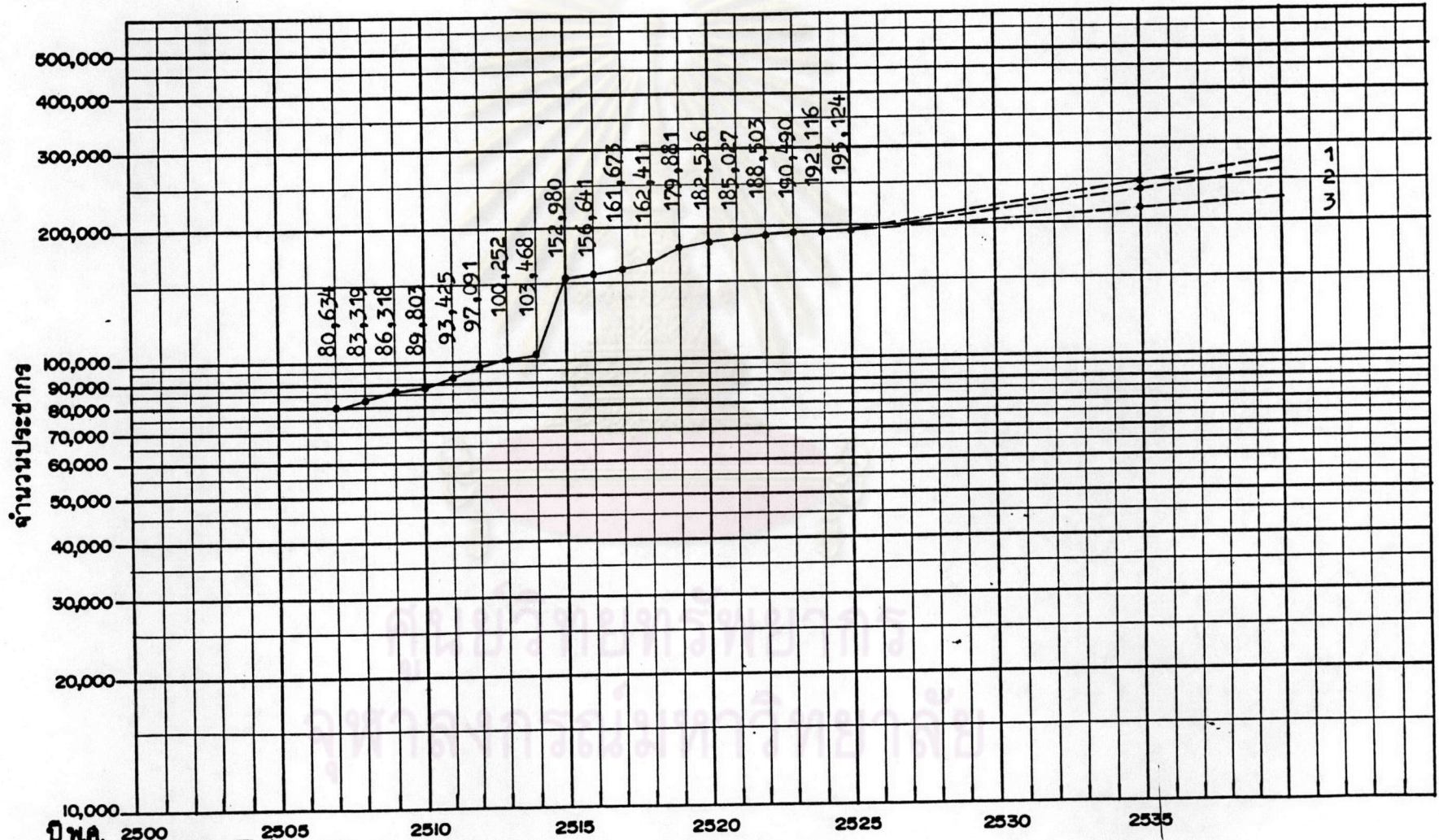
1 อัตราการขยายตัวขั้นสูง	1.98 %	ประชากร	36,743 คน
2 อัตราการขยายตัวขั้นกลาง	1.73 %	ประชากร	35,852 คน
3 อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ	1.57 %	ประชากร	35,292 คน

แผนภูมิที่ 10

การคาดประมาณจำนวนประชากรในปี 2535

ในเขตอำเภอวารินชำราบ

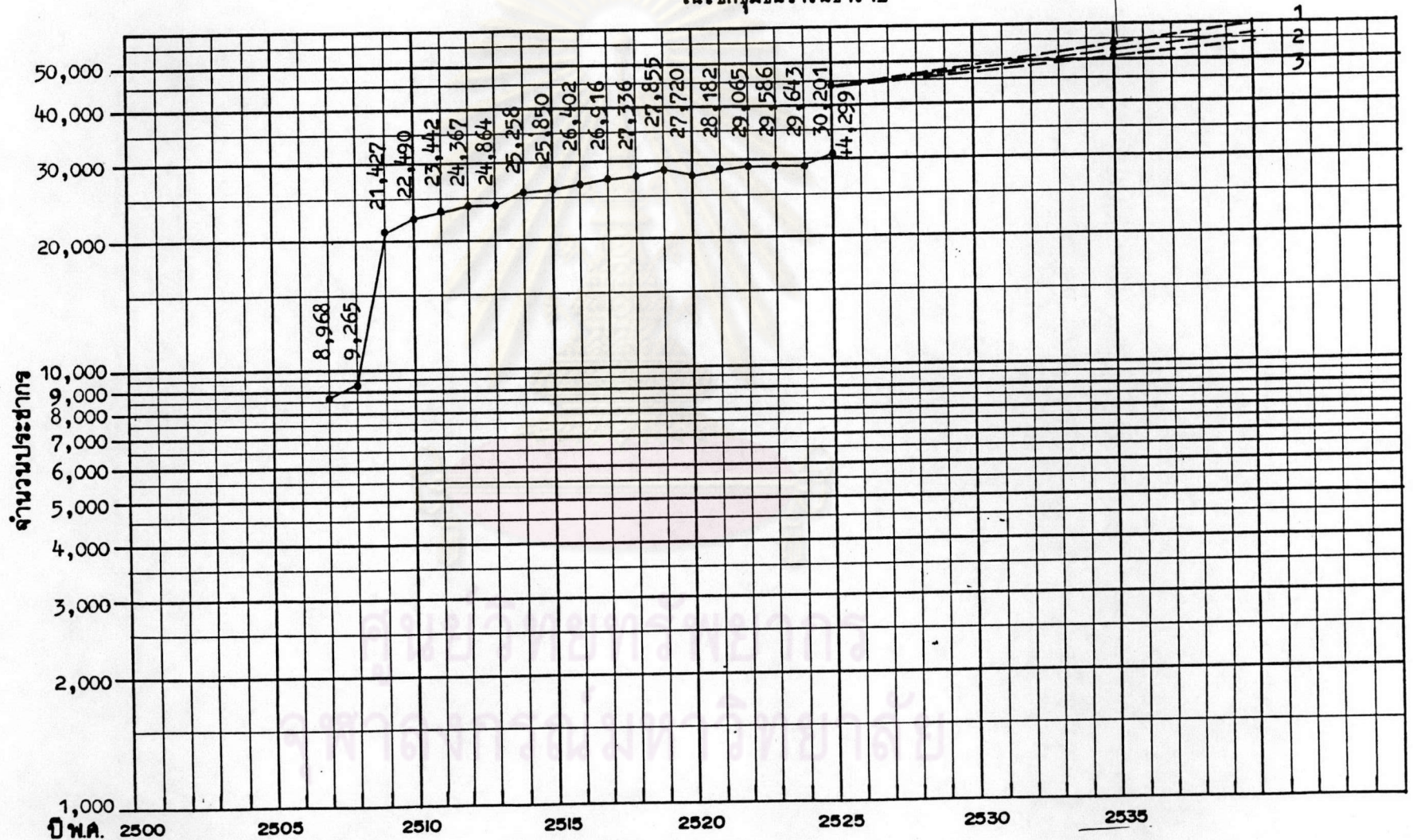
1	อัตราการขยายตัวขั้นสูง	2.49 %	ประชากร	249,532 คน
2	อัตราการขยายตัวขั้นกลาง	2.43 %	ประชากร	248,075 คน
3	อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ	1.33 %	ประชากร	222,685 คน

แผนภูมิที่ 11

การคาดประมาณจำนวนประชากรในปี 2535

ในเขตกรุงเทพมหานคร

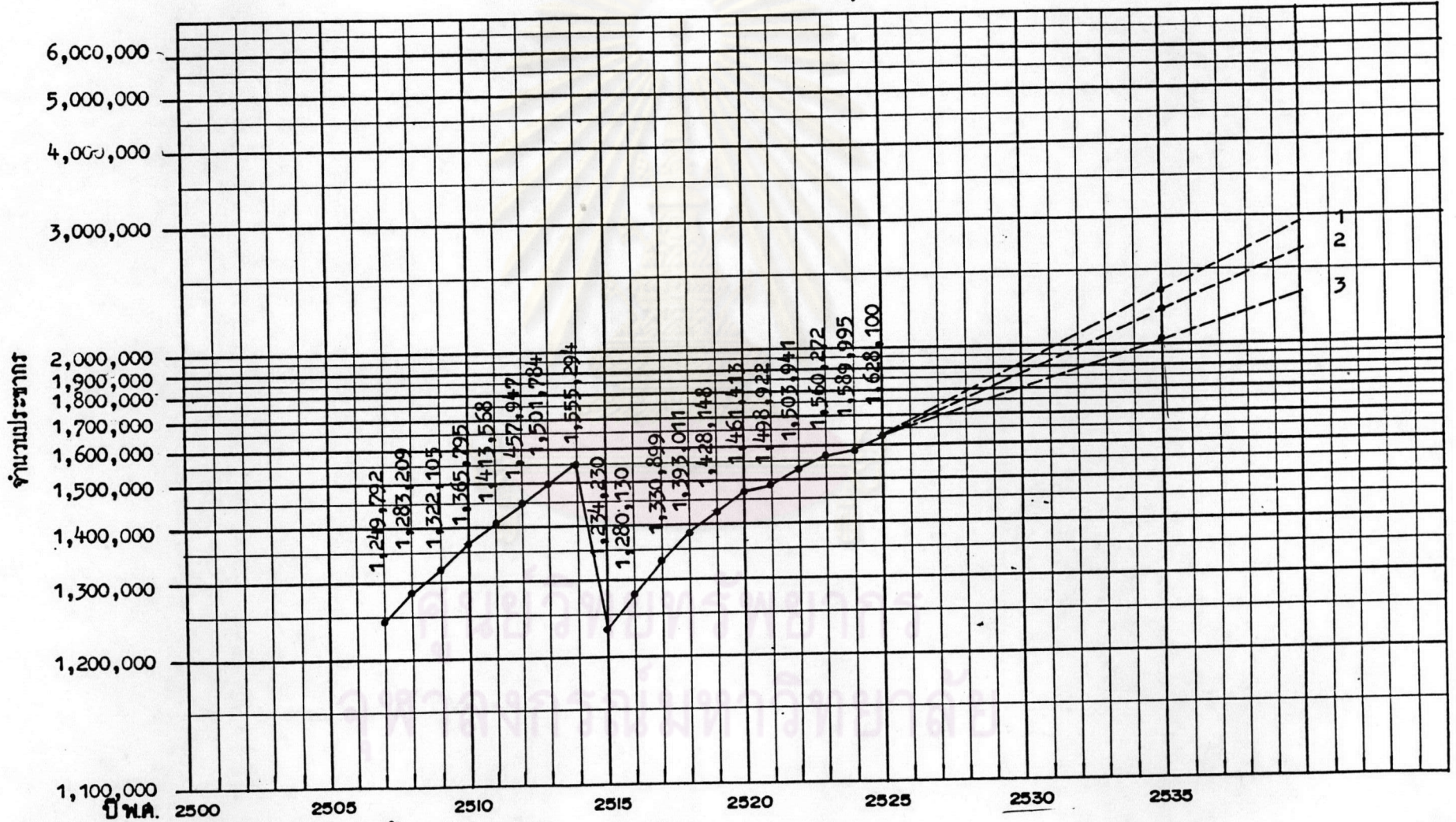
1	อัตราการขยายตัวขั้นสูง	1.98 %	ประชากร	53,894 คน
2	อัตราการขยายตัวขั้นกลาง	1.73 %	ประชากร	52,588 คน
3	อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ	1.57 %	ประชากร	51,766 คน

แผนภูมิที่ 12

การคาดประมาณจำนวนประชากรในปี 2535

ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

1	อัตราการขยายตัวขั้นสูง	3.44 %	ประชากร	2,283,317	คน
2	อัตราการขยายตัวขั้นกลาง	3.17 %	ประชากร	2,224,413	คน
3	อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ	2.18 %	ประชากร	2,019,947	คน

4.5.7 การคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตชุมชนอุบลราชธานี-วารินชำราบ

ปี 2535

จากการพิจารณาในหัวข้อที่ 4.5.1- 4.5.6 ซึ่งสรุปผลเรื่องการคาดประมาณจำนวนประชากรระดับเทศบาล ระดับอำเภอและระดับชุมชน ทั้ง 2 จังหวัดมาแล้วทั้งหมด เพื่อนำมาคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคต (ปี 2535) ของเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ เนื่องจากชุมชนทั้งสองแห่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกันมากโดยมีแม่น้ำมูลแบ่งเขตของสองชุมชน โดยลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ประชากร ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิต ของประชากรที่อาศัยอยู่ในสองชุมชนนี้มีลักษณะที่พหุศาสตร์กันอย่างใกล้ชิด ฉะนั้นการคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคตของชุมชนอุบลราชธานี-วารินชำราบนี้ จึงต้องอาศัยอัตราการขยายตัวของแต่ละชุมชนนำมาเทียบเคียงกัน โดยที่ได้พิจารณาแล้วว่าอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานีที่เหมาะสมที่สุดคืออัตราการขยายตัวชั้นกลาง 2.70% และอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตชุมชนวารินชำราบที่เหมาะสมที่สุดคือ อัตราการขยายตัวชั้นกลาง 1.73% จากนั้นนำจำนวนประชากรที่ได้คาดประมาณแล้วของแต่ละชุมชนมารวมกัน โดยอยู่ภายใต้สมมุติฐานว่า " การขยายตัวของประชากรในชุมชนอุบลราชธานี-วารินชำราบในอนาคตจะมีการขยายตัวเช่นเดียวกับการขยายตัวของประชากรที่เป็นมาในอดีต " ประชากรในเขตชุมชนอุบลราชธานีวารินชำราบ ในปี 2535 จะมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 208,918 คน

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนประชากรในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ
ในปี 2535

อัตราการขยายตัวของแต่ละชุมชน และจำนวนประชากรรวมทั้ง 2 ชุมชนในปี 2535	ปี 2526	ปี 2530	ปี 2535
อัตราการขยายตัวของเขตชุมชนเมืองอุบลฯ (2.70%)	119,767	136,833	156,330
อัตราการขยายตัวของเขตชุมชนวารินฯ (1.73%)	44,299	48,266	52,588
จำนวนประชากรในเขตชุมชนอุบลราชธานี-วารินชำราบ	164,066	185,099	208,918

4.6 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนเมืองอุบลราชธานีและชุมชนวารินชำราบ จำพิจารณาถึงลักษณะแรงงาน รัศมีรายได้ของประชากรสาขาอาชีพต่างๆ รายได้เฉลี่ย ครอบคลุมของชุมชน การพาณิชย์กรรม การบริการ การอุตสาหกรรม สถานะทางการคลัง ของเทศบาล

4.6.1 ประชากรวัยแรงงาน

ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี มีจำนวนประชากรทั้งหมด 119,767 คนในจำนวนประชากรทั้งหมดเป็นประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน (ผู้มีอายุ 11 ปี) จำนวน 96,589 คน หรือ 80.65 % (ตารางที่ 55) ได้แสดงจำนวนกำลังแรงงานโดยจำแนกตามกลุ่มอายุ จำนวน 44 % ของกำลังแรงงานทั้งหมดอยู่ในวัยหนุ่มสาว (อายุ 11-24 ปี) และพบว่า 70 % ของกำลังแรงงานวัยนี้เป็นผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานในเชิงเศรษฐกิจ ส่วนมากเป็นนักเรียน 63 % (หมายเหตุในชุมชนนี้มีประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 47,855 คน หรือ 49 % และมีประชากรที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 48,734 คน หรือ 51 % ของประชากรวัยแรงงานทั้งหมด)

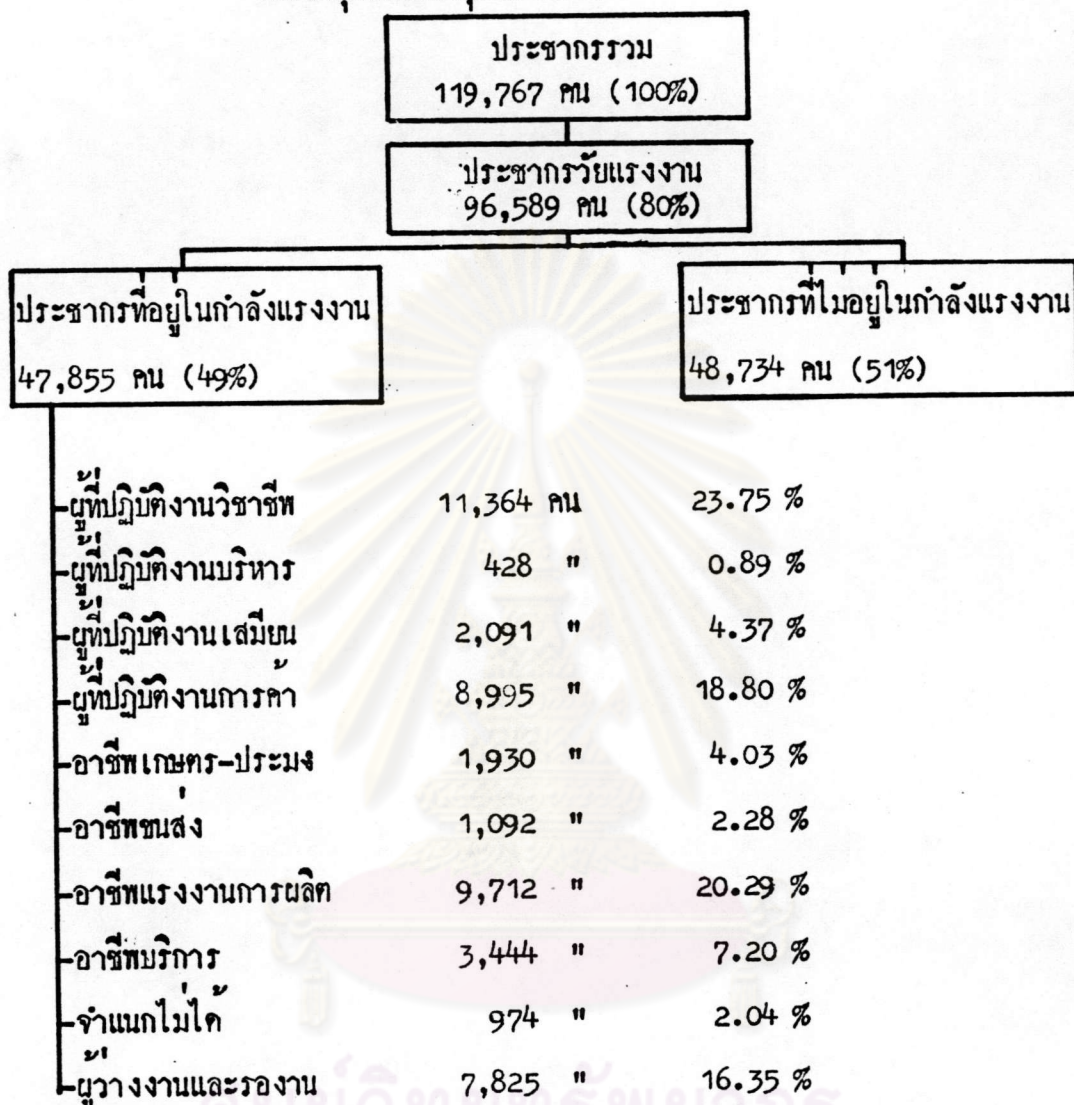
ในเขตชุมชนวารินชำราบ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 44,299 คน เป็นประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน 35,067 คน หรือ 79.16 % (ตารางที่ 55) ได้แสดงจำนวนกำลังแรงงานโดยจำแนกกลุ่มอายุไว้ด้วยพบว่าจำนวน 47 % ของกำลังแรงงานทั้งหมดอยู่ในวัยหนุ่มสาวและ 69 % ของกำลังแรงงานวัยนี้เป็นผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานในเชิงเศรษฐกิจ ส่วนมากเป็นนักเรียน 60 % (หมายเหตุในชุมชนนี้มีประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 16,839 คน หรือ 48.10 % และมีประชากรที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 18,228 คน หรือ 51.90 % ของประชากรวัยแรงงานทั้งหมด)

4.6.2 อาชีพ

ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี สาขาอาชีพที่มีผู้ทำงานมากที่สุด คือ สาขาปฏิบัติงานวิชาชีพ มีจำนวน 11,364 คน หรือ 23.75 % รองลงมาคือสาขาแรงงานการผลิต มีจำนวน 9,712 คน หรือ 20.29 % สาขาปฏิบัติงานการค้ามีจำนวน 8,995 คน หรือ 18.80 % สาขาบริการมีจำนวน 3,444 คน หรือ 7.20 % สาขาปฏิบัติงานเสริม มีจำนวน 2,091 คน หรือ 4.37 % สาขาเกษตร-ประมง มีจำนวน 1,930 คน หรือ 4.03 %

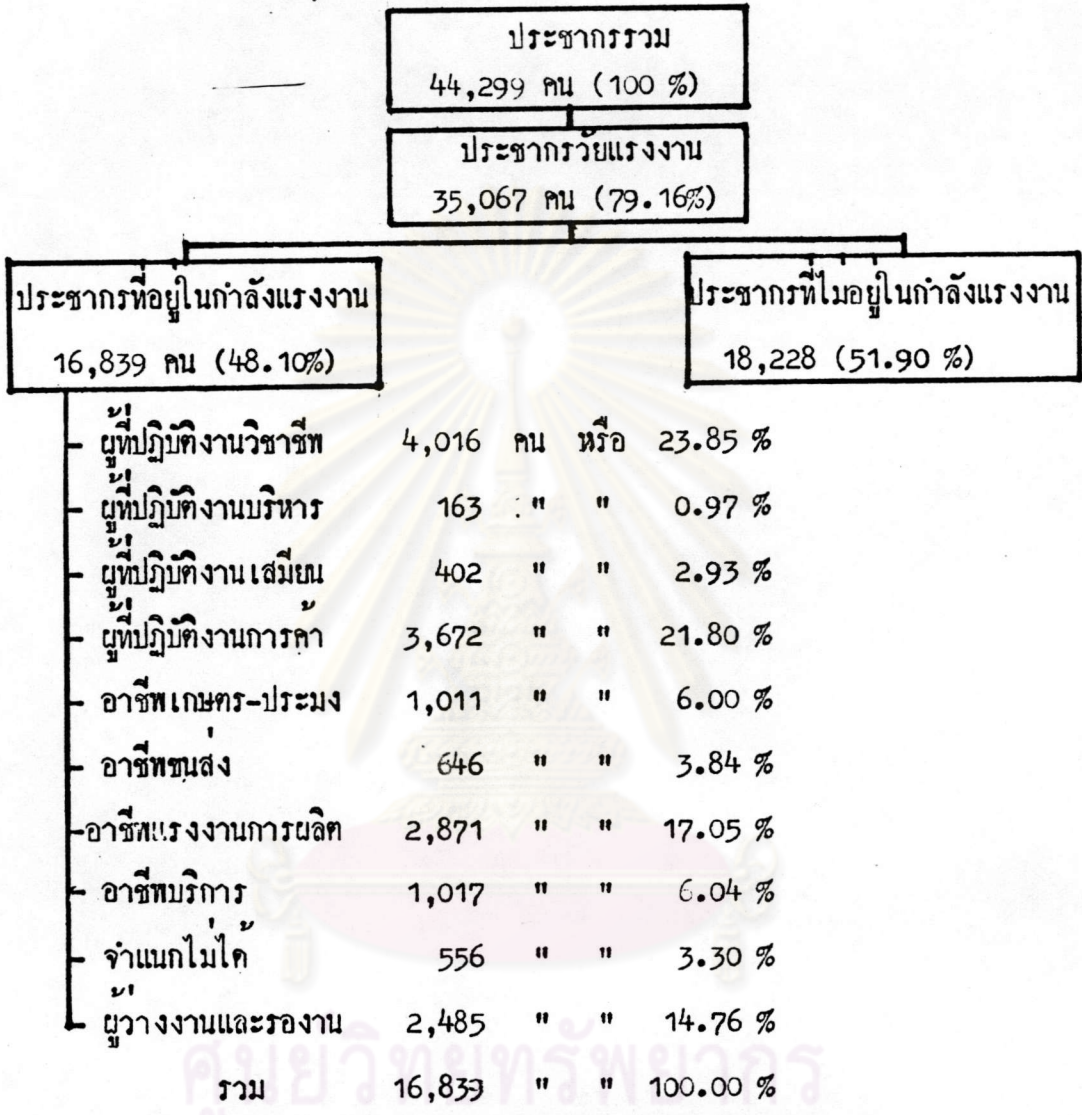
แผนภูมิที่ 13 จำแนกหมวดอาชีพของประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน
ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 14 จำแนกหมวดอาชีพของประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน
ในเขตชุมชนวารินชำราบ

ที่มา จากรายงานการสำรวจแรงงาน กองวิจัย สำนักผังเมือง

สาขาขนส่ง มีจำนวน 1,092 คน หรือ 2.88 % สาขางานบริหาร มีจำนวน 428 คน หรือ 0.89 % สาขาอื่นๆ มีจำนวน 974 คน หรือ 2.04 % และผู้ว่างงาน มีจำนวน 7,825 คน หรือ 16.35 % (ตารางที่ 57)

ในเขตชุมชนวชิราราม สาขาอาชีพที่มีผู้ทำงานมากที่สุดคือสาขาปฏิบัติงานวิชาชีพ มีจำนวน 4,016 คน หรือ 23.85 % รองลงมาคือ สาขาปฏิบัติงานการค้า มีจำนวน 3,672 คน หรือ 21.80 % สาขาแรงงานการผลิตมีจำนวน 2,871 คน หรือ 17.05 % สาขาบริการมีจำนวน 1,017 คน หรือ 6.04 % สาขาเกษตร-ประมง มีจำนวน 1,011 คน หรือ 6.00 % สาขาขนส่งมีจำนวน 646 คน หรือ 3.84 % สาขาปฏิบัติงานเสมียน มีจำนวน 402 คน หรือ 2.39 % สาขางานบริหาร มีจำนวน 163 คน หรือ 0.97 % สาขาอื่นๆ ที่จำแนกเข้าประเภทไม่ได้มีจำนวน 556 คน หรือ 3.30 % และผู้ว่างงานมีจำนวน 2,485 คน หรือ 14.74 % (ตารางที่ 59)

4.6.3 สถานประกอบการ

ในเขตชุมชนอุบลราชธานีและชุมชนวชิราราม จากตารางที่พบว่าผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอาคารที่อาศัยทั่วไปมากที่สุดโดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานในวิชาชีพ อาชีพแรงงานการผลิต ผู้ปฏิบัติงานการค้าและอาชีพบริการ ส่วนผู้ที่อาศัยในอาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการค้าและผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพ ส่วนผู้ที่อาศัยในอาคารโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพ อาชีพแรงงานการผลิต และผู้ปฏิบัติงานการค้า

4.6.4 อาชีพกับระดับการศึกษาของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน

ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี (ตารางที่ 57 และ 58) ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 49 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาประมาณร้อยละ 27 วิชาครูประมาณร้อยละ 9 อาชีวศึกษาประมาณร้อยละ 8 มหาวิทยาลัยประมาณร้อยละ 5 ไม่มีการศึกษา ไม่ทราบการศึกษา และอื่นๆ ประมาณร้อยละ 2 ซึ่งแสดงรายละเอียดในแฉะหมวดอาชีพดังนี้

- ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพ ส่วนใหญ่จบวิชาครูร้อยละ 32.18 รองลงมา จบมัธยมศึกษา ร้อยละ 27.50 จบมหาวิทยาลัย 17.08 จบอาชีวะ ร้อยละ 11.77 จบประถมศึกษา 11.10 และอื่นๆ ร้อยละ 0.37

- ผู้ปฏิบัติงานบริหาร ส่วนใหญ่จบมหาวิทยาลัยและมีชั้นศึกษาแต่ละระดับ การศึกษาร้อยละ 35.75 จบอาชีวศึกษาร้อยละ 16.36 จบประถมศึกษาศึกษาร้อยละ 8.87 จบวิชาครูร้อยละ 3.27
  - ผู้ปฏิบัติงานเสมียน ส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษาร้อยละ 60.54 จบอาชีวศึกษาร้อยละ 30.03 จบประถมศึกษาศึกษาร้อยละ 4.54 จบวิชาครูร้อยละ 4.27 จบมหาวิทยาลัยร้อยละ 0.62
  - ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษาศึกษาร้อยละ 74.64 รองลงมาจบมัธยมศึกษาร้อยละ 17.82 ไม่มีการศึกษาร้อยละ 4.37 จบอาชีวศึกษาร้อยละ 1.63 ไม่ทราบการศึกษาร้อยละ 0.93 จบวิชาครูและจบมหาวิทยาลัยแต่ละระดับการศึกษาร้อยละ 0.30
  - ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร-ประมง ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษาศึกษาร้อยละ 85.28 รองลงมาจบมัธยมศึกษาร้อยละ 7.62 ไม่มีการศึกษาร้อยละ 4.25 จบอาชีวศึกษาร้อยละ 2.85
  - ผู้ประกอบอาชีพขนส่ง ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษาศึกษาร้อยละ 81.41 และจบมัธยมศึกษาร้อยละ 18.59
  - ผู้ประกอบอาชีพแรงงานการผลิต จบระดับประถมศึกษาศึกษาร้อยละ 74.40 รองลงมาจบมัธยมศึกษาร้อยละ 18.76 จบอาชีวศึกษาร้อยละ 4.84 ไม่มีการศึกษาร้อยละ 1.58 จบวิชาครู จบมหาวิทยาลัยและไม่ทราบการศึกษาแต่ละระดับการศึกษาร้อยละ 0.14
  - ผู้ประกอบอาชีพบริการ จบระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 49.33 รองลงมาจบประถมศึกษาศึกษาร้อยละ 45.50 จบอาชีวศึกษาร้อยละ 3.02 ไม่มีการศึกษาร้อยละ 1.45 และจบมหาวิทยาลัยร้อยละ 0.70
  - จำแนกเช่าประเภทไม่ได้ จบระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 59.65 รองลงมาจบประถมศึกษาศึกษาร้อยละ 23.31 จบวิชาครูร้อยละ 8.62 จบอาชีวศึกษาร้อยละ 5.54 จบมหาวิทยาลัยร้อยละ 2.88
  - ผู้ไม่มีงานทำ ส่วนใหญ่จบประถมศึกษาศึกษาร้อยละ 46.86 จบมัธยมศึกษา ร้อยละ 32.42 จบอาชีวศึกษาร้อยละ 10.96
- ชุมชนเมืองวารินชำราบ (ตารางที่ 59 และ 60)
- ผู้อยู่ในกำลังแรงงานส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาประมาณร้อยละ 58.35 รองลงมา

จบมัธยมศึกษาประมาณร้อยละ 24.15 ระดับอาชีวศึกษาประมาณร้อยละ 6.62 วิชาครูประมาณร้อยละ 5.05 มหาวิทยาลัยประมาณร้อยละ 2.58 ไม่มีการศึกษาประมาณร้อยละ 1.64 อื่นๆประมาณร้อยละ 0.81 และไม่ทราบการศึกษาประมาณร้อยละ 0.80 ซึ่งแสดงรายละเอียดในแต่ละหมวดอาชีพดังนี้

อาชีพผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพ ส่วนใหญ่ร้อยละ 44.12 จบชั้นมัธยมศึกษา
รองลงมาจบวิชาครูร้อยละ 19.37

อาชีพผู้ปฏิบัติงานบริหาร จบจากมหาวิทยาลัยร้อยละ 42.95 รองลงมา
จบอาชีวศึกษาร้อยละ 35.58

อาชีพผู้ปฏิบัติงานเด็มน ส่วนใหญ่จบระดับมัธยมศึกษาจำนวนร้อยละ 49.25
รองลงมาระดับอาชีวศึกษาร้อยละ 35.08

อาชีพผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาถึงร้อยละ 83.85
รองลงมาเป็นระดับมัศึกษาร้อยละ 11.03 %

อาชีพเกษตร-ประมง ส่วนใหญ่มีผลการศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนร้อยละ
86.15 รองลงมาเป็นระดับมัศึกษาร้อยละ 8.11

อาชีพขนส่ง ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 82.21

อาชีพแรงงาน-การผลิต ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 86.10

อาชีพบริการ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 78.47
รองลงมาระดับมัศึกษาร้อยละ 16.91

จำแนกเข้าประเภทไม่ได้ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ
48.20 ระดับมัศึกษาร้อยละ 42.62

ผู้ไม่มีงานทำ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 48.57
รองลงมาระดับมัศึกษาร้อยละ 31.15

จากจำนวนร้อยละของระดับการศึกษาตามหมวดอาชีพต่างๆ นั้น ของทั้ง
ชุมชนเมืองอุบลราชธานี และชุมชนเมืองวารินชำราบจะเห็นได้ว่าหมวดอาชีพแต่ละหมวดส่วนใหญ่
จะอยู่ในระดับประถมศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานแต่ละสาขาอาชีพส่วนใหญ่จะเป็น
ผู้ที่พออ่านออกเขียนได้ ส่วนสาขาอาชีพที่ต้องใช้ความรู้สูงปรากฏว่ามีจำนวนน้อย ซึ่งจำ
เป็นที่รัฐควรส่งเสริมการศึกษาให้สูงขึ้น เพื่อให้แรงงานมีคุณภาพสูงขึ้นและลดภาวะการว่างงาน
ลงได้ โดยการเคลื่อนย้ายแรงงานไปในระดับที่สูงกว่าได้อีกด้วย

4.6.5 รัศมีรายได้ของประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน

ชุมชนเมืองอุบลราชธานีรัศมีรายได้ที่พิจารณาเฉพาะผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจเท่านั้นที่อยู่ในกำลังแรงงาน ซึ่งแสดงรายได้ต่อเดือนของแต่ละหมวดอาชีพ ในตารางที่ 57 จะเห็นได้ว่าผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้ามีรายได้มากที่สุดประมาณ 6,261 บาท รองลงมาได้แก่ผู้ปฏิบัติงานบริหารมีรายได้ประมาณ 5,640 บาท ส่วนผู้ประกอบการอาชีพแรงงานการผลิตมีรายได้น้อยที่สุดประมาณ 2,161 บาท

จากตารางที่ 61 แสดงรายได้ต่อเดือนของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน ตั้งแต่ 0-5,999 บาท (ตัวเลขที่แสดงมาจากการสุ่มตัวอย่าง) ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานที่มีรายได้ต่อเดือนในช่วงนี้ประมาณร้อยละ 29 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 2,469 บาท แสดงในกราฟ

จากตารางที่ 62 แสดงรายได้ตั้งแต่ 6,000 บาทขึ้นไปของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานมีเพียงประมาณร้อยละ 2 รายได้เฉลี่ยของคนกลุ่มนี้เท่ากับ 15,321 บาท ถ้านำรายได้ทั้ง 2 ตาราง (ตารางที่ 61, 62) มารวมกันจะได้รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานเท่ากับ 3,112 บาท เป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกับผู้ที่มีรายได้ในช่วง 0-5,999 บาท (ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 2,469 บาทต่อเดือนซึ่งแสดงไว้ในแผนภูมิที่ 15 - รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของชุมชนเมืองอุบลราชธานีโดยประมาณ เท่ากับ รายได้ทั้งชุมชน เท่ากับ 966 บาท/เดือน เท่ากับ 11,588 บาท/ปี ประชากร)

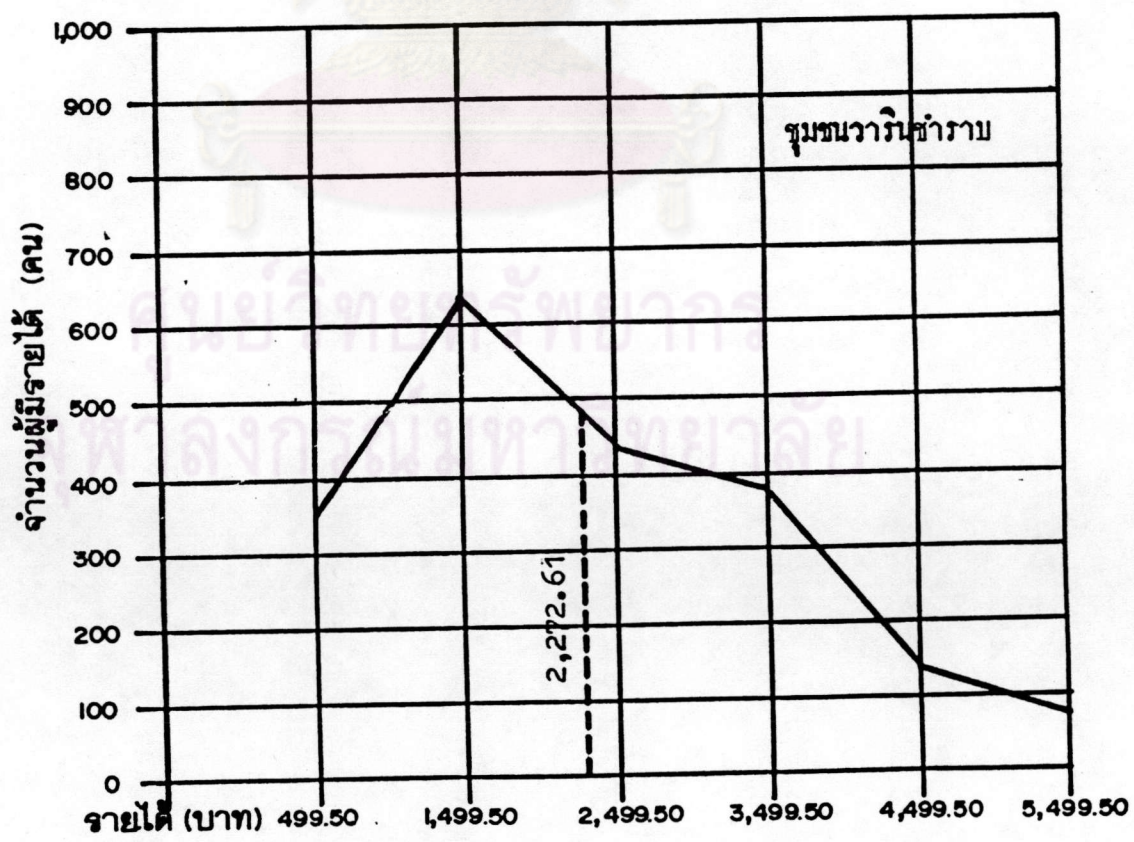
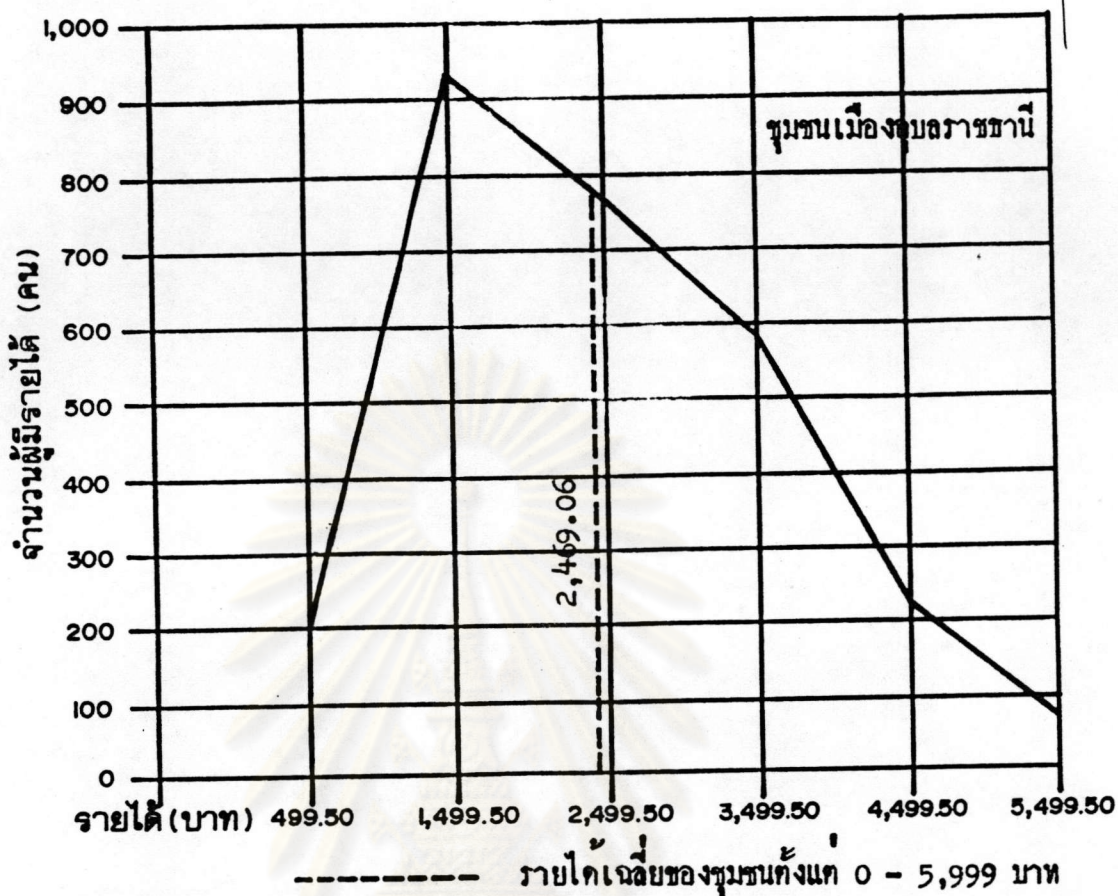
- ชุมชนเมืองวารินชำราบ จากตารางที่ 59 แสดงให้เห็นถึงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของหมวดอาชีพต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหมวดอาชีพที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคืออาชีพเกี่ยวกับงานบริหาร โดยมีรายได้เฉลี่ย 4,892 บาท รองลงมาคืออาชีพเกี่ยวกับงานวิชาชีพและอาชีพแรงงาน-การผลิตมีรายได้เฉลี่ยเป็น 4,185 บาทและ 3,693 บาท ตามลำดับ สำหรับอาชีพที่มีรายได้น้อยที่สุดได้แก่อาชีพเกษตร-ประมง โดยมีรายได้เฉลี่ย 1,938 บาท

จากตารางที่ 63 แสดงจำนวนผู้มีรายได้ระดับต่ำสุดถึงค่อนข้างสูง คือตั้งแต่ 0-5,999 บาท โดยมีจำนวนผู้มีรายได้ (จากการสุ่มตัวอย่าง) 2,001 คน รายได้เฉลี่ยของผู้มีรายได้ 2,272.61 บาท แสดงใน

ตารางที่ 64 แสดงกลุ่มผู้มีรายได้ระดับสูงตั้งแต่ 6,000 บาท ขึ้นไปรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มนี้เท่ากับ 20,649.35 บาท

แบบที่ 15 แสดงรายได้ก่อนของผู้อยู่ในกำลังแรงงาน ระดับรายได้ 0-5,999 บาท ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี และวารินชำราบ 134

จากตารางที่ 63 และ 64 ถ้านำรายได้ทั้งหมดมารวมกันจะมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่อเดือนใกล้เคียงกับ 2,953.56 บาท

รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล (โดยประมาณ) ของชุมชนเท่ากับ รายได้ทั้งชุมชน
ประชากร

" 835.15 บาท/เดือน

หรือ " 10,021.80 บาท/ปี

ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลทั้งจังหวัด(1) เท่ากับ 4,860 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่อภาค(2) เท่ากับ 5,806 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลทั่วประเทศ(3) เท่ากับ 14,255 บาท/ปี ตามราคาตลาดในปี 2523

(1), (2), (3) ตัวเลขจากกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประชากรที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน

- ชุมชนเมืองอุบลราชธานี

ในชุมชนนี้ ผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานในเชิงเศรษฐกิจ 48,734 คน หรือร้อยละ 51 ของประชากรวัยแรงงานที่อยู่ในเขต ชุมชนนี้ ผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานในเชิงเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียน นักศึกษา มีประมาณร้อยละ 55.95 จะอยู่ในช่วงอายุ 11-24 ปี ประมาณร้อยละ 89.57 ของผู้ที่อยู่ในช่วงอายุนี้ (หรือร้อยละ 98.62 ของนักเรียน นักศึกษา) เป็นเพศชายร้อยละ 82.69 รองลงมาเป็นแม่มานประมาณร้อยละ 28.46 จะอยู่ในช่วงอายุ 25-44 ปี ร้อยละ 53.43

- ชุมชนเมืองวารินชำราบ

ในชุมชนนี้ ผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานในเชิงเศรษฐกิจ 18,228 คน หรือร้อยละ 52 ของประชากรวัยแรงงานที่อยู่ในเขตวางผังชุมชนนี้ ผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานในเชิงเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนมีประมาณร้อยละ 54.68 จะอยู่ในช่วงอายุ 11-24 ปี ประมาณร้อยละ 86.68 ของผู้ที่อยู่ในช่วงอายุนี้ทั้งหมด (หรือร้อยละ 99.32 ของนักเรียนทั้งหมด) เป็นเพศชายร้อยละ 81.42 รองลงมาเป็นแม่มานประมาณร้อยละ 24.05 จะอยู่ในช่วงอายุ 25-44 ปี ประมาณร้อยละ 31.48

4.6.6 การพาณิชย์กรรมและการบริการ

เขตชุมชน เมืองอุบลราชธานีมีสถานประกอบการพาณิชย์กรรมและการบริการทั้งหมด 1,771 แห่ง แบ่งออกได้ 8 ประเภท (ตารางที่ 65)

- จากตารางที่ 66 ประเภทของกิจกรรมที่มีมากที่สุดในชุมชนนี้คือการค้าและบริการมีจำนวน 772 แห่ง หรือ 43.59 % รองลงมาคือการค้าปลีก มีจำนวน 734 แห่ง หรือ 41.45 % สำหรับกิจกรรมอีก 6 ประเภทนั้นมีอัตราที่ใกล้เคียงกันประมาณ 0.5-5 % ประเภทของกิจกรรมที่มีน้อยที่สุดในชุมชนนี้คือการผลิต-บริการมีจำนวน 8 แห่ง หรือ 8 % ของจำนวนกิจกรรมทางค้าพาณิชย์กรรมและบริการทั้งหมด

- จากตารางที่ 66 จะพบว่า การประกอบการพาณิชย์กรรมและการบริการที่ถือได้ว่ามานานั้นส่วนใหญ่จะดำเนินการมาไม่เกิน 5 ปี มีจำนวนถึง 918 แห่ง หรือ 52 % รองลงมาจะดำเนินการในช่วง 6-10 ปีที่ผ่านมา มีจำนวน 487 แห่ง หรือ 27.50 % ,ดำเนินการในช่วง 11-15 ปีที่ผ่านมา มีจำนวน 178 แห่ง หรือ 10.05 % ,ในช่วง 16-20 ปีที่ผ่านมา มีจำนวน 123 แห่ง หรือ 6.95 % ,ในช่วง 21-25 ปีที่ผ่านมา มีจำนวน 24 แห่ง หรือ 1.36 % และดำเนินการมานานมากกว่า 25 ปีมีจำนวน 41 แห่ง หรือ 2.31 % ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า การพาณิชย์กรรมและการบริการที่มีอยู่ในชุมชนนี้เป็นกิจการใหม่ที่เพิ่งเปิดดำเนินการมาประมาณ 10 ปี ที่ผ่านการบริการมีจำนวนสูงสุดในชุมชนนี้ส่วนใหญ่เปิดดำเนินการมาประมาณ 10 ปี กิจการพาณิชย์กรรมและบริการของชุมชนนี้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวสูงมาก

- จากตารางที่ 65 แสดงให้เห็นสัดส่วนของผู้ประกอบการค้าปลีก การพาณิชย์กรรมและบริการที่มีอิทธิพลต่อการค้าในชุมชนนี้ จะพบว่า ส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทยประมาณ 69.96 % เชื้อชาติจีนประมาณ 25.80 % เชื้อชาติญวนประมาณ 3.11 % และเชื้อชาติอินเดีย 1.13 % คนไทยส่วนใหญ่ประกอบการบริการมากที่สุด รองลงมาประกอบการค้าปลีก, คนจีนส่วนใหญ่ประกอบกิจการค้าปลีก, คนอินเดียส่วนใหญ่ประกอบการค้าปลีก และคนญวนที่เริ่มเข้ามา มีบทบาทการค้าในชุมชนนี้ส่วนใหญ่ประกอบการบริการ

- จากรายงานการสำรวจสถานประกอบการของกองวิจัยสำนักผังเมืองพบว่า สถานประกอบการพาณิชย์กรรมและบริการของชุมชนนี้ส่วนใหญ่เป็นอาคารตึกแถว 2 ชั้น เฉลี่ยกิจการละ 1 คูหา

ในเขตชุมชนวารินชำราบ มีสถานประกอบการพาณิชย์กรรมและการบริการ

ทั้งหมด 441 แห่ง แบ่งออกได้ 8 ประเภท (ตารางที่ 66)

- จากตารางที่ 66 ประเภทของกิจกรรมที่มีมากที่สุดในชุมชนนี้คือ การค้าปลีกมีจำนวน 204 แห่ง หรือ 46.26 % รองลงมาคือการบริการมีจำนวน 161 แห่ง หรือ 36.51 % การผลิต-บริการมีจำนวน 30 แห่ง หรือ 6.80 % ซึ่งเท่ากับการค้าปลีก-บริการ, การค้าส่งมีจำนวน 9 แห่ง หรือ 2.04 % สำหรับกิจกรรมอีก 3 ประเภทนั้นเมื่อตราที่ใกล้เคียงกันประมาณ 0.2-1.13 % ประเภทของกิจกรรมที่น้อยที่สุดคือการค้าส่ง-บริการ และการค้าส่ง-ปลีก-บริการ มีจำนวนประเภทละ 1 แห่ง หรือประเภทละ 1 % ของกิจกรรมทางคานพาณิชย์กรรมและบริการทั้งหมด

- จากตารางที่ 66 จะพบว่าสถานประกอบการพาณิชย์กรรมและบริการที่โคกลาวมานั้น ส่วนใหญ่จะดำเนินการมาไม่เกิน 5 ปี มีจำนวนถึง 247 แห่ง หรือ 56.01% รองลงมาจะดำเนินการในช่วง 6-10 ปีที่ผ่านมามีจำนวน 122 แห่ง หรือ 27.66 % ดำเนินกิจการในช่วง 11-15 ปี ที่ผ่านมามีจำนวน 31 แห่ง หรือ 7.03 % ดำเนินกิจการในช่วง 16-20 ปี ที่ผ่านมามีจำนวน 21 แห่ง หรือ 4.76 % และดำเนินการในช่วง 21-25 ปีที่ผ่านมามีจำนวน 20 แห่ง หรือ 4.53% ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่ากานพาณิชย์กรรมและบริการของชุมชนนี้เพิ่งเริ่มดำเนินการมาไม่เกิน 25 ปี ที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่แล้วเพิ่งเปิดดำเนินการมาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาประชากรได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนนี้เมื่อประมาณ 25 ปีที่ผ่านมา

- จากตารางที่ 65 แสดงให้เห็นสัดส่วนของผู้ประกอบการค้าปลีก คานพาณิชย์กรรมและบริการที่มีอิทธิพลต่อการค้าในชุมชนนี้ จะพบว่า ส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย ประมาณ 75.97 % , เชื้อชาติจีนประมาณ 22.22 % เชื้อชาติอินเดียประมาณ 1.36 % เชื้อชาติญวนประมาณ 0.45 % คนไทยส่วนใหญ่ประกอบการค้าปลีกมากที่สุดรองลงมาค้าปลีก คนจีนส่วนใหญ่ประกอบการค้าปลีก คนอินเดียส่วนใหญ่ประกอบการค้าปลีกเช่นเดียวกัน และคนญวนมีบทบาทในคานการค้าในชุมชนนี้น้อยกว่าชุมชนเมืองอุบลราชธานี คนญวนในชุมชนนี้ประกอบการบริการ

- จากรายงานการสำรวจสถานประกอบการ ของกองวิจัย สำนักผังเมืองพบว่า สถานประกอบการพาณิชย์กรรมและบริการของชุมชนนี้ส่วนใหญ่เป็นอาคารห้องแถวไม้ และอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ ชั้นเดียวหรือสองชั้น อาคารที่สร้างด้วยคอนกรีตดาวรนั้นยังมีบ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เฉลี่ยกิจการละ 1 ห้อง (คูหา)

4.6.7 การอุตสาหกรรม

ในเขตชุมชน เมืองอุบลราชธานี มีกิจการอุตสาหกรรมทั้งหมด 135 แห่ง เป็นอุตสาหกรรมการผลิต 86 แห่ง และเป็นอุตสาหกรรมบริการ 49 แห่ง มีจำนวนแรงงาน อุตสาหกรรมทั้งสิ้น 1,507 คน แบ่งเป็นแรงงานที่เป็นสมาชิกในครอบครัว 328 คน เป็นลูกจ้าง แรงงานอุตสาหกรรม 1,179 คน

ในเขตชุมชนวารินชำราบ มีกิจการอุตสาหกรรมทั้งหมด 22 แห่ง เป็นอุตสาหกรรมการผลิต 14 แห่ง และเป็นอุตสาหกรรมบริการ 8 แห่ง มีจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 185 คน แบ่งเป็นแรงงานที่เป็นสมาชิกในครอบครัว 60 คน และเป็นลูกจ้างแรงงานอุตสาหกรรม 125 คน (ข้อมูลจากกองวิจัย สำนักผังเมือง)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.6.8 การคลังท้องถิ่น

การคลังท้องถิ่นของเทศบาลเมืองอุบลราชธานีวิเคราะห์จากเทศบัญญัติงบประมาณประจำปีของเทศบาลประจำปี 2521-2525 การคลังท้องถิ่นนี้จะแสดงถึงแหล่งที่มาของรายรับและรายจ่ายของเทศบาล พร้อมทั้งแสดงลักษณะรายรับและรายจ่าย และความสามารถของท้องถิ่น

ก. รายรับ จากตารางจะแสดงให้เห็นถึงรายรับประเภทต่างๆของเทศบาลซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้ หมวดภาษีอากร หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับและใบอนุญาต หมวดรายได้จากทรัพย์สิน หมวดรายได้จากสาธารณูปโภคและเทศพาณิชย์ หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด และหมวดรายรับอื่นๆ

ตารางที่ 67 และแผนภูมิที่ 16 ตั้งแต่ปี 2521-2525 จะเห็นได้ว่ารายรับของเทศบาลมีรายได้ส่วนใหญ่จากหมวดภาษีอากร หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล หมวดรายได้จากทรัพย์สิน และหมวดรายรับอื่นๆ โดยเฉพาะหมวดภาษีอากรนั้นเทศบาลมีรายได้ประมาณร้อยละ 50 ของรายได้ทั้งหมดในแต่ละปี รองลงมาก็เป็นหมวดรายได้จากเงินอุดหนุนจากรัฐบาล

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของรายได้ของเทศบาลเมืองอุบลราชธานี เมื่อพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้หมวดต่างๆ แล้ว จะเห็นว่าอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยของรายได้จากปีงบประมาณ พ.ศ. 2521-2525 เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยเป็นร้อยละ 15.24 อัตราการเพิ่มสูงสุดในปี พ.ศ. 2523-2524 เพิ่มร้อยละ 24.87 ส่วนอัตราการเพิ่มต่ำสุดอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2522-2523 เพิ่มเพียงร้อยละ 3.98

อัตราการเพิ่มของรายได้จากหมวดรายรับอื่นๆ เพิ่มสูงขึ้นเป็นพิเศษเฉลี่ยประมาณร้อยละ 119.73 โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2523-2524 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 317.53 และในช่วงปี 2521-2522 เพิ่มถึงร้อยละ 196.62 ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาลเก็บรายได้จากหมวดนี้ในปี พ.ศ. 2524 ถึง 4,955,867 บาท แต่ในปี พ.ศ. 2523 เก็บรายได้ได้เพียง 1,186,951 บาท และในปี พ.ศ. 2522 เทศบาลเก็บรายได้จากหมวดนี้ได้ถึง 2,583,040 บาท แต่ในปี พ.ศ. 2521 เก็บรายได้ได้เพียง 870,810.09 บาทเท่านั้น

ข. รายจ่าย จากตารางที่ 68 แสดงให้เห็นถึงรายจ่ายประเภทต่างๆของเทศบาล ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ หมวดค่าชำระหนี้เงินกู้ รายจ่ายตามข้อผูกพัน

เงินสำรองจ่าย, หมวดเงินเคื่อน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทน, หมวดค่าใช้สอย
วัสดุ ครุภัณฑ์ วัสดุ, หมวดรายจ่ายอื่น, และหมวดรายจ่ายพิเศษ

จากตารางที่ 68 ซึ่งศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521-2525 จะเห็นได้ว่าค่า
ใช้จ่ายของเทศบาลอยู่ในหมวดใหญ่, หมวดค่าใช้สอย วัสดุ ครุภัณฑ์ วัสดุ และหมวดรายจ่าย
พิเศษ ส่วนใหญ่จะเห็นรายจ่ายประจำ ส่วนรายจ่ายในการพัฒนาเทศบาลมีประมาณร้อยละ 14
(แผนภูมิที่ 17)

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายของเทศบาลเมืองอุบลราชธานี
เมื่อพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายประเภทต่างๆ ดังในตาราง
ที่ 68 แล้วจะเห็นได้ว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยจากปีงบประมาณ 2521-2525
เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.80 อัตราการเพิ่มสูงสุดในปี พ.ศ. 2521-2522 เพิ่มขึ้นร้อยละ 36.40
ส่วนอัตราการเพิ่มต่ำสุดอยู่ในช่วงปี 2522-2523 ซึ่งเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 6.35

อัตราการเพิ่มของรายจ่ายในหมวดรายจ่ายอื่น, เพิ่มสูงขึ้นเป็นพิเศษ
เฉลี่ยร้อยละ 713.30 ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงปี 2521-2522 มีอัตราการเพิ่มสูงถึงร้อยละ
2791.10 ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาลมีรายจ่ายจากหมวดนี้ในปี 2522 ถึง 885,254 บาท
แต่ในปี พ.ศ. 2521 มีรายจ่ายเพียง 30,620 บาทเท่านั้น

อัตราการเพิ่มของหมวดรายจ่ายพิเศษ เพิ่มขึ้นสูงเฉลี่ยร้อยละ 125.97
ทั้งนี้ในช่วง พ.ศ. 2523-2524 มีอัตราการเพิ่มถึงร้อยละ 341.55 ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาล
มีรายจ่ายในปี พ.ศ. 2523 เพียง 1,186,951 บาท แต่ในปี 2524 มีรายจ่ายถึง
5,240,990.29 บาท

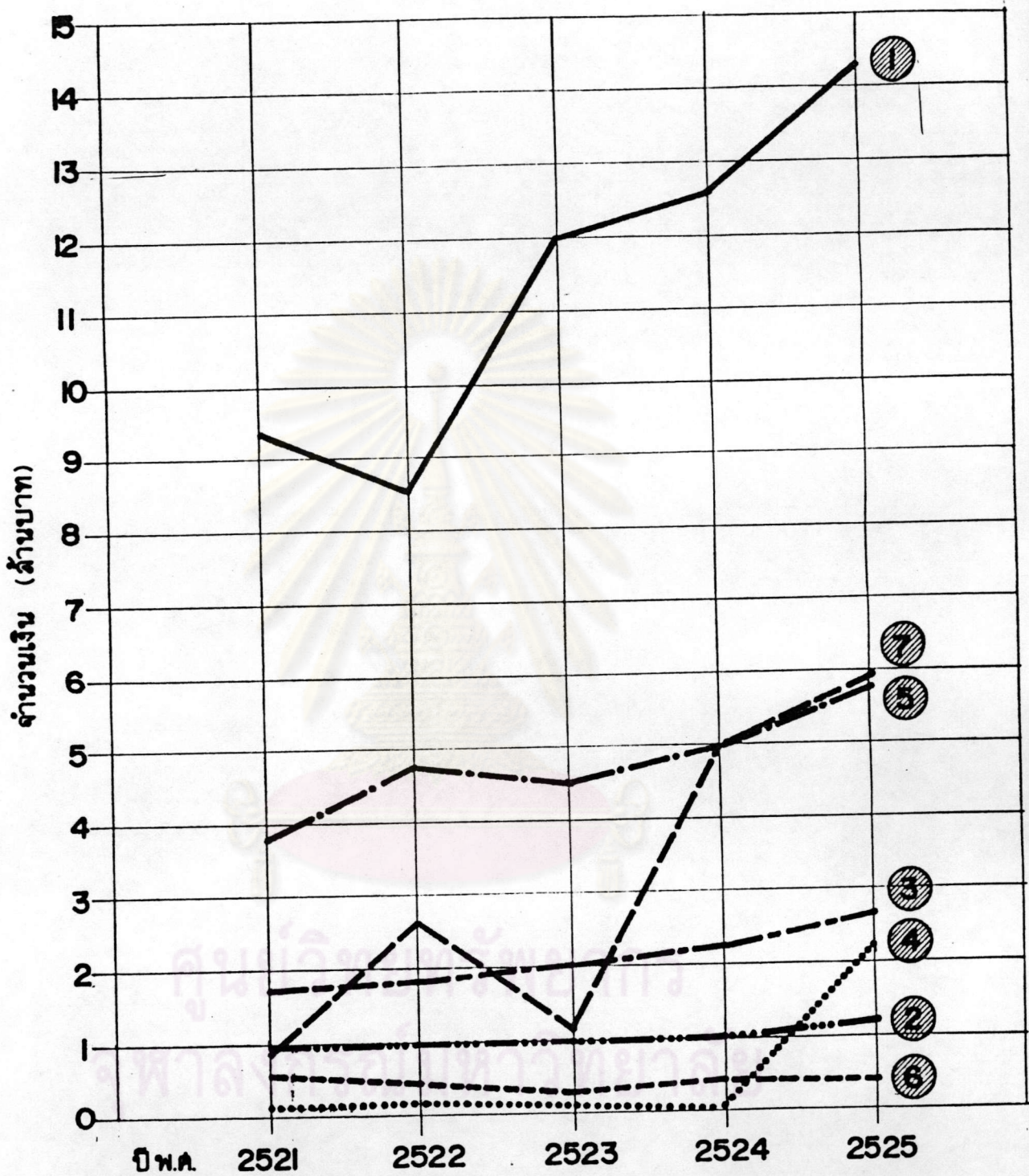
สถานะทางการคลัง

เมื่อพิจารณาการรับและรายจ่ายในช่วงปีงบประมาณ 2521-2525 จะ
เห็นได้ว่าสถานะทางการคลังของเทศบาลอยู่ในฐานะเกินดุลย์ทุกปี คือมียอดรายรับมากกว่ายอด
รายจ่ายทุกปี ปีที่มียอดเกินดุลย์มากที่สุด คือปี พ.ศ. 2525 มีจำนวน 3,880,686.11 บาท
ปีที่มียอดเกินดุลย์ต่ำสุด คือปี พ.ศ. 2522 มีจำนวน 725,209.19 บาท (ตารางที่ 69)

จะเห็นได้ว่าสถานะทางการคลังของเทศบาลเมืองอุบลราชธานี มีเสถียรภาพ
ทางการคลังมาก เพราะการเกินดุลย์เกิดจากรายได้จากหมวดภาษีอากร ซึ่งในแต่ละปีมีจำนวน
ครึ่งหนึ่งของรายรับทั้งหมด (แผนภูมิที่ 18)

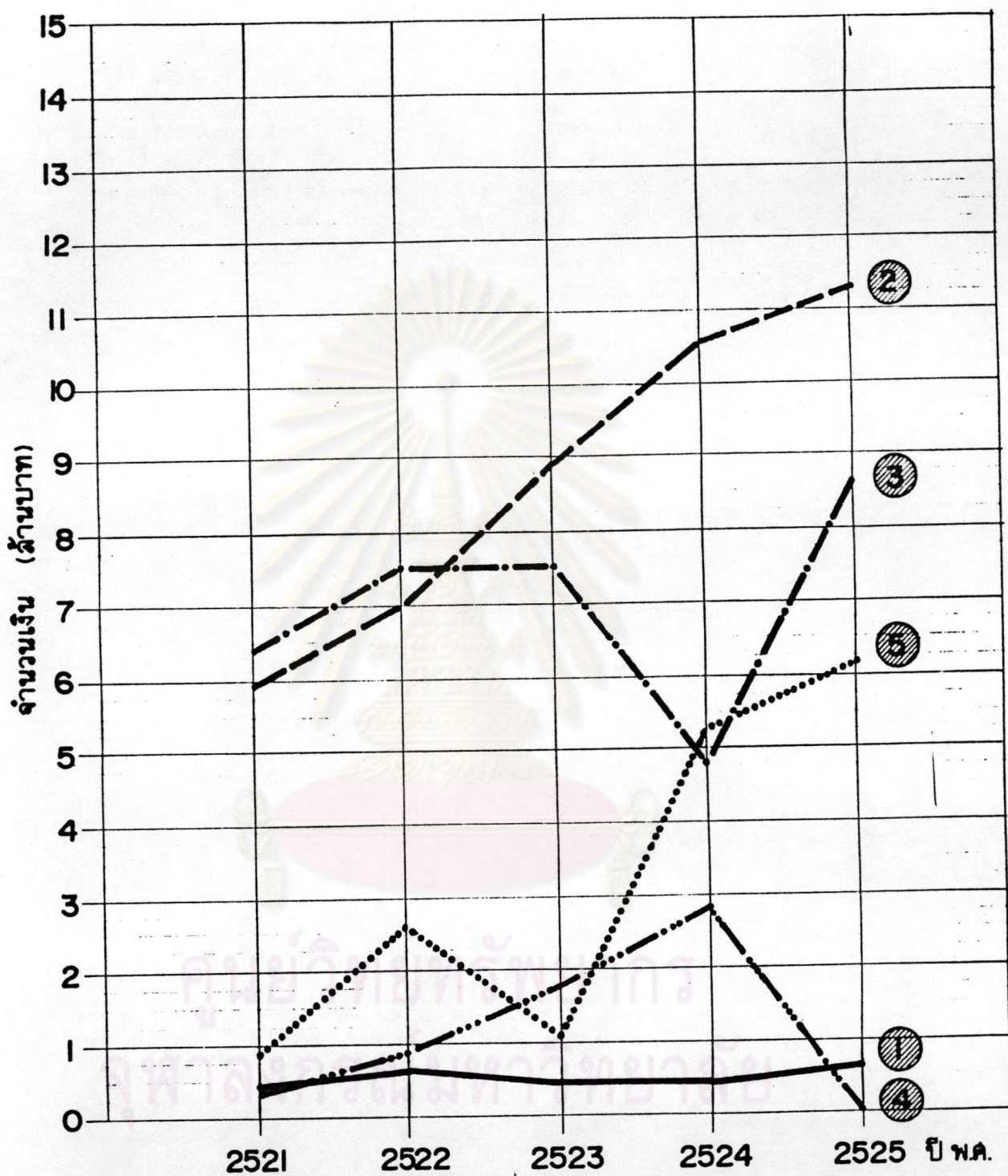
แผนภูมิที่ 16 รายรับประเภทต่างๆของเทศบาลเมืองอุบลราชธานี
ปี 2521 - 2525

- ① หมวดภาษีอากร
- ④ หมวดรายได้จากลาอาณานิคม
- ② หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และ
ใบอนุญาต
- ⑤ หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- ③ หมวดรายได้จากทรัพย์สิน
- ⑥ หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด
- ⑦ หมวดรายได้อื่นๆ

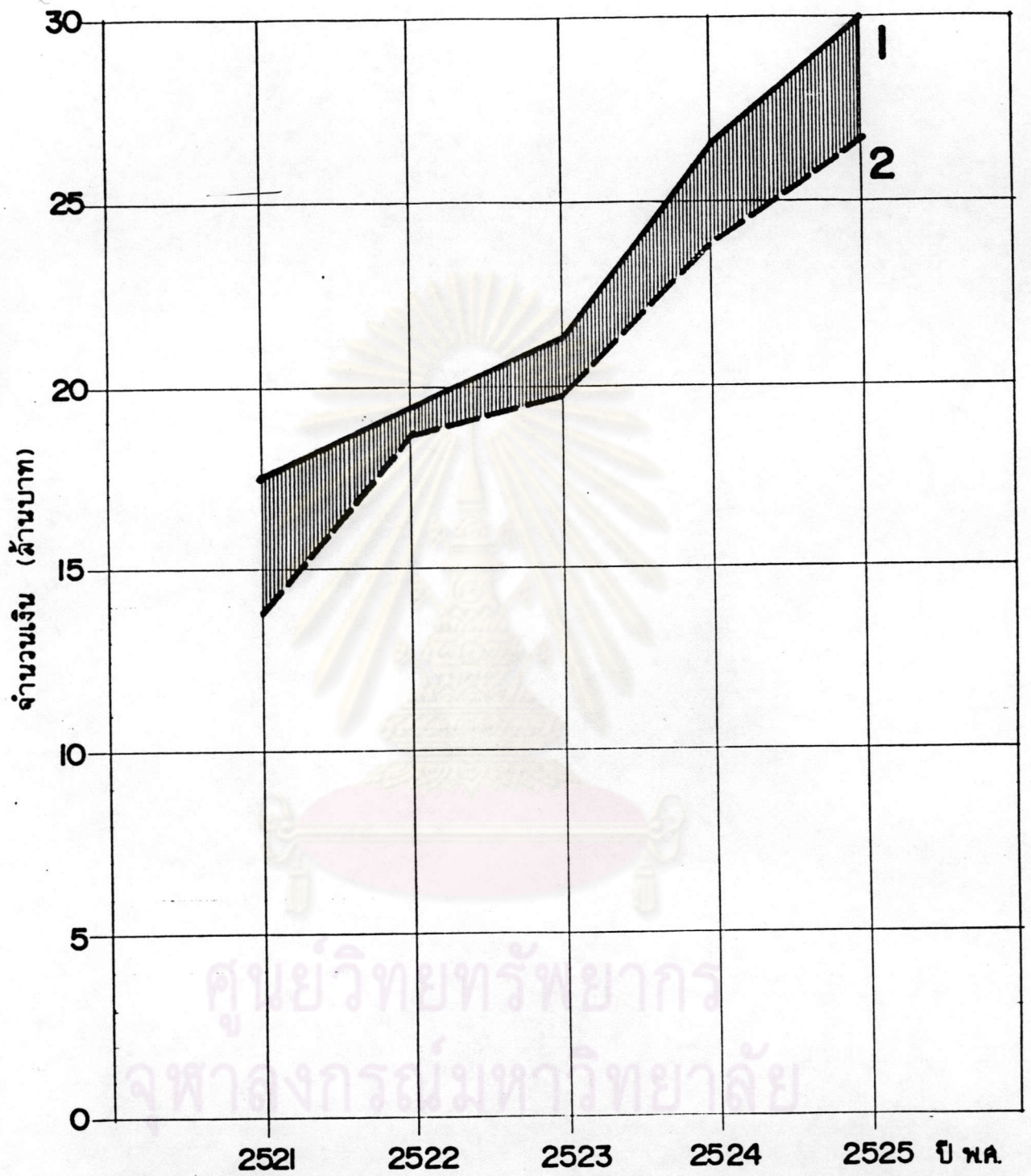
แผนภูมิที่ 17 ใช้จ่ายประเภทต่างๆของเทศบาลเมืองอุบลราชธานี
ปี 2521 - 2525

- ① หมวดค่าชำระเงินกู้ ใช้จ่ายตามข้อผูกพัน และเงินสำรองจ่าย
- ② หมวดเงินเดือน ค่าจ้างประจำ และค่าจ้างชั่วคราว
- ③ หมวดค่าใช้จ่าย ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์
- ④ หมวดรายจ่ายอื่นๆ
- ⑤ หมวดรายจ่ายพิเศษ

แผนภูมิที่ 18 การเปรียบเทียบรายรับจริง-รายจ่ายจริง
ของเทศบาลเมืองอุบลราชธานี ปี 2521 - 2525

1 ——— รายรับจริง
2 - - - - รายจ่ายจริง

การคลังท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลวาวินชำราบ ได้มาจากเทศบัญญัติงบประมาณของเทศบาลตำบลลวาวินชำราบ ซึ่งแสดงถึงแหล่งที่มาของรายรับและรายจ่ายของเทศบาลระหว่างปี พ.ศ. 2521-2525 ดังนี้

รายรับ รายรับของเทศบาลตำบลลวาวินชำราบแบ่งออกเป็น 6 หมวด คือ หมวดภาษีอากร หมวดค่าธรรมเนียมค่าปรับและใบอนุญาต หมวดรายได้จากทรัพย์สิน หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด และรายรับอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นได้จาก แผนภูมิที่ 19

- หมวดภาษีอากร เป็นหมวดรายได้ ที่เป็นรายได้หลักของเทศบาล ซึ่ง จะเห็นได้จาก แผนภูมิที่ 19 โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี แต่มีลักษณะการเพิ่มขึ้นสูงขึ้นทุกปี โดยเห็นได้ภายในปี พ.ศ. 2525 รายรับจากภาษีอากรมีจำนวนถึง 28.88 % ของรายรับทั้งหมด แต่ในปี พ.ศ. 2523 สัดส่วนของรายรับจากภาษีอากรกลับลดลง ซึ่งมีจำนวนเพียง 21.62 % ของรายรับทั้งหมด ซึ่งอาจเป็นเพราะในปี พ.ศ. 2523 นี้ ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่าของปี พ.ศ. 2522 และในหมวดเงินอื่น ๆ ได้รับเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2522 เงินหมวดนี้ ไม่มีเลย จึงทำให้หมวดภาษีอากรเมื่อเทียบกับรายรับทั้งหมดแล้วมีสัดส่วนลดลง

- หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และใบอนุญาต เป็นหมวดรายรับที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีเช่นเดียวกัน แต่เมื่อเทียบกับรายรับทั้งหมดในปีเดียวกันนั้น สัดส่วนของการเพิ่มขึ้นของเงินได้ในหมวดนี้มีสัดส่วนที่ไม่คงที่คือในบางปีมีสัดส่วนลดลงโดยในปี พ.ศ. 2525 มีรายรับจากหมวดนี้เป็นจำนวน 457,471.65 บาท คิดเป็น 2.38 % ของรายรับทั้งหมด

- หมวดรายได้จากทรัพย์สิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายได้จากค่าเช่าทรัพย์สินที่เป็นของเทศบาล เช่น ค่าเช่าที่ดิน อาคาร สุสานที่ และอื่นๆ โดยมีรายรับจากหมวดนี้ในปี พ.ศ. 2525 เป็นจำนวนถึง 1,833,454.51 บาท

- หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล เป็นหมวดรายรับที่สูงกว่ารายรับจากประเภทอื่นๆ เฉลี่ยมีรายรับที่เพิ่มบ้างลดบ้างตามโครงการต่างๆ ที่จะได้รับเงินอุดหนุน โดยส่วนใหญ่ รัฐบาลให้มาเพื่อ การบูรณะท้องถิ่น เพื่อการศึกษา เพื่อโครงการก่อสร้าง และเป็นเงินเดือนค่าครองชีพ แก่พนักงานและครูของเทศบาล ในปีพ.ศ. 2525 เทศบาลได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นจำนวนถึง 11,183,880.58 บาท ซึ่งคิดเป็น 58.14 % ของรายรับทั้งหมดในปีเดียวกัน

- หมวดเบ็ดเตล็ด เป็นรายรับเบ็ดเตล็ดต่างๆ เช่นค่าขายแบบพิมพ์ แบบแปลน

ต่างๆ เป็นต้น รายรับจากหมวดนี้มีจำนวนน้อยในปีพ.ศ. 2525 มีเพียง 05,282.01 บาท หรือคิดเป็น 1.07 % ของรายรับทั้งหมดในปีเดียวกัน

- หมวดเงินอื่นๆ ใ้จากเงินสะสม ซึ่งมีเพียงบางปีเท่านั้นในปีพ.ศ. 2522 และพ.ศ. 2524 รายรับจากเงินหมวดนี้ไม่มีในปีพ.ศ. 2523 มีมากที่สุดเป็นจำนวนถึง 1,840,000 บาท คิดเป็น 9.21 % ของรายรับทั้งหมดในปีนั้น

ข. รายจ่าย รายจ่ายของเทศบาลตำบลวารินชำราบมีทั้งรายจ่ายประจำและรายจ่ายพิเศษ โดยจำแนกออกเป็นหมวด ใ้ดังนี้ (แผนภูมิที่ 20)

- หมวดค่าชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ย รายจ่ายตามข้อผูกพันและเงินสำรองจ่าย รายจ่ายในหมวดนี้มีเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับในหมวดอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะรายจ่ายที่เป็นการเพิ่มขึ้น โดยมีในปีพ.ศ. 2525 นี้มีจำนวนถึง 799,434.67 บาท คิดเป็น 4.42 % ของรายจ่ายทั้งหมดในปีนั้น

- หมวดเงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทน เป็นหมวดรายจ่ายที่สูงกว่าทุกหมวดในทุกปี โดยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี โดยเฉพาะในปีพ.ศ. 2524 และพ.ศ. 2525 มีจำนวนสูงถึง 11,753,178.26 บาท

- หมวดค่าวัสดุ ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นรายจ่ายที่ไม่แน่นอน ขึ้นๆลงๆในแต่ละปี แต่เป็นหมวดรายจ่ายที่มากเป็นอันดับสอง โดยในปีพ.ศ. 2522 มีจำนวนสูงถึง 4,033,292.15 บาท ซึ่งคิดเป็น 33.58 % ของรายจ่ายทั้งหมดในปีนั้น สำหรับในปีพ.ศ. 2525 ใ้จ่ายในหมวดนี้ จำนวน 3,169,308.17 บาท คิดเป็น 17.52 % ของรายจ่ายทั้งหมดในปีเดียวกัน

- หมวดรายจ่ายพิเศษ เป็นรายจ่ายจากเงินสะสมและจ่ายจากเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ในปีพ.ศ. 2523 รายจ่ายจากเงินในหมวดนี้ มีจำนวนสูงถึง 6,119,164 บาท หรือคิดเป็น 33.33 % ของรายจ่ายทั้งหมดในปีเดียวกัน

- หมวดรายจ่ายอื่นๆ เป็นรายจ่ายที่มีจำนวนน้อย พอกับหมวดแรก โดยในปีพ.ศ. 2525 ใ้จ่ายในหมวดนี้เพียง 5.76 % ของรายจ่ายทั้งหมดในปีนั้นคิดเป็นจำนวน 1,041,790.03 บาท

จากรายจ่ายดังที่กล่าวมาแล้วนี้ เราจะเห็นได้ว่าเทศบาลตำบลวารินชำราบมีรายจ่ายจริงประจำปี มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในปีพ.ศ. 2523

ได้เพิ่มถึง 18,360,331.53 บาท โดยเพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2522 เป็นจำนวน 6,350,389.31 บาท หรือเพิ่มขึ้น 52.88 % ซึ่งถึงไ้กล่าวมาแล้วว่า เราได้มีรายจ่ายจากหมวดรายจ่ายพิเศษเพิ่มขึ้นอย่างมากโดยเป็นรายจ่ายจากเงินสะสม และจ่ายจากเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ซึ่งคิดเป็น 33.33% ของรายจ่ายทั้งสิ้นในปีนั้น ทำให้ยอดรายจ่ายรวมในปีนั้นเพิ่มสูงขึ้น สำหรับในปีอื่น ๆ นั้น ยอดรายจ่ายรวม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแบบปกติ จนถึงปีพ.ศ. 2525 มียอดรายจ่ายรวมทั้งสิ้น 18,091,672.13 บาท

ตารางที่ 17 สถานะทางการคลังของเทศบาลตำบลวารินชำราบ

	พ.ศ.2521	พ.ศ.2522	พ.ศ.2523	พ.ศ.2524	พ.ศ.2525
รายรับจริง	13,329,197.30	12,124,929.20	19,984,670.55	15,770,159.32	19,235,217.54
รายจ่ายจริง	12,838,232.33	12,009,942.22	18,360,330.53	15,315,441.95	18,091,672.13
รายรับจริงมากกว่า รายจ่ายจริง	490,964.97	114,986.98	1,624,339.02	454,717.37	1,143,545.41

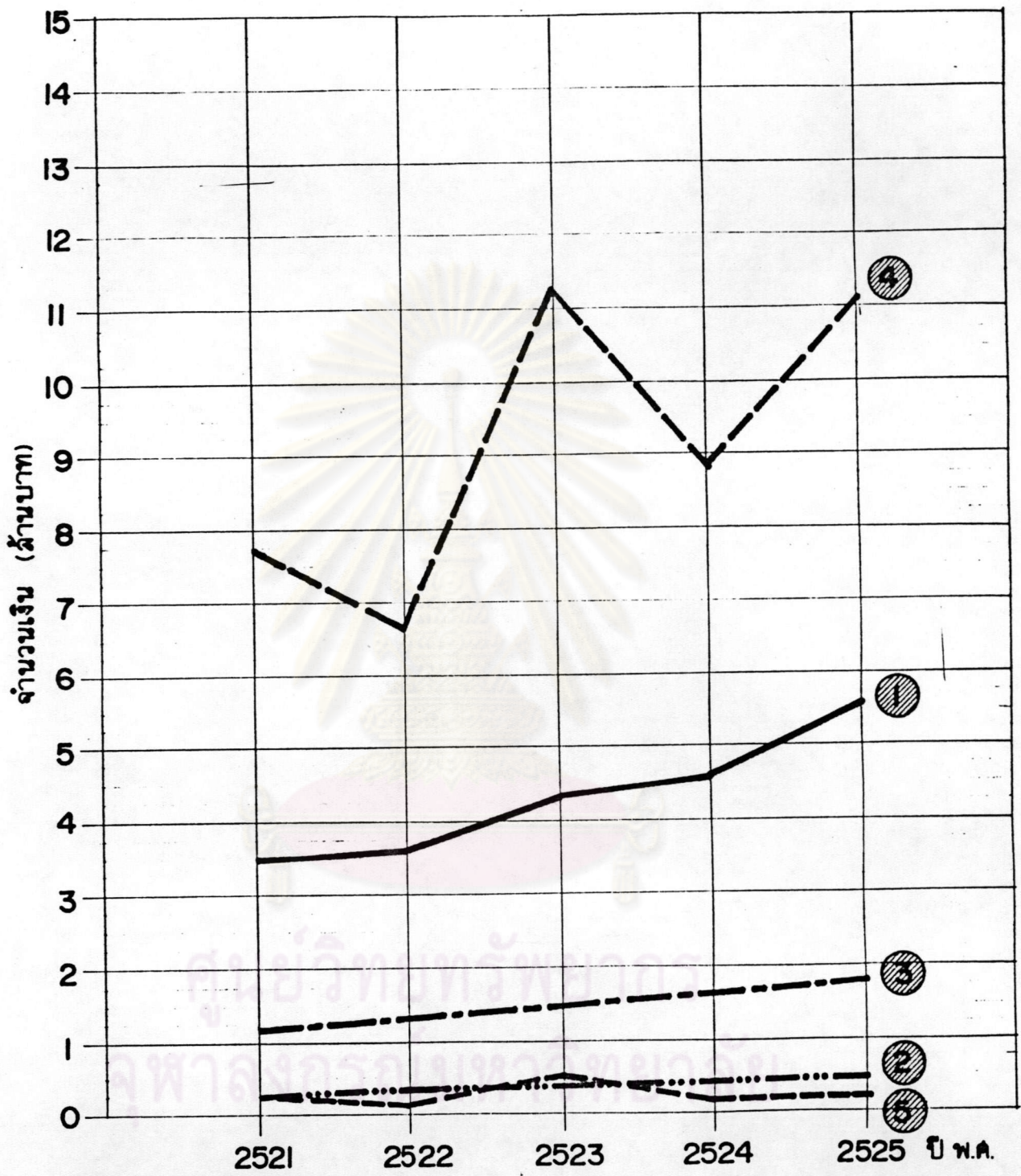
สถานะทางการคลังของเทศบาลตำบลวารินชำราบในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2521-2525 มีทั้งเกินดุลย์และขาดดุลย์ โดยในปีพ.ศ. 2521 การคลังของเทศบาลตำบลวารินชำราบอยู่ในฐานะขาดดุลย์เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะในปีพ.ศ. 2521 การคาดประมาณการรายรับของเทศบาลได้ประมาณการไว้สูงกว่าที่ได้รับจริงมาก จึงทำให้ การใช้จ่ายไม่สูงกว่าที่ได้รับจริงมาจึงทำให้ฐานะทางการคลังเกิดการขาดดุลย์ (แผนภูมิที่ 21)

สถานะทางการคลังของเทศบาลตำบลวารินชำราบ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2521-2525 อยู่ในลักษณะเกินดุลย์ แต่เมื่อวิเคราะห์ดู จากตัวเลขแล้วจะเห็นว่าลักษณะของการเกินดุลย์นั้น ส่วนใหญ่มาจากเงินอุดหนุนของรัฐบาล โดยเฉพาะในปีพ.ศ. 2525 เทศบาลตำบลวารินชำราบได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลคิดเป็นสัดส่วนแล้วเป็นจำนวนถึง 58.14 % ของรายรับทั้งหมดในปีนั้น โดยที่รายรับจากเงินหมวดอื่น โดยเฉพาะจากภาษีอากรนั้น มีเพียง 28.88 % ของรายรับทั้งหมดในปีนั้น ซึ่งก็แสดงว่าเทศบาลไม่อยู่ในภาวะที่จะเลี้ยงตัวเองได้ รายรับที่ได้มาจากภาษีอากรนั้นไม่เพียงพอที่จะมาช่วยชดเชยรายจ่ายต่างๆได้ จึงจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงระบบรายรับ-รายจ่ายให้รัดกุมเพื่อให้ฐานะทางการคลังของเทศบาลตำบลวารินชำราบ มีความมั่นคงตลอดไป

แผนภูมิที่ 19 รายรับประเภทต่างๆของเทศบาลตำบลวารินชำราบ

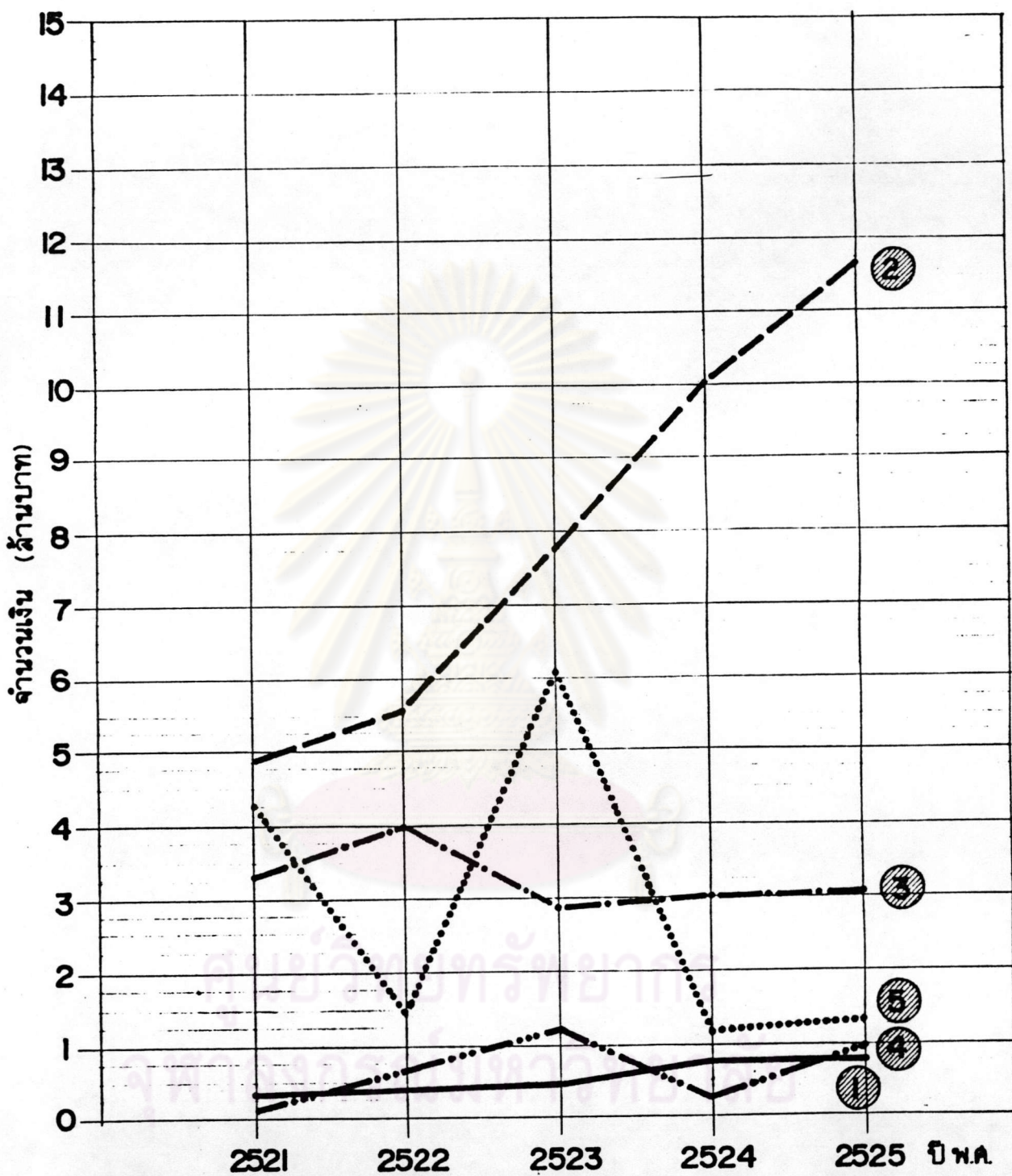
ปี 2521 - 2525

- ① หมวดภาษีอากร
- ② หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และใบอนุญาต
- ③ หมวดรายได้จากทรัพย์สิน
- ④ หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- ⑤ หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด

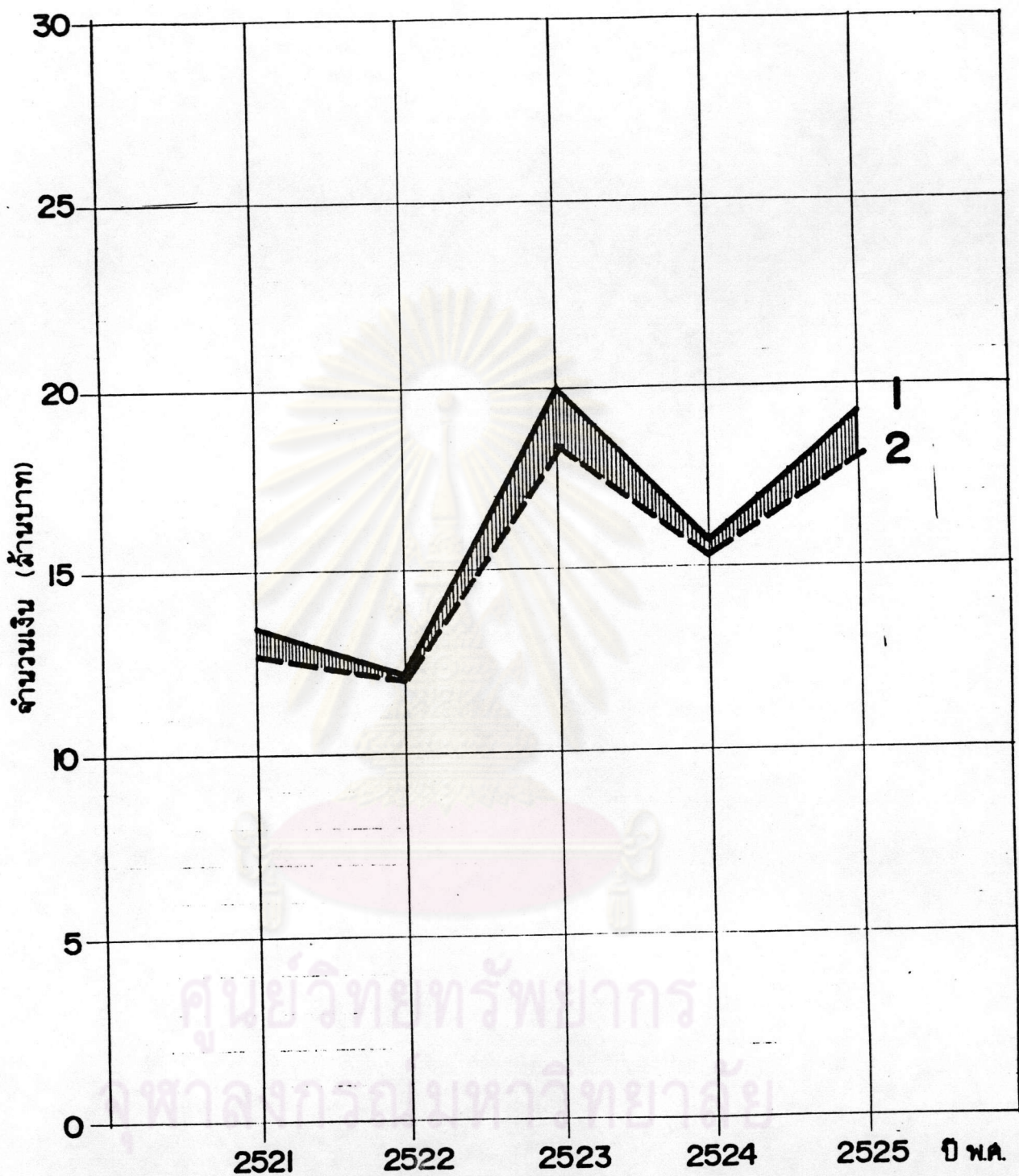
แผนภูมิที่ 20 กระจายประเภทต่างๆของเทศบาลตำบลวารินชำราบ
ปี 2521 - 2525

- ① หมวดค่าชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยชำระจ่าย
- ② หมวดเงินเดือน ค่าจ้างประจำ และค่าจ้างชั่วคราว
- ③ หมวดค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
- ④ หมวดรายจ่ายอื่นๆ
- ⑤ หมวดรายจ่ายพิเศษ

แผนภูมิที่ 21 การเปรียบเทียบรายรับจริง-รายจ่ายจริง
 ของเทศบาลตำบลวารินชำราบ ปี 2521 - 2525

1 ————— รายรับจริง
 2 - - - - - รายจ่ายจริง

4.7 ลักษณะทางสังคม และการสาธารณสุขโลก

4.7.1 การศึกษาของประชากรในเขต Study Area

ของชุมชนเมืองอุบลราชธานีมีผู้ที่มีการศึกษา (ผู้กำลังเรียนและจบการศึกษาแล้ว) ประมาณร้อยละ 89 ผู้ไม่มีการศึกษาประมาณร้อยละ 11 ของประชากรในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี เป็นผู้มีการศึกษาในระดับอนุบาลประมาณร้อยละ 2 ประถมศึกษาร้อยละ 46 ในจำนวนนี้เป็นผู้จบประถม 4 ร้อยละ 38 มัธยมศึกษาสามัญร้อยละ 26 อาชีวศึกษาร้อยละ 7 มหาวิทยาลัยร้อยละ 3 วิชาชีพร้อยละ 4 และมีการศึกษาอื่นๆร้อยละ 1

ในเขต Study Area ของชุมชนวารินชำราบประชากรส่วนใหญ่ประมาณ 26.21 % มีการศึกษาโดยแยกเป็นกำลังศึกษาอยู่ประมาณ 32.38 % และจบการศึกษาแล้วประมาณ 53.83 % สำหรับประชากรที่กำลังศึกษา (ประมาณ 32.38%) ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาคือมีประมาณ 15.57 % รองลงมากำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประมาณ 13.53 % กำลังศึกษาในระดับอาชีวศึกษาประมาณ 2.83 % กำลังศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยประมาณ 0.45 % ประชากรที่ไม่มีการศึกษาประมาณ 13.79% กล่าวโดยสรุป จำนวนผู้ที่กำลังศึกษาและจบการศึกษาแล้วส่วนใหญ่ การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 (การศึกษามากับบังคับ)

4.7.2 บริการทางสังคมและสถาบันต่างๆ

สถาบันราชการในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานีมีหน่วยงาน 63 หน่วยงาน เป็นหน่วยงานที่อยู่ในอาคารศาลากลาง 15 หน่วยงาน ในบริเวณศาลากลาง 9 หน่วยงาน ตั้งอยู่เป็นเอกเทศ 34 หน่วยงาน และอยู่เป็นส่วนหนึ่งของบริเวณอื่น 5 หน่วยงาน หน่วยงานต่าง ๆ มีโครงการที่จะอาคารใหม่เป็นเอกเทศ 21 หน่วยงาน ซยายอาคาร 6 หน่วยงาน ปรับปรุงอาคาร 5 หน่วยงาน มีจำนวนข้าราชการประมาณ 2,051 คน พนักงาน 216 คน ลูกจ้างประจำ 1,129 คน และลูกจ้างชั่วคราว 650 คน สถานที่ราชการ มีบ้านพักสำหรับข้าราชการ 49 หน่วยงาน เป็นอาคารเดี่ยวและเรือนแถว 534 หลัง มีผู้ที่พักในบ้านพักข้าราชการประมาณ 1,084 คน พักในบานเช่า 559 คน บริเวณที่ตั้งของสถาบันราชการประมาณ 5,433 ไร่

สถาบันราชการในเขตชุมชนวารินชำราบ ศูนย์ราชการส่วนใหญ่จะ อยู่ในเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบ โดยมีสถานที่ราชการที่อยู่ในเขตชุมชนรวมทั้งหมค 10 แห่ง

มีสวนราชการ 3 แห่งที่อยู่ในอาคารและบริเวณที่ว่าการอำเภอ อีก 7 แห่งจะตั้งอยู่เป็นเอกเทศ และเป็นส่วนหนึ่งของบริเวณอื่น ซึ่งมีที่ทำการอำเภอวาริน, สำนักงานที่ดินอำเภอวารินชำราบ และสำนักงานการเกษตร ส่วนราชการที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ว่าการอำเภอ ได้แก่ สำนักงานสหกรณ์ ที่ทำการพัฒนาชุมชน, ไปรษณีย์, สำนักงานสาธารณสุข, อำเภอวาริน, สถานีตำรวจวาริน, สำนักงาน ปรึกษาเขต 5 อุบลราชธานี, เทศบาลตำบลวาริน หน่วยงานทั้งหมดขึ้นตรงต่อจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ มีอยู่ 3 แห่งเท่านั้นที่ไม่ได้ขึ้นตรงต่อจังหวัด ซึ่งมีการไปรษณีย์ขึ้นตรงต่อสำนักงานเขต 3 นครราชสีมา สถานีตำรวจขึ้นตรงต่อกรมตำรวจ สำนักงานการปรึกษาเขต 5 อุบลราชธานีขึ้นกับการปรึกษา เนื้อที่ของสถาบันราชการทั้งหมดรวมกันแล้วประมาณ 18 ไร่

สถาบันการศึกษา ในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานีมีสถานศึกษา 47 แห่ง เป็นของรัฐบาล 25 แห่ง เอกชน 22 แห่ง เป็นร.ร. สอนเฉพาะระดับอนุบาล 5 แห่ง ระดับอนุบาล-ประถมศึกษา 6 แห่ง ระดับอนุบาล-มัธยม 8 แห่ง เฉพาะระดับประถมศึกษา 13 แห่ง ระดับประถมศึกษา-มัธยม 3 แห่ง ระดับมัธยม 5 แห่ง อาชีวศึกษา 6 แห่ง และ วิทยาลัยครู 1 แห่ง นอกจากนี้มีวิทยาลัยพยาบาล 1 แห่ง มีนักเรียนประมาณ 566 คน การศึกษานอกโรงเรียนมีนักเรียนประมาณ 526 คน และนักเรียนสารพัดช่าง 2,899 คนเนื้อที่บริเวณสถานศึกษาประมาณ 1,102 ไร่

ในชุมชนนี้มีการศึกษา 4 ระดับ คือ อนุบาลและเด็กเล็ก ประถมศึกษา มัธยมศึกษาสามัญ-อาชีว และอุดมศึกษา มีนักเรียน 45,516 คน ประชากร 119,767 คน จะมีนักเรียนประมาณร้อยละ 34 ของประชากรมีครูรวม 2,091 คนห้องเรียน 1,240 ห้องจะได้ครู:น.ร. เท่ากับ 1:22 ห้อง:น.ร. เท่ากับ 1:37

ระดับอนุบาล มีน.ร. 2,821 คน คิดเป็นร้อยละ 6.20 ของนักเรียน หรือร้อยละ 2.35 ของประชากร มีจำนวนครูสอนระดับนี้ 133 คน ห้องเรียน 94 ห้อง เฉลี่ยแล้วจะมีครู 1 คนต่อนักเรียน 21 คน ห้องเรียน 1 ห้องต่อนักเรียน 30 คน

ระดับประถมศึกษา มีน.ร. 17,416 คน คิดเป็นร้อยละ 38.26 ของนักเรียนหรือร้อยละ 14.54 ของประชากร มีครู 710 คน ห้องเรียน 516 ห้อง เฉลี่ยแล้วจะมีครู 1 คนต่อนักเรียน 25 คน ห้องเรียน 1 ห้องต่อนักเรียน 34 คน

ระดับมัธยมศึกษา มีน.ร. 13,515 คน คิดเป็นร้อยละ 29.69 ของนักเรียนหรือร้อยละ 11.28 ของประชากร มีครูสอนรวมทั้งมัธยมต้นและมัธยมปลาย 767 คน

ห้องเรียน 310 ห้อง คิดเฉลี่ยแล้วจะมีครู 1 คน ต่อนักเรียน 18 คน ห้องเรียน 1 ห้องต่อนักเรียน 44 คน

อาชีวศึกษา มีน.ร. 8,937 คน คิดเป็นร้อยละ 19.64 ของนักเรียน หรือร้อยละ 7.46 ของประชากร มีครู 326 คน ห้องเรียน 249 ห้อง เฉลี่ยแล้วจะมีครู 1 คนต่อนักเรียน 27 คน ห้องเรียน 1 ห้องต่อนักเรียน 36 คน

วิทยาลัยครู รวมนักเรียนระดับ ป.ก.ศ. และค.บ. 2,827 คน คิดเป็นร้อยละ 6.21 ของนักเรียนหรือร้อยละ 2.36 ของประชากร มีครูรวม 155 คน ห้องเรียน 71 ห้อง เฉลี่ยแล้วจะมีครู 1 คนต่อน.ร. 18 คน ห้องเรียน 1 ห้องต่อน.ร. 40 คน

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนและอัตราส่วนเฉลี่ยระหว่างนักเรียน /ครู /ห้องเรียนแยกตามระดับการศึกษาในเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี ปี 2526

ระดับการศึกษา	นักเรียน	ครู	ห้องเรียน	อัตราส่วน ครูต่อนักเรียน	อัตราส่วน ห้องต่อนักเรียน
อนุบาลและเด็กเล็ก	2,821	133	94	1 ต่อ 21	1 ต่อ 30
ประถมศึกษา	17,416	710	516	1 ต่อ 25	1 ต่อ 34
มัธยมศึกษา	13,515	767	310	1 ต่อ 18	1 ต่อ 44
อาชีวศึกษา	8,937	326	249	1 ต่อ 27	1 ต่อ 36
ป.ก.ศ.และค.บ.	2,827	155	71	1 ต่อ 18	1 ต่อ 40
รวม	45,516	2,091	1,240	1 ต่อ 22	1 ต่อ 37

จากข้อมูล กองวิจัย สำนักผังเมือง ได้ แสดงอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของนักเรียน ครู ห้องเรียน ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2522 ถึง 2526 จะเห็นความเปลี่ยนแปลงตามระดับการศึกษา ดังนี้

อนุบาลและเด็กเล็ก มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ของนักเรียน ประมาณร้อยละ 8 อัตราเพิ่มของครูจะมากกว่านักเรียนคือเพิ่มประมาณร้อยละ 12 สำหรับห้องเรียนเพิ่มประมาณร้อยละ 6

ประถมศึกษา อัตราการเพิ่มของครูจะเพิ่มมากกว่านักเรียนคือเพิ่มประมาณร้อยละ 4 อัตราการเพิ่มจะสูงกว่าของห้องเรียนและน.ร.นักเรียนระดับนี้จะเพิ่ม

น้อยคือ ประมาณร้อยละ 1 เท่านั้น

มัธยมสามัญ อัตราการเพิ่มของครูประมาณร้อยละ 5 มากกว่าการเพิ่มของนักเรียนซึ่งเพิ่มประมาณร้อยละ 2 แต่สำหรับห้องเรียนลดลง อัตราส่วนครูต่อนักเรียนอยู่ในเกณฑ์

อาชีวศึกษา อัตราการเพิ่มของนักเรียนจะมากคือประมาณร้อยละ 52 เพราะได้มีร.ร. เอกชนเปิดเพิ่มขึ้น 2 แห่ง ครูและห้องเรียนถึงแม้จะเพิ่มน้อยกว่านักเรียน แต่เมื่ออัตราการเพิ่มมากกว่าการศึกษาระดับอื่น คือ ครูเพิ่มประมาณร้อยละ 22 ห้องเรียนประมาณร้อยละ 34

ระดับป.ก.ศ.และค.บ. จำนวนครูจะลดลง แต่อัตราส่วนครูต่อนักเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ อัตราการเพิ่มของนักเรียนประมาณร้อยละ 2 ห้องเรียนประมาณร้อยละ 8

ภูมิลำเนาเดิมของนักเรียนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล 23,634 คน หรือประมาณร้อยละ 52 ของนักเรียนทั้งหมด นอกเขตเทศบาล 18,462 คน หรือประมาณร้อยละ 41 มีภูมิลำเนาเดิมในจังหวัดอื่นแต่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2,926 คน หรือประมาณร้อยละ 6 และอยู่ในจังหวัดอื่นของภาคอื่น 490 คน หรือประมาณร้อยละ 1

ระดับการศึกษา	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	จังหวัดอื่นในภาคนี้	จังหวัดอื่นในภาคอื่น
อนุบาลและเด็กเล็ก	2,099	712	7	13
ประถมศึกษา	11,373	6,030	9	4
มัธยมสามัญ	7,264	5,422	531	297
อาชีวศึกษา	2,537	4,492	1,794	114
ป.ก.ศ.และค.บ.	364	1,816	585	62
รวม	23,637	18,462	2,926	490

ความสามารถและความรับผิดชอบในการให้บริการทางการศึกษาของรัฐบาลอยู่ในอัตราต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ 5 ซึ่งได้กำหนดไว้ระหว่างรัฐและเอกชนและจะต่ำกว่าในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นภาคบังคับแต่ เอกชนต้องรับภาระไว้มากกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก คือ ประมาณร้อยละ 24 แต่เกณฑ์มาตรฐานกำหนดไว้เพียงร้อยละ 6 เท่านั้น

การคาดประมาณจำนวนนักเรียนในปี 2535

การคาดประมาณจำนวนนักเรียนในอนาคตของเขตชุมชนเมืองอุบลราชธานี (เขตฯฝั่งอุบลฯ) การคำนวณใช้วิธี Geometric Exporation โดยใช้นักเรียนในอดีตจากปีการศึกษา 2521 มีจำนวนนักเรียน 36,870 คน ถึงปีการศึกษา 2525 ซึ่งมีนักเรียนรวมทุกระดับการศึกษา 45,516 คน โดยใช้อัตราการขยายตัวร้อยละ 5.41 % ถ้าการขยายตัวเป็นเช่นนี้เกี่ยวกับการขยายตัวในอดีตจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2535 คาดว่าจะมีประมาณ 77,087 คน

สถาบันการศึกษาในเขตชุมชนวารินชำราบสภาพการศึกษาในปัจจุบัน (ปี2526) ของชุมชนในเขตวางชุมชนวารินชำราบมีสถานศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นสถานศึกษาทั้งในส่วนของรัฐบาลและเอกชนรวมทั้งสิ้น 16 แห่ง มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 15,980 คน เป็นชาย 8,285 คน หญิง 7,695 คน ห้องเรียน 454 ห้อง ครู 787 คน เฉลี่ยแล้วจะมีครู 1 คน ต่อนักเรียน 20 คน ห้องเรียน 1 ห้อง ต่อนักเรียน 35 คน เนื้อที่บริเวณที่ใช้ในการศึกษา 210 ไร่

1. อนุบาล-ประถมศึกษา มีนักเรียนอยู่ในระดับนี้ทั้งหมด 5,757 คน คิดเป็น 36% ของนักเรียนทั้งหมด ครู 252 คน ห้องเรียน 183 คน โรงเรียนที่เปิดการสอนระดับนี้มี 6 แห่ง เป็นโรงเรียนของรัฐทั้งสิ้น
  2. อนุบาล-ประถม-มัธยมศึกษา มีนักเรียน 1,729 คน คิดเป็น 11 % ของนักเรียนทั้งหมด ครู 79 คน ห้องเรียน 54 ห้อง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับนี้มี 2 แห่ง เป็นของเอกชน
  3. ประถมศึกษา มีนักเรียน 1,392 คน คิดเป็น 9 % ของนักเรียนทั้งหมด ครู 73 คน ห้องเรียน 56 ห้อง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับนี้มี 5 แห่ง เป็นของรัฐบาล 4 แห่ง ของเอกชน 1 แห่ง
  4. มัธยมศึกษา มีนักเรียน 7,102 คน คิดเป็น 44 % ของนักเรียนทั้งหมด มีครู 383 คน ห้องเรียน 161 ห้อง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับนี้ทั้งสิ้น 3 แห่ง เป็นของรัฐบาลทั้งหมด
- เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างห้องเรียนต่อนักเรียน ครูต่อนักเรียนและห้องเรียนต่อครูเป็นดังนี้

ระดับการศึกษา	ห้องเรียน:นักเรียน	ครู:นักเรียน	ห้องเรียน:ครู
อนุบาล-ประถมศึกษา	1:31	1:23	1:1.4
อนุบาล-ประถม-มัธยมศึกษา	1:32	1:22	1:1.5
ประถมศึกษา	1:25	1:19	1:1.3
มัธยมศึกษา	1:44	1:19	1:2.4

ตามมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดอัตราส่วน ห้องเรียนต่อ
นักเรียน ครูต่อนักเรียนและห้องเรียนต่อครู ในระดับประถมศึกษาไว้ดังนี้ 1ต่อ35, 1ต่อ25,
และ1ต่อ1.5 ตามลำดับ และระดับมัธยมศึกษาในอัตราส่วน 1ต่อ40, 1ต่อ20

จากการพิจารณาอัตราส่วนดังกล่าว ปรากฏว่าครูต่อนักเรียนห้องเรียนต่อนักเรียนในทุก
ระดับการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่ำกว่ามาตรฐานกำหนดไว้

จากการเปลี่ยนแปลงจำนวนนักเรียนและครูในปี 2524 ถึงปี 2526 พบว่า

ระดับอนุบาล (ก่อนประถมศึกษา) อัตราการเพิ่มของนักเรียนเฉลี่ย 5.49 %
ต่อปี ครูเพิ่มเฉลี่ย 2 คนหรือ 8 % ต่อปี

ระดับประถมศึกษา อัตราการเพิ่มของนักเรียนเฉลี่ย 221 คนหรือ 08 % ต่อปี ครูเพิ่ม
เฉลี่ย 28 คน หรือ 11.72 % ต่อปี

มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้มีการเพิ่มของนักเรียน
เฉลี่ย 580 คนหรือ 16.86 % ต่อปี ครูเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 45 คน หรือ 30.45 % ต่อปี

มัธยมศึกษาตอนปลาย อัตราการเพิ่มของนักเรียนเฉลี่ย 347 คนหรือ 78.82 %
ต่อปี ครูเพิ่มเฉลี่ย 9 คน หรือ 90 % ต่อปี

สัดส่วนระหว่างครูเพิ่มต่อนักเรียนเพิ่มเป็นดังนี้

อนุบาล	เท่ากับ	1ต่อ1
ประถมศึกษา		2ต่อ1
มัธยมศึกษาตอนต้น		1ต่อ2
มัธยมศึกษาตอนปลาย		1ต่อ39

ภูมิลาเนาเดิมของนักเรียน

นักเรียนที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนของชุมชนวารินชำราบส่วนใหญ่ประมาณ 56.71 %

อยู่นอกเขตเทศบาลตำบลวารินชำราบ โดยแยกเป็นอยู่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาลประมาณ

39.74 % อำเภอเมือง 0.99 % อำเภอเขษุม 0.02 % อำเภอกันทรารมย์ 2.52 %
กิ่งอำเภอทาสุม 0.02 %

ความสามารถในการบริการด้านการศึกษา

การบริการด้านการศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนวารินชำราบ ในระดับประถมศึกษา
นับได้ว่าให้บริการครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น ทั้งในด้านการบริการของรัฐบาลและของ
เอกชน ส่วนในระดับมัธยมศึกษาได้ให้บริการทางคานนี้มากและค่อนข้างพอเพียง

จึงกล่าวได้ว่า การบริการทางด้านการศึกษาของชุมชนเมืองวารินชำราบค่อนข้าง
พอเพียงต่อความต้องการของประชาชน

การคาดประมาณจำนวนนักเรียนในอนาคต

การคาดประมาณจำนวนนักเรียนในอนาคตของชุมชน

วารินชำราบ

จากปี 2525 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 15,980 คน และคาดประมาณว่าในปี 2535 จะมีจำนวน
นักเรียนประมาณ 37,167 คน โดยมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 8.81 ต่อปี

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.8 การสาธารณูปโภค

4.8.1 ไฟฟ้า

อาคารส่วนใหญ่ทุกประเภทมีไฟฟ้าใช้ถึง 98.32 % อาคารที่ไม่มีไฟฟ้าบริการ 1.68 % ในเขตที่มีโครงข่ายกระแสไฟฟ้าบริการ และนอกเขตบริการไฟฟ้าอีก 563 หน่วย

4.8.2 น้ำประปา และแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค

การบริการค่าน้ำประปายังไม่เพียงพอ ให้บริการในเขตเมืองได้เพียง 47.51 % ใช้น้ำบ่อเพื่อการบริโภค 49.41 % ใช้น้ำบาดาล 2.04 % และใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลอง ประมาณ 1.04 %

4.8.3 การกำจัดขยะ

เทศบาลให้การบริการในค่านี้อยู่ประมาณ 43.64 % ทำลายโดยการเผาเอง 53.84 และทิ้งในบริเวณโดยรอบที่ทัศนียภาพประมาณ 1.24 %

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. บทสรุป ชุมชนเมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ

จากการที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลของสำนักผังเมือง และข้อมูลที่ไต่จากการสำรวจ
 ควบคู่กันเองร่วมกัน โดยไม่พิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวเนื่องกับทหาร จึงสามารถสรุปลักษณะของชุมชน
 เมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละชุมชนและลักษณะที่ร่วมกันของ
 ชุมชนทั้งสอง เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมกันในการที่จะให้ชุมชนทั้งสองร่วมกันเป็นเมืองรอง
 โดยกำหนดบทบาทกันคนละด้าน ภายใต้เงื่อนไขแนวโน้มของการพัฒนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ควบคู่การ
 ส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวให้เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ
 ของชุมชน เป็นการประหยัดงบประมาณของชาติ และให้บรรลุผลในการเป็นเมืองรองได้รวดเร็วยิ่ง
 ขึ้น เพราะมีโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นไปไต่อยู่แล้ว

ลักษณะของชุมชนทั้งสองสรุปไต่ดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพ

ชุมชนเมืองอุบลราชธานี พื้นที่ตัวเมืองโดยทั่วไปต่ำกว่าพื้นที่เมืองวารินชำราบ ส่วน
 ที่สูงที่สุดของเมืองคือบริเวณทิศเหนือของสนามบิน พื้นที่โดยรอบตัวเมืองเป็นที่ลุ่มจากแนวทิศตะวันตก
 ออมไปทางทิศใต้จนถึงทิศตะวันออก พื้นที่จะเอียงลาดไปสามทิศทาง คือไปทางทิศกลางสู่แม่น้ำมูล
 ไปทางตะวันตกกลางสู่ลำมูลน้อย และไปทางตะวันออกกลางสู่ห้วยวังนอง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ
 การไหลที่คืนที่เกิดขึ้นในชุมชนนี้คือ

-ปัญหาน้ำท่วม ที่เกิดจากน้ำหลากเข้ามาในตัวเมือง

-ปัญหาน้ำทิ้ง ที่ระบายลงสู่แม่น้ำมูล

-ปัญหาที่ตั้งของท่าอากาศยาน (ซึ่งเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัยในเมือง
 และถูกรบกวนด้วยเสียง)

-ปัญหาการไหลที่คืนย่านต่างๆของเมืองยังไม่เหมาะสม

-ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภค และสาธารณูปการในบริเวณรอบนอกเมือง

ปัญหาอื่นที่ยังไม่ถึงขั้นรุนแรง ไต่แกปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมซึ่งมีอยู่บ้างเล็กน้อย (3ไร่)

ชุมชนวารินชำราบ พื้นที่โดยทั่วไปในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางเมืองเป็นที่ดอนสูงกว่า
 พื้นที่ตัวเมืองอุบลราชธานี เฉลี่ยสูงประมาณ 124 เมตร จากระดับน้ำทะเล ศูนย์กลางชุมชนนี้
 จึงไม่มีปัญหาน้ำท่วม พื้นที่ชุมชนนี้โดยทั่วไปจะลาดเอียงไปทางทิศเหนือในบริเวณที่ลุ่มซึ่งเต็มไปด้วย
 กุดต่างๆเป็นจำนวนมาก ไปจนจรกแม่น้ำมูล บริเวณดังกล่าวปัจจุบันเป็นที่อยู่อาศัยเบาบาง และ

พื้นที่ไม่ได้ทำประโยชน์ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินที่เกิดในชุมชนนี้ คือ

- ปัญหาน้ำท่วมในบริเวณทิศเหนือของชุมชน และการปล่อยยี่โงพื้นที่บริเวณดังกล่าวให้รกร้างว่างเปล่า ใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่
  - ปัญหาน้ำทิ้งที่ระบายลงสู่แม่น้ำมูลเช่นเดียวกัน
  - ปัญหาการใช้ที่ดินย่านต่างๆของเมืองยังไม่เหมาะสม
  - ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ในบริเวณรอบนอกเมือง
- ปัญหาอื่นที่ไม่รุนแรงได้แก่ ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมซึ่งมีอยู่ประปรายตามถนนสายต่างๆ

2. ลักษณะประชากร

ครัวเรือน

ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ มีครอบครัวเดี่ยวประมาณ 66.52 % ครอบครัวขยาย 33.48 % ครอบครัวเดี่ยวมีขนาด 5 คน/ครอบครัว, ครอบครัวขยายมีขนาด 6.7 คน/ครอบครัว

ในเขตชุมชนวารินา มีครอบครัวเดี่ยวประมาณ 52 % ขนาด 7 คน/ครอบครัว ครอบครัวขยาย 48 % ขนาด 8 คน/ครอบครัว

จึงสรุปได้ว่าในชุมชนทั้งสอง ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวแค่ขนาดของครอบครัวเดี่ยวของชุมชนวารินา มีขนาดโตกว่าชุมชนเมืองอุบลฯ

การอพยพย้ายถิ่น

มีลักษณะใกล้เคียงกันทั้งสองชุมชน กล่าวคือประชากรที่ย้ายเข้ามาในชุมชนทั้งสองมาจากโยชธร, ศรีสะเกษ และกรุงเทพฯ เข้ามาเพื่อทำงานและศึกษา สำหรับประชากรที่ย้ายออกจะย้ายไปกรุงเทพฯเพื่อทำงาน แต่อัตราการย้ายเข้าและย้ายออกแตกต่างกัน กล่าวคือในเขตเทศบาลเมืองอุบลฯ ในช่วงปี 2517-2524 อัตราการย้ายเข้าประมาณร้อยละ 64.79, อัตราการย้ายออกประมาณร้อยละ 105.76 สำหรับเขตเทศบาลตำบลวารินา ในช่วงปี 2518-2524 อัตราการย้ายเข้าและย้ายออกใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ 29.03

โครงสร้างประชากร

ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ มีประชากรวัยแรงงานประมาณ 83.32 % (ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน 46.18 %) ประชากรวัยเด็กประมาณ 16.68 % ของจำนวนประชากรในเขตชุมชนนี้

ในเขตชุมชนเมืองวารินา มีประชากรวัยแรงงานประมาณ 83.86 % (ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน 40.08 %) ประชากรวัยเด็กประมาณ 18.14 % ของจำนวนประชากร

ในเขตชุมชนนี้

จึงสรุปได้ว่าชุมชนทั้งสองมีโครงสร้างอายุประชากรที่ใกล้เคียงกันมาก

กลุ่มชาติพันธุ์

มีลักษณะใกล้เคียงกันทั้งสองชุมชน เป็นคนไทยประมาณ 98 % คนจีน 1 %

และญวน 1 %

อัตราการขยายตัวของประชากร

ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ มีอัตราการขยายตัว 2.7 % ต่อปี พิจารณาจากจำนวนประชากรในช่วงปี 2509-2524 เป็นอัตราการขยายตัวขั้นกลาง เพราะไม่สามารถใช้ขั้นต่ำและขั้นสูงได้ เนื่องจากขั้นสูงมีอัตราการขยายตัวสูงเกินไปเป็นช่วงที่ทหารสหรัฐอเมริกามาตั้งฐานทัตขั้นต่ำเป็นอัตราการขยายตัวปกติไม่สามารถนำมาใช้ได้เพราะช่วงที่นำมาคาดประมาณ 2 ปีเท่านั้น จึงต้องเลือกขั้นกลาง เพราะว่าชุมชนนี้ได้รับการส่งเสริมให้เป็นเมืองรองคาคว่าทอมีอัตราการขยายตัวที่สูงกว่าปกติ ในปี 2535 ชุมชนเมืองอุบลฯ จะมีประชากรจำนวน 156,330 คน (ในปี 2525 มีจำนวน 119,767 คน เพิ่มขึ้นอีก 36,563 คน)

ในเขตชุมชนวารินา มีอัตราการขยายตัว 1.73 % ต่อปี พิจารณาจากจำนวนประชากรในช่วงปี 2520-2525 เป็นอัตราการขยายตัวขั้นกลาง ใช้เหตุผลห่านองเดียวกัน ในปี 2535 ชุมชนวารินา จะมีประชากรจำนวน 52,588 คน (ในปี 2525 มีจำนวนประชากร 44,299 คน เพิ่มขึ้นอีก 8,289 คน)

3. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

แรงงาน

ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ มีประชากรวัยแรงงาน 80.65 % ของจำนวนประชากรในชุมชนนี้ เป็นประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน 49 % , และเป็นประชากรที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 51 % ของประชากรวัยแรงงาน

ในเขตชุมชนวารินา มีประชากรวัยแรงงาน 79.16 % ของจำนวนประชากรในชุมชนนี้ เป็นประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน 48.10 % และเป็นประชากรที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 51.90 % ของประชากรวัยแรงงาน

จึงสรุปได้ว่าชุมชนทั้งสอง มีสัดส่วนแรงงานใกล้เคียงกันมาก

อาชีพ

ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ มีประชากรที่ปฏิบัติวิชาชีพเป็นอัตราส่วนสูงสุด 23.75 %

ของจำนวนประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานเชิงเศรษฐกิจ รองลงมาประชากรที่ปฏิบัติงานแรงงาน
การผลิต 20.29 % การค้า 18.80 % เกษตร-ประมง คำสุก 4.03 % ยู่ว่างงาน 16.35 %

ในเขตชุมชนวารินา มีประชากรที่ปฏิบัติวิชาชีพเป็นอัตราส่วนสูงสุด 23.85 %
ของจำนวนประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานเชิงเศรษฐกิจ รองลงมาการค้า 21.80 % แรงงาน
การผลิต 17.05 % เกษตร-ประมง คำสุก 6.00 % ยู่ว่างงาน 16.35 %

จึงสรุปได้ว่า ชุมชนทั้งสองมีประชากรที่อยู่ในสาขาอาชีพต่างๆใกล้เคียงกันมาก
อาชีพที่มักระดับการศึกษา

ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ ประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานส่วนใหญ่จบประถมศึกษา
49 % รองลงมาจบมัธยม 27 % ของจำนวนประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน

ในเขตชุมชนวารินา ประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา
58.35 % รองลงมาจบมัธยม 24.15 % ของจำนวนประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน

จึงสรุปได้ว่า ประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานของชุมชนอุบลฯ มีการศึกษามากกว่า
ประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานของชุมชนวารินา

รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล

ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ ประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานเชิงเศรษฐกิจมีรายได้
เฉลี่ย 3,112 บาท/เดือน (37,334 บาท/ปี) รายได้เฉลี่ยของประชากรในชุมชนนี้ประมาณ
966 บาท/เดือน (11,588 บาท/ปี)

ในเขตชุมชนวารินา ประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานเชิงเศรษฐกิจมีรายได้เฉลี่ย
2,953.56 บาท/เดือน (35,442.72 บาท/ปี) รายได้เฉลี่ยของประชากรในชุมชนนี้ประมาณ
835.15 บาท/เดือน (10,021.80 บาท/ปี)

จึงสรุปได้ว่ารายได้เฉลี่ยของประชากร/บุคคล ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ สูงกว่า
รายได้เฉลี่ยของประชากรในเขตชุมชนวารินา และทั้งสองชุมชนมีรายได้ต่อบุคคลสูงกว่า
ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (5,806 บาท/ปี) ตามราคาตลาดปี 2523

การพาณิชย์กรรมและการบริการ

ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ มีจำนวนสถานประกอบการ 1,771 แห่ง เป็นการ
ค้าและการบริการสูงสุด 772 แห่ง หรือ 43.59 % ของจำนวนสถานประกอบการในชุมชนนี้

ในเขตชุมชนวารินา มีจำนวนสถานประกอบการ 441 แห่ง เป็นการค้าปลีก
สูงสุด 204 แห่ง หรือ 46.26 % รองลงมาการบริการ 161 แห่ง หรือ 36.51 % ของจำนวน

สถานประกอบการในชุมชนนี้

จึงสรุปได้ว่า ทั้งสองชุมชนมีโครงสร้างทางการพาณิชย์กรรมที่แตกต่างกัน ในเขตชุมชนเมืองอุบลสวนใหญ่จะเป็นการค้าและบริการ สำหรับในเขตชุมชนวารินา ส่วนใหญ่จะเป็นการค้าปลีก

การอุตสาหกรรม

ในเขตชุมชนเมืองอุบล มีโรงงานอุตสาหกรรม 135 แห่ง เป็นอุตสาหกรรม การผลิต 86 แห่ง อุตสาหกรรมบริการ 49 แห่ง มีจำนวนแรงงาน 1,507 คน

ในเขตชุมชนวารินา มีโรงงานอุตสาหกรรม 22 แห่ง เป็นอุตสาหกรรม การผลิต 14 แห่ง อุตสาหกรรมบริการ 8 แห่ง มีจำนวนแรงงาน 185 คน

จึงสรุปได้ว่า ทั้งสองชุมชนมีแนวโน้มในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันมาก ทิศทางจากจำนวนชุมชนเมืองอุบล มีแนวโน้มในการพัฒนาอุตสาหกรรมสูงกว่าชุมชนวารินามาก

การคลังท้องถิ่น

เทศบาลเมืองอุบล ภาษีสรรพสามิตร้อยละ 50 % ของ รายรับทั้งหมด รองลงมาได้จากเงินอุดหนุน ภาษีสรรพสามิตเป็นรายจ่ายประจำ ภาษีสรรพสามิตในการพัฒนาเทศบาลมีเพียง 14 %

เทศบาลตำบลวารินา ภาษีสรรพสามิตร้อยละ 28.88 % ของรายรับปี 2525 รองลงมาได้จากภาษีอากร ภาษีสรรพสามิตเป็นรายจ่ายหมวดเงินเดือน ค่างานประจำและค่างานชั่วคราว

จึงสรุปได้ว่า ฐานะทางการคลังของเทศบาลเมืองอุบล มีความมั่นคงกว่า เทศบาลตำบลวารินามาก เทศบาลเมืองอุบล สามารถอยู่ได้ควยรายได้ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น สำหรับเทศบาลตำบลวารินา อยู่ได้ควยเงินอุดหนุน

4. ลักษณะทางสังคม

การศึกษา

ในเขตชุมชนเมืองอุบล ประชากรเป็นผู้มีการศึกษาประมาณ 89 % ไม่มีการศึกษาประมาณ 11 % ของจำนวนประชากรของชุมชน ผู้มีการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา ประมาณ 46 %

ในเขตชุมชนวารินา ประชากรเป็นผู้มีการศึกษาประมาณ 86.21 % ไม่มีการศึกษา 13.79 % ของจำนวนประชากรของชุมชน ผู้มีการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถม

ศึกษา

จึงสรุปได้ว่า การศึกษาของประชากรในชุมชนทั้งสอง ประชากรในชุมชนเมืองอุบลฯ มีอัตราส่วนของผู้มีการศึกษาสูงกว่าในเขตชุมชนวารินา

สถาบันราชการ

ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ มีหน่วยงานของทางราชการทั้งหมด 63 หน่วยงาน ในเขตชุมชนวารินา มีหน่วยงานของทางราชการทั้งหมด 10 หน่วยงาน จึงสรุปได้ว่า ชุมชนเมืองอุบลฯ มีแนวโน้มในการพัฒนาสูงกว่าชุมชนวารินา จึงเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นเมืองศูนย์กลางสถาบันราชการต่อไป

สถาบันการศึกษา

ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯ มีสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึง อุดมศึกษา 47 แห่ง จำนวนนักเรียน นักศึกษาทั้งหมด 45,516 คน ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนที่มาจากจังหวัดต่างๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 41 %

ในเขตชุมชนวารินา มีสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาล - มัธยม จำนวนนักเรียนทั้งหมด 15,980 คน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลวารินา และนักเรียนจากอำเภอทางตอนใต้ เช่น เขมราฐ กันทรารมย์ เทียงเล็กน้อย

จึงสรุปได้ว่า ชุมชนเมืองอุบลฯ มีแนวโน้มในการพัฒนาสูงกว่าชุมชนวารินา มาก จึงเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาต่อไป มีเขตอิทธิพลการศึกษากว้างไกล (ระดัภูมิภาค)

จากที่ใส่รูปลักษณะกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของสองชุมชนที่ประกอบควยลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละชุมชน และลักษณะร่วมกันของทั้งสองชุมชน

ลักษณะร่วมกัน สรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะประชากร ทั้งสองชุมชนมีลักษณะคล้ายคลึงกันในลักษณะครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว การอพยพย้ายถิ่น ย้ายเข้าเพื่อทำการศึกษา ส่วนใหญ่มาจากยโสธร ศรีสะเกษและกรุงเทพฯเหมือนกัน ย้ายออกไปเพื่อทำงานส่วนใหญ่เข้ากรุงเทพฯ กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนไทย, โครงสร้างประชากรมีจำนวนประชากรวัยเด็กต่ำ และมีจำนวนประชากรวัยแรงงานสูงที่สุด อัตราการเกิดคล้ายคลึงกัน ลดลงในช่วงปี 2517-2524

2. ลักษณะเศรษฐกิจ ทั้งสองชุมชนมีลักษณะคล้ายคลึงกันในจำนวนประชากรวัยแรงงาน ทั้งสองชุมชนมีประชากรวัยแรงงานสัดส่วนใกล้เคียงกัน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพ

ปฏิบัติงานวิชาชีพ ประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา
ลักษณะเด่นเฉพาะแห่ง สรุปได้ดังนี้

1. การคมนาคม

ชุมชนเมืองอุบลฯ เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางคมนาคมทางอากาศ และทาง
ถนนเพราะมีท่าอากาศยานที่สมบูรณ์ และโครงข่ายถนนที่สามารถติดต่อกับจังหวัดต่างๆในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือได้สะดวก

ชุมชนวารินฯ เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางคมนาคมทางรถไฟ เพราะเป็น
ที่ตั้งของสถานีถนนทางและปลายทาง

2. ทางเศรษฐกิจ

ชุมชนเมืองอุบลมีแนวโน้มในการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการ
และศูนย์กลางอุตสาหกรรมของชุมชนทั้งสองและจังหวัด โดยการพิจารณาจากการเปรียบเทียบสัดส่วน
จำนวนของสถานประกอบการพาณิชย์กรรมและบริการ และโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในเขต
ชุมชนเมืองอุบลฯ และเขตชุมชนวารินฯ

3. ทางสังคม

ชุมชนเมืองอุบลฯ มีแนวโน้มในการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางสถาบันราชการ
และสถาบันการศึกษาระดับภาค โดยการพิจารณาจากการเปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนของสถาบัน
ราชการ และสถาบันการศึกษาที่อยู่ในเขตชุมชนเมืองอุบลฯและเขตชุมชนวารินฯ ตลอดจนการ
เข้าถึงที่สะดวกในการเข้ามาใช้ติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ และการเดินทางเข้ามาศึกษาซึ่งได้พบ
ว่าชุมชนเมืองอุบลฯ เป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาที่สมบูรณ์ตั้งแต่ระดับอนุบาล-อุดมศึกษา โดย
มีขอบข่ายการบริการระดับภาคทั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว นักเรียน-นักศึกษา 41 % ของจำนวนทั้งหมด
45,516 คน ที่ศึกษาอยู่ในชุมชนนี้เป็นผู้ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนการในการพัฒนาชุมชนเมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ

จากการที่ได้สรุปลักษณะกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนลักษณะ
เด่นเฉพาะแห่ง (เอกลักษณ์) และลักษณะร่วมกันคล้ายคลึงกันของชุมชนทั้งสอง ที่แสดงถึงบทบาท
ที่แสดงให้เห็นศักยภาพของแต่ละชุมชน จึงสามารถสรุปได้ว่าชุมชนทั้งสองเป็นเมืองเดียวกันที่มีบทบาท
กันคนละด้าน รวมทั้งท่าอากาศยานซึ่งกันและกันจะขาดชุมชนใดชุมชนหนึ่งไม่ได้ จึงเป็นการเหมาะสม

อย่างยิงที่จะกำหนดให้ชุมชนทั้งสองร่วมกันทำหน้าที่ในฐานะเป็นเมืองรอง แต่ในแง่การปกครอง ส่วนท้องถิ่นยังแยกกันอยู่ ฉะนั้นนโยบายทางที่จะนำมาใช้กับเมืองรองจึงต้องพิจารณาควบคู่กับ แผนพัฒนาเทศบาลควบ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้งสองจึงต้องนำมาพิจารณาด้วยกัน แผนการ ในการพัฒนาชุมชนเมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ มีดังนี้

ชุมชนเมืองอุบลราชธานี

1. เป็นศูนย์กลางการพาณิชย์กรรมและการบริการของอนุภาค
2. เป็นศูนย์กลางการศึกษาของอนุภาคและภาค
3. เป็นศูนย์กลางการปกครองของอนุภาค
4. เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางอากาศและรถยนต์
5. เป็นศูนย์กลางการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการบริการทางการเกษตร
6. เป็นแหล่งงานที่จะรองรับแรงงานส่วนเกินจากชนบท

ชุมชนวารินชำราบ

1. เป็นศูนย์กลางการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและคลังสินค้า
2. เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางรถไฟ และระหว่างเมืองและชนบททางตอนใต้
3. เป็นแหล่งงานที่จะรองรับแรงงานส่วนเกินจากชนบท
4. ให้เป็นแหล่งที่อาศัยที่จะขยายตัวจากชุมชนเมืองอุบล

ปัญหาารวมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดิน ที่จะต้องวางแผนการพัฒนารวมกันระหว่างสองชุมชน

1. ปัญหาที่ตั้งท่าอากาศยาน
2. ปัญหาการใช้ที่ดินในเขตพื้นที่ลุ่มทางทิศเหนือของเทศบาลตำบลวารินชำราบ
3. ปัญหาน้ำท่วมที่เกิดจากน้ำหลาก
4. ปัญหาการใช้ที่ดิน
5. ปัญหาน้ำทิ้ง
6. ปัญหาในการกำจัดสิ่งปฏิกูล
7. ปัญหาในการขาดแคลนสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

แผนการเหล่านี้จะโคกลาวโดยละเอียดพร้อมทั้งแนวทางในการแก้ไขในบทที่ 7 ต่อไป หมายเหตุ ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลทางที่ได้จากการวิเคราะห์และสำรวจด้วยตนเอง และข้อมูลจากการวิเคราะห์เป็นบางส่วนของสำนักผังเมืองในบทที่ 4 นี้ มีใ้ค่นำผลของการวิเคราะห์ในบทนี้ในเรื่องลักษณะเศรษฐกิจ และลักษณะสังคม มาทำการคาดประมาณพื้นที่

ในบทที่ 5 แต่เป็นการนำเสนอเพื่อให้ทราบถึงสภาพทั่วไปทางด้านกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของเมือง เพราะเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม สถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ชาคข้อมูลในอดีตที่จะคาดประมาณ อัตราการขยายตัวในแต่ละด้าน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธี Geometric Extrapolation เพื่อคาดประมาณจำนวนพื้นที่และประชากรในแต่ละย่านต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย